

МУНИЦИПАЛЬНОЕ
АВТОНОМНОЕ
ДОШКОЛЬНОЕ
ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ
УЧРЕЖДЕНИЕ

ГОРОДА НАБЕРЕЖНЫЕ
ЧЕЛНЫ «ДЕТСКИЙ САД
КОМБИНИРОВАННОГО
ВИДА №60 «ИВОЛГА»

Улица Шамиля Усманова, дом
11,
город Набережные Челны,
423822

ЯР ЧАЛЛЫ ШӘҺӘРЕНЕН
«ШӘҮЛЕГӘН» 60 НЧЫ
КАТНАШ ТӨРДӘГЕ
БАЛАЛАР БАКЧАСЫ»
МУНИЦИПАЛЬ
АВТОНОМИЯЛЕ
МӘКТӘПКӘЧӨ БЕЛЕМ
БИРҮ
УЧРЕЖДЕНИЯСЕ
Шамил Усманов урамы, 11
нче йорт, Яр Чаллы
шәһәре, 423822

Тел. (8552) 58-63-39, факс 58-63-39, e-mail: sad60.ivolga@yandex.ru

Мөдир боерыгы белән гамәлгә кертелде
60 нчы номерлы «Шәүлегән " балалар
бакчасы»
2024 елның 29 августы, _____
№1 нче педагогик советта каралды һәм
расланды

БАРҮ
60 нчы номерлы «Шәүлегән" балалар
бакчасы мөдире»

Л. А. Шәрипова
« 2 » сентябрь 2024 ел.

«ШӘҮЛЕГӘН» КАТНАШ ТӨРДӘГЕ 60-НЧЫ НОМЕРЛЫ БАЛАЛАР БАКЧАСЫ " ТӨП ГОМУМИ
БЕЛЕМ БИРҮ ПРОГРАММАСЫ НИГЕЗЕНДӨ ТӨЗЕЛГӘН»

2-3 ЯШЬЛЕК БАЛАЛАР БЕЛӘН

БЕРЬЕЛЛЫК

2024/2025 УКУ ЕЛЫ

Гайнутдинова Розалия

Зиннуровна – югары

квалификация

I.Максат бүлөгө	2
АҢЛАТМА ЯЗУУ	2
1.1. Программаның максаты һәм бурычлары	4
1.2. Программаны формалаштыруның принциплары һәм ысуллары	5
1.3. Программаны гамәлгә ашыру өчен әһәмиятле характеристикалар	6
1.4. Белем бирү эшчәнлегә гамәлгә ашырыла торган милли, социомәдәни һәм башка шартлар үзенчәлегә:	6
1.5. Мәктәпкәчә яшьтәге балаларның үсеш үзенчәлекләренә характеристикалар	7
1.6. Программаны тормышка ашырудан планлаштырылган нәтижәләр	13
II. Эчтәлек бүлөгө	
2.1 Социаль-коммуникатив үсеш	12
2.2 Танып белү үсеше	13
2.3 Сөйләм үсеше	14
2.4 Сәнгати –эстетик үсеш	16
2.5 Физик үсеш	18
2.6 Төрле культура тәҗрибәләренә белем бирү эшчәнлегә үзенчәлекләре.	
2.7. Тәрбияләүнең эш программасы	24
2.8. Тәрбияләү программасының максат бүлөгө	25
III. Эш программасын оештыру бүлөгө	
3.1. Программаны тормышка ашыру өчен яқынча әдәби, музыкаль, матур әдәбият, анимацион әсәрләр исемлегә	32
3.2. Белем бирү процессын һәм көн режимын оештыру таләпләре һәм күрсәткечләре.	33
3.3 2-3 яшлек балалар өчен көндәлек режим.	34
3.4 Тәрбия эшенең календарь планы	35
3.5 Төп дәүләт һәм халык бәйрәмнәре исемлегә, балалар бакчасында тәрбия эшенең календарь планында истәлекле даталар.	35
3.6 Тәрбия эшенең календарь планы	36
КУЛЛАНЫЛГАН ӘДӘБИЯТ	
КУШЫМТА	

Максат бүлеге

Эш программасы (алга таба – Программа) мәктәпкәчә белем бирүнең федераль дәүләт белем бирү стандартына нигезләнәп төзелде (утвержден приказом Минобрнауки России от 17 октября 2013 г. № 1155, зарегистрировано в Минюсте России 14 ноября 2013 г., регистрационный № 30384; в редакции приказа Минпросвещения России от 8 ноября 2022 г. № 955, зарегистрировано в Минюсте России 6 февраля 2023 г., регистрационный № 72264) (далее – ФГОС ДО) и федеральной образовательной программой дошкольного образования (утверждена приказом Минпросвещения России от 25 ноября 2022 г. № 1028, зарегистрировано в Минюсте России 28 декабря 2022 г., регистрационный № 71847) (далее – ФОП ДО).

Программаны эшләү өчен норматив-хокукый нигез булып түбәндәге норматив-хокукый документлар тора:

Указ Президента Российской Федерации от 7 мая 2018 г. № 204 «О национальных целях и стратегических задачах развития Российской Федерации на период до 2024 года»;

– Указ Президента Российской Федерации от 21 июля 2020 г. № 474 «О национальных целях развития Российской Федерации на период до 2030 года»;

– Указ Президента Российской Федерации от 9 ноября 2022 г. № 809 «Об утверждении основ государственной политики по сохранению и укреплению традиционных российских духовно-нравственных ценностей»

– Федеральный закон от 29 декабря 2012 г. № 273-ФЗ «Об образовании в Российской Федерации»;

– Федеральный закон от 31 июля 2020 г. № 304-ФЗ «О внесении изменений в Федеральный закон «Об образовании в Российской Федерации» по вопросам воспитания обучающихся»

– Федеральный закон от 24 сентября 2022 г. № 371-ФЗ «О внесении изменений в Федеральный закон «Об образовании в Российской Федерации» и статью 1 Федерального закона «Об обязательных требованиях в Российской Федерации»

– распоряжение Правительства Российской Федерации от 29 мая 2015 г. № 999-р «Об утверждении Стратегии развития воспитания в Российской Федерации на период до 2025 года»;

– федеральный государственный образовательный стандарт дошкольного образования (утвержден приказом Минобрнауки России от 17 октября 2013 г. № 1155, зарегистрировано в Минюсте России 14 ноября 2013 г., регистрационный № 30384; в редакции приказа Минпросвещения России от 8 ноября 2022 г. № 955, зарегистрировано в Минюсте России 6 февраля 2023 г., регистрационный № 72264);

– федеральная образовательная программа дошкольного образования (утверждена приказом Минпросвещения России от 25 ноября 2022 г. № 1028, зарегистрировано в Минюсте России 28 декабря 2022 г., регистрационный № 71847);

– Порядок организации и осуществления образовательной деятельности по основным общеобразовательным программам – образовательным программам дошкольного образования (утверждена приказом Минпросвещения России от 31 июля 2020 года № 373, зарегистрировано в Минюсте России 31 августа 2020 г., регистрационный № 59599);

– Санитарные правила СП 2.4.3648-20 «Санитарно-эпидемиологические требования к организациям воспитания и обучения, отдыха и оздоровления детей и молодежи (утверждены постановлением Главного государственного санитарного врача Российской Федерации от 28 сентября 2020 г. № 28, зарегистрировано в Минюсте России 18 декабря 2020 г., регистрационный № 61573);

– Закон Республики Татарстан «Об образовании» от 22.07.2013г № 68-ЗРТ (принят Государственным Советом 28.06.2013 г; с изменениями на 18.06.2022).

– Закон Республики Татарстан «О государственных языках Республики Татарстан и других Языках в Республики Татарстан» (с изменениями на 24.03.2022).

– Приказ Министерства Образования РТ за № 463 от 29.06.01 г. «О мерах по улучшению изучения родного татарского - русского языков в ДОУ».

60 нчы "Иволга" МАДОУ дәрәжәсендә:

Татарстан Республикасы «Чаллы шәһәре» муниципаль берәмлеге Башкарма комитеты карары белән расланган Устав;

№ 5974 белем бирү эшчәнлеген алып бару хокукына лицензия 0001766. Гамәл вакыты: вакыты чикләнмәгән; Медицина эшчәнлеген гамәлгә ашыруга таныклык:

№ ЛО-16-01-003993 от 05.03.2015 «Иволга» 60 нчы МАДОУ үсеш программасы;

Агымдагы уку елына еллык эш планы •

2020-2025еллар чорына «Иволга» 60 номерлы МАДОУ үсеш программасы;

Агымдагы уку елына еллык эш планы •

Мәктәпкәчә белем бирүнең федераль дәүләт белем бирү стандарты таләпләре, уку планы, Календарь уку графигы, мәгариф учреждениесең мөстәкыйль эшләнә һәм раслана торган эш программалары нигезендә белем бирү эшчәнлеген гамәлгә ашыручы мәктәпкәчә белем бирү учреждениесең төп белем бирү программасы белән билгеләнә.

Эш программасының эчтәлеге белем бирү юнәлешләренең жьелмасын үз эченә ала: социаль - коммуникатив, танып-белү, сөйләм, сәнгать-эстетик һәм физик, алар баланың шәхесең бөтен үсешен, аның яшь һәм индивидуаль үзенчәлекләрен исәпкә алып, тәэмин итә.

Эшче программаның эчтәлеге л. с. Выготскийның мәдәни-тарихи теориясе һәм илебезнең фәнни психологик-педагогик мәктәбе нигезләмәләренә нигезләнә һәм мәктәпкәчә яшьтәге баланы үстерү закончалыклары белән тәэмин итә:

* тәрбияләнүчеләрнең сәламәтлеген саклау һәм ныгыту;

• формалаштыру.

* тәрбияләнүченең шәхесен милли, Россия һәм дөнья мәдәниятенә интеграцияләү;

* Баланың социаль һәм тормыш адаптациясе нигезләрен формалаштыру;

• әйләнә-тирәлеккә уңай эмоциональ-кыйммәтле мөнәсәбәтне, кешенең гамәли һәм рухи эшчәнлеген үстерү;

Эш программасы, аның спецификасын, уку-методик, кадрлар һәм матди-техник жиһазланышын исәпкә алып, № __ _ эзерлек төркемендә белем бирү процессын оештыруны регламентлаучы норматив документ булып тора.

4 нче эзерлек төркеменең эш программасы 1984 елда ачылган икенче категорияле «Иволга» 60-нчы номерлы МАДОУДА тормышка ашырыла. Мәктәпкәчә учреждениене гамәлгә куючы-Яр Чаллы шәһәре муниципаль берәмлеге Башкарма комитеты.

«Иволга» 60 нчы номерлы МАДОУ түбәндәге адрес буенча урнашкан: 423822, Татарстан Республикасы, Яр Чаллы шәһәре, Чулман проспекты 11 (31/04) һәм телефон / факс: (8552) 58-63-39, интернет - адресы: электрон почта: sad60.ivolga@yandex.ru

Эш программасы 12 сәгать дэвамында 60 нчы номерлы «Иволга» мәктәпкәчә белем бирү учреждениясең эш режимы һәм тәрбияләнүчеләрнең 6.00 дән 18.00 гә кадәр ял көннәрендә-шимбә, якшәмбе ял көннәрендә тәнәфесләр белән тормышка ашырыла.

Балалар бакчасында физкультура залы, музыка залы, татар теле кабинеты, психолог кабинеты, изостудия, методик кабинет, медицина блогы эшли.

«Иволга» 60-нчы номерлы балалар бакчасы 1,6 яшьтән 7 яшькә кадәр балаларның үсешен тәэмин итә.

Мәктәпкәчә белем бирү учреждениеләрендә 13 төркем тупланган: гомуми үсеш юнәлешендәге 10 төркем, аларның икесе – татар телендә тәрбия һәм уку белән, өчесе-сөйләмдә авыр тайпылышлар булган балалар өчен.

Балалар бакчасында балаларны кабул итү медицина бәяләмәсе, гариза һәм ата-аналарның (законлы

вәкилләрнен) шәхесен таныклаучы документлар нигезендә гамәлгә ашырыла. МАДОУ һәм ата-аналар (законлы вәкилләр) арасындагы мөнәсәбәтләр килешү нигезендә жайга салына. Мәктәпкәчә белем бирү учреждениеләренең аеруча саклаулы территорияләрен тормышка ашыру тәрбияләнүчеләрнең ата-аналарыннан (законлы вәкилләреннән) башка мөмкин түгел. Шуна күрә мәктәпкәчә белем бирү учреждениеләренең төп бурычларыннан берсе-гаилә белән конструктив хезмәттәшлекне үстерү аша бала шәхесенең бербөтен үсешен тәмин итү өчен шартлар тудыру. «Иволга» 60 нчы балалар бакчасы эшчәнлегенең өстенлекле юнәлеше-балаларның танып-белү һәм сөйләм үсеше.

60 нчы номерлы «Иволга " мәктәпкәчә белем бирү учреждениесендә белем бирү процессын оештыру үзенчәлекләре бар, алар милли-төбәк компоненты һәм икенче дүлэт теле. Татарстан Республикасында, Россия Федерациясенең күпмилләтле регионнарыннан берсе буларак, «мәгариф турында» Татарстан Республикасы Законы, «Татарстан Республикасы дүлэт телләре һәм Татарстан Республикасында башка телләр турында» Татарстан Республикасы законы гамәлгә ашырыла. Шулай ук Татарстан Республикасы Конституциясе нигезендә, рус һәм татар телләре Татарстан Республикасының бөтен территориясендә тигез хокуклы дип таныла.

Шул ук вакытта «Иволга» 60-нчы номерлы МАДОУ һәм Яр Чаллы шәһәренең социомәдәни учреждениеләре арасында үзара хезмәттәшлек мәгариф процессында чагылыш таба алмый.

Яр Чаллы-Россиядә халык саны буенча 35 нче шәһәр. Яр Чаллы-республика буйсынуындагы шәһәр, халык саны буенча Татарстанның икенче шәһәре.

Шәһәрнең мәйданы-171 км².

Яр Чаллы шәһәре халкы күпмилләтле (татарлар, руслар, чувашлар, украиннар, башкортлар, марилар, удмуртлар, мордвалар).

Яр Чаллы шәһәре Татарстан Республикасының төньяк-көнчыгыш өлешендә, Түбән Кама сусаклагычына әверелгән Кама елгасының сул як ярында урнашкан. Яр Чаллы шәһәре-Камада эре сәнәгать үзәге. Төп тармаклар-машина төзелеше, электр энергетикасы, төзелеш индустриясе, азык-төлек һәм эшкәртү сәнәгате. Шәһәрнең төп предприятиесе-Кама автомобиль заводы, аның өлешенә Чаллыда житештерелгән сәнәгать продукциясенең өчтән бер өлеше туры килә. Әлеге күрсәткечләрдән чыгып, Яр Чаллы моношәһәр булып тора.

Шулай итеп, югарыда санап үтелгәннәр барысы да балаларны өлкәннәр хезмәте белән таныштыру тематикасына багышлана.

Балаларга медицина хезмәте күрсәтү 60 нчы номерлы» Иволга «һәм» 3 нче номерлы балалар поликлиникасы «арасында " муниципаль белем бирү учреждениесендә тәрбияләнүчеләргә медицина хезмәте күрсәтүгә шартнамә «нигезендә гамәлгә ашырыла. Медицина персоналы балаларның сәламәтлеген һәм физик үсешен саклау һәм ныгыту, профилактик чаралар үткәру, санитария-гигиена нормаларын, көн режимын һәм туклану сыйфатын үтәү буенча эш башкара.

Балалар бакчасында туклануны оештыруга аерым игътибар бирелә, чөнки балаларның сәламәтлеген рациональ тукланудан башка тәмин итү мөмкин түгел. Балалар бакчасын азык-төлек белән тәмин итү «Мәктәп туклану»ЖЧЖ тәмин итүчеләр белән төзелгән килешүләр нигезендә башкарыла. Балаларны типик туклану рационын үтәү өчен 60 нчы номерлы «Иволга» балалар бакчасында заманча техник һәм электр жиһазлары белән жиһазландырылган азык-төлек блогы бар, хезмәткәрләрнең штат составы тулысынча комплектланган. Төркемнәр тиешле савыт-саба, уңайлы өстәлләр белән тәмин ителгән. 4 тапкыр ашату, рационның максимал төрлелеге, азык-төлекне һәм ашларны дөрес технологик һәм кулинария белән эшкәртү, туклануның санитар – эпидемиологик куркынычсызлыгын тәмин итү-азык-төлек блогының торышына карата барлык санитар таләпләрне үтәү, аларны ташу, саклау, әзерләү һәм тарату. Балаларны тукландыру рационы балаларның яшенә карап, сыйфат һәм сан составы буенча аерыла һәм 1,6 яшьтән алып 3 яшькә кадәр һәм 3 яшьтән 7 яшькә кадәрге балалар төркемнәре өчен аерым төзелә.

Балалар бакчасының өлкән шәфкать туташы туклану сыйфатын, аш-суны витаминлаштыруны, азык-төлеккә нигез салуны, аш-суны эшкәртү, аш-суның чыгуын, тәм сыйфаты, азык-төлекне саклау һәм сату срокларын үтәүне контрольдә тотта.

Төркем бүлмәләре, белгечләр кабинетлары, медицина кабинеты, музыка залы, уеннар, уенчылар һәм дидактик материаллар СанПиН таләпләренә һәм тәрбияләнүчеләр контингентының яшь үзенчәлекләренә туры китереп сайлап алынган.

Мәктәпкәчә белем бирү учреждениесе эшчәнлеген финанс ягыннан тәмин итү Россия Федерациясе законнары нигезендә гамәлгә ашырыла. Учреждениене гамәлгә куючы муниципаль берәмлек бюджетыннан финанс ярдәме алу өчен субсидияләр бирә.

«Иволга» 60-нчы номерлы балалар бакчасында финанслау бюджет һәм бюджеттан тыш чаралар аша башкарыла.

Эш программасы мәктәпкәчә учреждение дәрәжәсендә 6-7 яшьлек балаларның белем бирү эшчәнлеген оештыруны һәм эчтәлеген билгели һәм икетеллелекне үстерүнең бердәм концепциясенә буйсына, бала үсешенә экренләп катлаулана торган бурычларына, эшчәнлектә һәм интеграция принципларына нигезләнәп проектлана. Мәктәпкәчә белем бирүнең норматив-хокукый базасы, төркемнең, тәрбияләнүчеләрнең сәламәтлекләре, ата-аналар соравы чикләнгән булган төркемнең төрле структурасы үзгәрүгә бәйле рәвештә, 10 нчы мәктәпкә эзерлек төркеменең ижади коллективы эш программасына төзәтмәләр кертә ала.

1.1. Максатлар һәм бурычлар

“Россия Федерациясендә мәгариф турында” Федераль законның 64 статьясындагы 1 пунктының һәм 1 бүлегенң 1 пунктының эчтәлеген исәпкә алып, программаның максатлары булып, яшь һәм индивидуаль үзенчәлекләрен исәпкә алып, мәктәпкәчә яшәтгә балаларны төрле яклап үстерү, шул исәптән мәктәпкәчә яшәтгә балаларга башлангыч гомуми белем бирүнең уку-укуыту программаларын уңышлы үзләштерү өчен кирәкле үсеш дәрәжәсенә ирешү, мәктәпкәчә яшәтгә балаларга һәм Россия халкының рухи-әхлакый кыйммәтләре, тарихи һәм милли-мәдәни традицияләр нигезендә мәктәпкәчә яшәтгә балалар өчен үзенчәлекле якин килү нигезендә һәръяклы үсеш дәрәжәсенә ирешү тора.

Россия өчен традицион рухи-әхлакый кыйммәтләргә, барыннан да элек, кешенең тормышы, хокуклары һәм ирекләре, ватанпәрвәрлек, гражданлык хезмәте, Ватанга хезмәт итү һәм аның язмышы өчен җаваплылык, югары әхлакый идеаллар, ныклы гаилә, ижади хезмәт, рухи кыйммәтнең материал, гуманизм, шәфкатьлелек, гаделлек, коллективизм, үзара ярдәмләшү һәм үзара хөрмәт, буыннар бердәмлеге, Россия халыклары бердәмлеге, тарихи хәтер һәм буыннар бердәмлеге керә.

«Россия Федерациясендә мәгариф турында» Федераль закон нигезендә программа гомуми культураны булдыруга, физик, интеллектуаль, әхлакый, эстетик һәм шәхес сыйфатларын үстерүгә, уку эшчәнлегенә алшартлары булдыруга, мәктәпкәчә яшәтгә балаларның сәламәтлеген саклауга һәм ныгытуга юнәлдерелгән.

Программаның максаты түбәндәге бурычларны хәл итү аша ирешелә (1.6.ФГОС ДО, 1.1.1. ДО):

1) ДО белем бирү программасын үзләштерүнең Россия Федерациясе өчен бердәм эчтәлеген һәм планлаштырылган нәтижеләрен тәмин итү;

2) балаларның физик һәм психик сәламәтлеген, шул исәптән аларның эмоциональ иминлеген саклау һәм ныгыту;

3) балаларны Россия халкының нигез кыйммәтләренә - кешенең тормышы, абруе, хокуклары һәм ирекләре, ватанпәрвәрлек, гражданлык, югары әхлакый идеаллар, нык гаилә, ижади хезмәт, рухи кыйммәткә ия булу, кешелеклелек, шәфкатьлелек, гаделлек, коллективизм, үзара ярдәмләшү һәм үзара хөрмәт итү, буыннарның тарихи хәтере һәм дәвамчанлыгы, Россия халыклары бердәмлеге; әйләнә-тирә дөньяга кыйммәт мөнәсәбәт формалаштыру өчен шартлар тудыру, кыйммәтләрне аңлау нигезендә гамәлләр һәм гамәлләр тәжрибәсен билгеләү;

4) яшәү урынына, жөнәсенә, милләтенә, теленә, социаль статусына, психофизиологик һәм башка үзенчәлекләргә (шул исәптән сәламәтлеге чикләнгән мөмкинлекләргә) бәйсез рәвештә мәктәпкәчә балачак чорында һәр баланың тулы кыйммәтле үсеше өчен, белем бирү ихтыяжларының төрлеләген һәм индивидуаль мөмкинлекләрен исәпкә алып, тигез мөмкинлекләр тәмин итү;

5) балаларның яшь үзенчәлекләре һәм индивидуаль үзенчәлекләре һәм һәвәсләкләре нигезендә уңай үсеш шартлары тудыру, һәр баланың үзе, башка балалар, өлкәннәр һәм дөнья белән мөнәсәбәтләр субъекты буларак, сәләтен һәм ижади потенциалын үстерү;

6) рухи-әхлакый һәм социаль-мәдәни кыйммәтләр һәм жәмгыятьтә кабул ителгән кагыйдәләр һәм тәртип нормалары нигезендә бербөтен белем бирү процессына белем бирүне һәм тәрбияне берләштерү;

7) балаларның гомуми шәхесен, шул исәптән сәламәт яшәү рәвеше кыйммәтләрен булдыру, патриотизмның физик, шәхси, әхлакый сыйфатларын һәм нигезләрен, баланың интеллектуаль һәм сәнгати-ижади сәләтләрен, аның инициативалылыгын, мөстәкыйльлеген һәм җаваплылыгын тәмин итү, уку эшчәнлегенә алшартлары булдыру;

8) балаларның яшь, индивидуаль, психологик һәм физиологик үзенчәлекләренә туры килә торган социомәдәни мохит формалаштыру;

9) гаиләгә психологик-педагогик ярдәм күрсәтүне тәмин итү һәм балаларның үсеше һәм белеме, сәламәтлеген саклау һәм ныгыту мәсьәләләрендә ата-аналарның (законлы вәкилләрен) компетентлыгын арттыру;

10) мәктәпкәчә гомуми һәм башлангыч гомуми белем бирүнең максатларының, бурычларының һәм эчтәлегенә давамлылыгын тәмин итү;

11) балалар башлангыч гомуми белем бирүнең уку-укыту программаларын уңышлы үзләштерү өчен кирәкле һәм җитәрлек үсеш дәрәжәсен тәмамлау этабында казанышлар.

1.2. Программаны формалаштыручы принциплар һәм ысуллар

Федераль программа ФГОС ДО билгеләгән түбәндәге принципларда төзелгән:

1) баланың балачак (сабий, иртә һәм мәктәпкәчә яшьтәге) барлык этаптарын тулы кыйммәтле итеп яшәве, балалар үсешен баеу (амплификацияләү);

2) һәр баланың индивидуаль үзенчәлекләре нигезендә белем бирү эшчәнлеген төзү, шул ук вакытта бала үзе үз белеменә эчтәлеген сайлауда актив була, мәгариф субъектына әверелә;

3) балаларны һәм ата-аналарны (законлы вәкилләрен), сабий, иртә һәм мәктәпкәчә яшьтәге балаларны тәрбияләүдә катнашучы гаиләнең балигы булган әгъзаларын, шулай ук педагогик хезмәткәрләрен (алга таба - өлкәннәрен) хуплау һәм аларның хезмәттәшлеге;

4) баланы белем бирү мөнәсәбәтләренә тулы кыйммәтле катнашучысы (субъекты) дип тану;

5) төрле эшчәнлек төрләрендә балаларның инициативасын хуплау;

6) ДООның гаиләсә белән хезмәттәшлеге;

7) балаларны социомәдәни нормаларга, гаилә, жәмгыять һәм дүләт традицияләренә җәлеп итү;

8) эшчәнлекнең төрле төрләрендә баланың танып-белү мәнфәгатьләрен һәм танып-белү гамәлләрен булдыру;

9) мәктәпкәчә белем бирүнең яшь ягыннан адекватлыгы (шартларның, таләпләрен, яшь ысулларының һәм үсеш үзенчәлекләренә туры килүе);

10) балалар үсешенә этномәдәни хәлен исәпкә алу.

Программаны формалаштыручы төп алымнар.

Программа:

- мәктәпкәчә белем бирүнең белем бирү программасы структурасына куела торган ДО һәм ФОП таләпләре нигезендә формалашкан;

- мәктәпкәчә белем бирү дәрәжәсендә белем бирү эшчәнлегенә эчтәлеген һәм оештырылуын билгели; - мәктәпкәчә яшьтәге балаларның шәхесен, аларның яшь, индивидуаль, психологик һәм физиологик үзенчәлекләрен исәпкә алып, аралашуның һәм эшчәнлекнең төрле төрләрендә үсеш тәмин итә;

- Уңай социальләшүгә һәм индивидуальләштерүгә, мәктәпкәчә яшьтәге балаларның шәхесен үстерүгә психологик-педагогик ярдәм программасы буларак формалаштырылган һәм мәктәпкәчә белем бирүнең төп характеристикалары комплексын билгели (Программаны үзләштерүнең төп күләме, эчтәлеге һәм планлаштырыла торган нәтижеләре)

1.3. Программаны эшләү һәм гамәлгә ашыру өчен әһәмиятле характеристикалар

Программаны гамәлгә ашыруда төп катнашучылар: педагоглар, укучылар, ата-аналар (законлы вәкилләр).

Белем бирү хезмәтләре комплексы буларак Программаны гамәлгә ашыруның

социаль заказчылары, беренче чиратта, укучыларның ата-аналары (законлы вәкилләре) бала тәрбияләү, карау һәм савыктыру, тәрбияләү һәм укуыту хокукларын гамәлгә ашыру гарантлары буларак чыгыш ясый.

Программаны эшләү үзенчәлекләре:

- Программа максатларын һәм бурычларын гамәлгә ашыру өчен МББУ да тудырылган шартлар;
- ата-аналарның (законлы вәкилләрнең) социаль заказы;
- балалар контингенты;
- педагогик хезмәткәрләрнең кадрлар составы;
- «Росинка» 27 нче балалар үсеше буенча эшчәнлек өстенлекле гамәлгә ашырылган муниципаль бюджет мәктәпкәчә белем бирү учреждениесенең мәдәни-белем бирү үзенчәлекләре;
- климат үзенчәлекләре;
- социум белән үзара бәйләнеш.

1.4. Белем бирү эшчәнлегә гамәлгә ашырыла торган милли, социомәдәни һәм башка шартлар үзенчәлеге:

«Мәгариф турында» Татарстан Республикасы Законнда гуманистик, үстерүче, халык-милли белем бирүне тәмин итү, тәрбияләү һәм укуытуның тормыш һәм милли мәдәни традицияләр белән бәйләнеше ачык билгеләнгән. Этнокультура региональ өлеше (алга таба ЭРС) Татарстан Республикасының милли һәм региональ үзенчәлекләрен исәпкә алып төзелгән, ул ДОУ эшчәнлегенең түбәндәге юнәлешләрен күздә тотат:

- Татарстан Республикасында яшәүче халыкларның милли мәдәнияте чыганакларына кушылу;
- Һәр балага туган телендә белем һәм тәрбия бирү, балаларда милли мәдәниятнең иң яхшы үрнәкләрендә, халык традицияләрендә һәм горейф-гадәтләрендә эхлак нигезләрен формалаштыру; толерант шәхес тәрбияләү өчен уңай шартлар тудыру
- Башка милләт кешеләренә толерант булган шәхес тәрбияләү
- Башка милләт кешеләрен ярату һәм хөрмәт итү, аларның мәдәни кыйммәтләренә мөхәббәт уяту;
- Туган як табигате белән танышу, экологик культура формалаштыру;
- Балаларны Татарстан Республикасында яшәүче халыкларның тормыш һәм көнкүреше үзенчәлекләре, республика ижтимагый тормышы вакыйгалары, Татарстан Республикасы һәм Россия Федерациясе символикалары белән декоратив-гамәли сәнгать һәйкәлләре белән таныштыру.

ВАРИАТИВ ӨЛЭШ

Балаларны Татарстан Республикасының ике дүүләт теленә өйрәтү буенча укуыту-методик комплекты гамәлгә ашырганда принциплар һәм алымнар. Уку-методик комплектының эчтәлеге (алга таба УМК) яшь психологиясенең һәм мәктәпкәчә педагогиканың төп нигезләмәләренә туры килә, үсештәге белем бирү принцибы буенча төзелгән, аның максаты - баланы үстерү, һәм тәрбия, үстерә һәм өйрәтә торган максатларның һәм бурычларның бердәмлеген тәмин итү.

1.5 Мәктәпкәчә яшьтәге балаларның үсеш үзенчәлекләре характеристикалары

Бер яшьтән өч яшькә кадәр

Балаларның яшь төркеме (икенче яшь)

Үсеш-үлчәм характеристикалары

Ике яшьлек баланың авырлыгы өлкән кешенең биштән бер авырлыгын тәшкит итә. Ике яшьтә малайлар авырлыгын 13,04 кг га кадәр жыялар, кызлар - 12,6 кг. Айлык арту авырлык буенча 200-250 грамм тәшкит итә, ә буйга 1 см. Ике яшьлек малайларның гәүдә озынлыгы 88,3 см, ә кызлар 86,1 см.

Функциональ өлгерү Эчке органнарның, сөяк, мускул һәм үзәк нерв системасының үсеше һәм функциональ үсеше дәвам итә. Нерв үзәкләренә эшкә сәләте арта. Тәүлеклек ритмикасына тулысынча буйсынган йокы вакыты 11-12 сәгать тәшкит итә. Бу этапта үзәк нерв системасын үстерү үсеш процесларының акрынаюы, баш миенең күләмен арттыру тизлегенең кимүе һәм нерв бәйләнешләрен формалаштыру белән характерлана.

16-18 айдан башлап мускулатураның һәм нерв системасының үсеш дәрәжәсе бүлеп чыгару системасын контрольдә тоту буенча рефлектор эшчәнлекне тәмин итә. Ике яшьтә күпчелек

балаларның төнге бәвелен төшерү туктатыла, гәрчә вакыт-вакыт ул аларның күбесендә көндәлек активлыкның гадәти төрләрән бозу нәтижәсендә, авыру фонунда, баланы янадан уятканда яки курыкканда кабатланырга мөмкин.

Моторика үсеше. Моторика үсеше бөтен психик үсешне билгеләүче булып тора. Хәрәкәтне оештыруның ритм, темп, тонус формалаштыруны үз эченә алган дәрәжә формалаша. Барлык хәрәкәтләр ритмик картина нигезендә формалаша, димәк, ритмик (ритм астында хәрәкәт; көндәлек режим; активлык һәм ял чиратлашуы) формалаштыру гаять мөһим. Балаларның күпчелеген тәмин итүче (90%) яхшы йөрергә (бер яшь ике айга); ике кубоктан манара төзәргә (яшь ярымга); баскычлар буйлап менәргә (яшь һәм ун айга); тупны типкәләргә (ике яшькә) мөмкин. Баланың төп хәрәкәтләре үсешенә аның гәүдәсенә пропорцияләре - кыска аяклар, озын гәүдә, зур баш йогынты ясый. Бала ел ярымга кадәр йөргәндә еш егыла, һәрвакытта да вакытында туктый, киртәләргә урап уза алмый. Гәүдә төзегә дә камил түгел. Мускуллар системасының житәрлек үсмәве аркасында балага бер типтагы хәрәкәтләргә озак башкарырга кыен, мәсәлән, эни белән "бары тик кулдан гына" йөрергә. Тора-бара хәрәкәт камилләшә. Балалар йөрергә чыкканда иркенләп йөрергә өйрәнәләр: алар калкулыкларга менәләр, үләннәр буйлап йөриләр, зур булмаган киртәләр аркылы, мәсәлән, жирдә яткан таякны атлап чыгалар. Аякны ышкып йөреш юкка чыга. Хәрәкәтле уеннарда һәм музыка дәресләрендә балалар ян адымнар ясыйлар, акрын гына бер урында әйләнеп йөриләр. Хәтта икенче ел башында да балалар бик күп үрмәлиләр: тау башына, диван, соңрак (адым белән) һәм швед стөбенә менәләр. Алар шулай ук бүрәнәдән үрмәлиләр, эскәмия астына шуышып керәләр, кыршау аша узалар. Яшь ярымнан соң, сабылларның төп хәрәкәтләренән тыш, иярүле хәрәкәтләргә дә үсә. Гади хәрәкәтчән уеннарда һәм биюләрдә балалар үзләренә хәрәкәтләрен һәм бер-берсе белән гамәлләрен координацияләргә күнеккәннәр. Ел ярым эчендә балалар күлләвекләргә ясарга сәләтле, ә ике яшьтә туры сызык ясарга мөмкин. Балалар гади хәрәкәтләргә яхшырак контрольдә тотса, ә аннары аларны тагын да катлаулырак һәм килештерелгән системаларга берләштерәләр.

Психик функцияләр. Кабул итү алдынгы психик функциягә әверелә. Күз белән кабул итү камилләшә һәм төп кабул итүгә әверелә. Шунның белән бергә, яшь ярымлык балалар объектны тулаем һәм аның аерып өлешләрен берьюлы кабул итә алмыйлар. Кабул итү өлкәсендә перцептив гамәлләр һәм предметлы эталоннар формалаша. Перцептив гамәлләр функциясе - эталон нигезендә объектның перцептив үзлекләрен ориентлашкан, тикшерү. Яшерен асыл багланышларны һәм объектлар арасындагы мөнәсәбәтләргә чагылдыру буларак, күрсәтмә-нәтижәле фикер йөртүне формалаштыру баланың предметлы гамәлләренә ия булу барышында кабул итүне камилләштерү нигезендә бара. Башлангыч перцептив хәрәкәтләр ачык тышкы хәрәкәтләрдән гыйбарәт. Сөйләмне үзләштергән саен, кабул итү ирекчелек сыйфатларын ала башлый. Сүз баланы кабул итүне жайга сала башлый. Үскән һәм тәжрибә тупланган саен, балалар кабул итү һәм бер үк вакытта күбрәк мәгълүмат туплау, бер сәгать турындагы белемнәргә чагыштыру сәләтенә ия булалар. Сүз баланы кабул итүне жайга сала башлый. Үсеп житкән һәм тәжрибә тупланган саен, балалар кабул итү һәм бер үк вакытта күбрәк мәгълүматны эшкәртү, өлешләргә һәм тулаем турындагы белемнәргә чагыштыру сәләтенә ия була. Эксперимент билгеләргә барлыкка килә. Физик тәжрибә гомумиләштерүләренә нигезенә әверелә. Гомумиләштерүнең эзлекчелеге: төсләр (бер яштән алып бер яш һәм жиде айга кадәр); форма нигезендә (бер ярымнан ике яшкә кадәр); функциональ гомумиләштерүләр (ике яштән өч яшкә кадәр). Коралларны куллану остальгын формалаштыру барышында бала дүрт стадия уза: максатчан эшләп караулар, «куркып эшләп караулар», бәйләнчек катышу, объектив көйләү. Предметлы эшчәнлекнең үзенчәлекләре: педантизм, кул предметка яраклаша, хәрәкәтнең функциональ ягы операция юнәлешне узып китә (гамәлне белү аны тормышка ашыруны узып китә).

Гамәлне үстерү логикасы: специфик булмаган хәрәкәтләр - функциональ хәрәкәтләр - эш ысулын - гамәлләргә күчү (бер предметтан икенчесенә, бер ситуациядан икенчесенә) аерып алу. Предмет-корал хәрәкәтләргә өлкәннәр белән хезмәттәшлектә генә формалаша. Предмет хәрәкәтләрен формалаштыруда өлкән кешенә функцияләре: күрсәтү, уртак гамәлләр, баланың актив эшләп каруларын бүлү, сүз күрсәтмәләре. Гамәлнең максаты һәм көтелгән нәтижә турында күзаллаулар аша күрсәтмәлек-образлы фикерләргә үстерүнең нигезен тәшкил итә, предметлар арасында мөнәсәбәт һәм бәйләнеш, гамәлләргә тормышка ашыру шартлары арасындагы нисбәтне аерып күрсәтә.

Яшәешнең икенче елы — сөйләмнең интенсив формалашу чоры. Предмет, гамәл һәм аларны белдерүче сүзләр арасындагы бәйләнешләр яшәешнең беренче елы ахырындагыга караганда 6–10 тапкыр тизрәк формалаша.

Балалар предметларның, гамәлләрнең исемнәрен, кайбер сыйфатларның һәм халәтләрнең аталышларын үзләштерәләр. Шунның нәтижәсендә сабыйларның эшчәнлеген һәм үз-үзләрен тотышларын оештырырга, аңга кабул итүне, шул исәптән сиземләү аша кабулитү нигезен хасил итүче сыйфатларны формалаштырырга һәм камилләштерергә мөмкин.

Өлкәннәр белән бергә төрле эшчәнлек процессында балалар бер үк төрле гамәлнең төрле предметларга карата ярашырга мөмкин булуын үзләштерәләр («башлыкны ки, пирамидага божралар (түгәрәкләр) кидер» һ.б.). Яшәешнең икенче елында формалашучы гомумиләштерү сәләте сөйләмнең һәм фикерләүнең мөһим казанышы булып тора. Бала аңында сүз, бер предмет белән генә ассоциацияләшеп калмыйча, төсләрендә, зурлыкларында һәм хәтта тышкы кыяфәтләрендә аермалар булуга карамастан, шул төркемгә кергән барлык предметларны белдерә башлый (зур һәм кечкенә, ялангач һәм киенгән курчак, малай курчак һәм кыз курчак). Ел башында берәр төрле предметны күрсәтергә кушканда сабый очраклы, мөһим булмаган билгеләргә ориентлашкан булса, хәзер инде гомумиләштерү сәләте балаларга рәсемдә күрсәтелгән предметларны танырга мөмкинлек бирә. Элек, мәсәлән, «кх» сүзгә белән сабый песине дә, мехлы яканы да белдерергә мөмкин иде.

Сабый предметлар арасында төрле бәйләнешләр булуына, өлкәннәрнең һәм балаларның төрле хәлләрдә һәм шартларда эш итүләренә күнәгә, шуңа күрә сюжетлы сәхнәләштерүләр (уенчыклар, курчак һәм өстәл театры персонажларын күрсәтү) аның өчен аңлаешлы була.

Шундый күрсәтүләр, кызыксынып күзәтү вакытында алган тәэсирләр хәтердә саклана. Шуңа күрә яшь ярымнан өлкәнрәк балалар үз тәҗрибәләренә бәйле күптән түгел булган вакыйгалар яки әйберләр турында өлкән кеше белән диалог-истәлек алып барырга сәләтле («Кем йөргән?» — «Нәрсә күргәннәр?» — «Көчекне». — «Кемгә ярма бөртекләре ашатканнар?» — «Кош- чыкка».

Ел дәвамында актив сүзлек тигезсез рәвештә арта. Яшь ярымлык вакытта ул 20–30 сүз чамасы тәшкил итә. 1 ел 8–10 айдан соң сикереш күзәтелә, актив кулланыштагы сүзлек үсә. Ул сүзлектә фигыльләр һәм исемнәр күп була, гади сыйфатлар һәм рәвешләр (монда, тегендә, шунда һ.б.), шулай ук бәйлекләр очрый.

Гадиләштерелгән сүзләр (ту-ту, ау-ау һ.б.) гадәти, фонетик яктан камил булмаган сүзләр белән алыштырыла. Яшь ярымнан соң бала сүзнең контурын (төрле сандагы ижекләр) ешрак куллана, аны ишетелүче сүзнең яңгырашына азмы-күпме якын алмаш авазлар белән тутыра.

Бу яшәтә өлкән кеше артыннан кабатлап, әйтелешне яхшырту омтылышлары уңыш китерми. Бу фәкать яшәешнең өченче елында гына мөмкин була. Яшь ярымнан соң күпчелек очракларда бала ирен-ирен авазларын

(п, б, м), алгы аңкау-тел (т, д, н), арткы аңкау-тел (г, х) авазларын дәрәжәләп әйтә. Бала кулланган сүзләрдә сызгырулы, чыжылдаучы һәм сонор авазлар, шулай ук кушылма фонемалар бик сирәк очрый.

Башта бала әйткән сүз тулы бер жөмләнә аңлата. Мәсәлән, «ап итте» сүзләре бер очракта — сабыйның уенчыкны төшереп жиберүен, башка очракта аның егылуын һәм бәрелүен белдерә.

Яшь ярымга җиткәндә, балалар сөйләмдә ике сүзгә жөмләләр барлыкка килә, икенче ел ахырында өч, дүрт сүзгә жөмләләр куллану гадәти күренешкә әверелә.

Яшь ярымнан өлкәнрәк бала актив рәвештә өлкәннәргә сораулар бирә. Сорауларны ул башлыча интонация рәвешендә белдерә («Гү эм?» — «Гүзәл ашадымы?»). Сорау сүзләрен балалар сирәгрәк куллана, алар «Яулык кайда?», «Әби кая китте?», «Бу нәрсә?» дип сорарга мөмкин.

Балалар өлкәннәрнең кушканын күренерлек, күрсәтмәле шартларда үтәргә өйрәнәләр.

Яшәешнең икенче елында бала үзгә көн саен аралаша торган өлкәннәрнең һәм балаларның исемнәрен, шулай ук кайбер туганлык мөнәсәбәтләрен (әни, әти, әби) үзләштерә. Ул «сөөнә», «ачулана», «курыкты», «кызгана» сүзләре белән белдерелүче элементар кеше хис-тойгыларын һәм кичерешләрен аңлый. Сөйләмдә бәяләмә фикерләүләр — «начар»,

«яхшы», «матур» сүзлөре барлыкка килә.

Балаларның мөстәкыйльеге предметлы-уен эшчәнлегендә һәм үз-үзенә хезмәткүрсәтүдә камилләшә. Акрынлап сабый теләсә нинди ризыкны мөстәкыйль ашау, юыну һәм кулларын юу сәләтен, пөхтөлөк, жыйнаклык күнекмәләрен үзләштерә.

Якын-тирәлектә ориентлашу киңәя. Төркем бүлмәсә өлешләрнен ничек аталышын (йорт жиһазлары, киём-салым, савыт-саба) белү балага зурларның катлаулы булмаган (бер, э ел ахырына 2–3 гамәлдән торган) йомышларын үтәргә ярдәм итә. Акрынлап ул үз-үзенә тотуның «мөмкин», «ярамый», «кирәк» сүзлөре белән белдерелүче элементар кагыйдәләрен үтәргә гадәтләнә. Өлкән кеше белән аралашу эшлекле, объектлы-юнәлтелгән асылга ия.

Яшәешнең икенче елында өлкән кеше белән эшлекле хезмәттәшлек, төрле сәбәпләр аркасында аның белән аралашу ихтыяжы ныгый һәм тирәнәя. Ике яшь тулганда балалар акрынлап ишарәләр, мимика, тәэсирле сүзтезмәләр теленнән үтенечләрен, теләкләрен, тәкъдимнәрен сүзләр һәм кыска гыйбарәләр белән белдерүгә күчәләр. Шулай итеп, сөйләм өлкән кеше белән аралашуда төп чарага әверелә; бу яшьтә бала якыннары, аңа яхшы таныш кешеләр белән генә теләп сөйләшә. Яшәешнең икенче елында балалар арасында үзара эмоциональ аралашу тибы саклана һәм үсеш кичерә. Алар мөстәкыйль рәвештә бер-берсә белән (икешәрләп-өчәрләп) элегрәк өлкән кеше ярдәмендә өйрәнелгән уеннарны («Качышлы», «Куышлы») уйныйлар

Ләкин балаларның үзара аралашу тәжрибәсә зур түгел, һәм аның нигезе әле формалашмаган. Фаразланган партнер ягыннан аңлашмау очрагы күзәтелә. Бала елап жибәрергә һәм хәтта аны кызганучыга сугарга да мөмкин. Ул үз уенына тыкшынуга каршы актив рәвештә протест белдерә.

Башка бала кулындагы уенчык, янәшә торганына караганда, сабый өчен күпкә кызыктырак. Күршесеннән уенчыкны тартып алып, алга таба нишләргә белмичә, сабый ул уенчыкны ташлый. Балаларда аралашу теләге юкка чыкмасын өчен, тәрбияче андый фактларга юл куймаска тиеш.

Кагыйдә буларак, көн дәвамында балаларның үзара аралашуы предметлы-уен эшчәнлегендә һәм режим процессларында туа. Предметлы-уен гамәлләре һәм үз-үзенә хезмәт күрсәтү әлегә формалашып кына килгәнгә күрә, аларны башкаруга карата кызыксыну хисен төрле юллар белән сакларга кирәк.

Балаларны «ара дисциплинасы»н сакларга өйрәтәләр, алар башта бер-берсенә комачауламыйча янәшә уйнау һәм эш итү, аннары 2–3 кеше бергә уйнау, төркемдә үз-үзләрен тиешенчә тоту (күршенең тәлинкәсенә үрелмәү, тагын бер бала утыра алсын өчен диванда күчеп утыру, йокы бүлмәсендә шауламау һ.б.) сәләтен үзләштерәләр. Бу очракта алар гади сүзләр («мә»), («ал»), («бир»), («жибәр»), («кирәк түгел» һ.б.) куллана алар.

Һәр сабыйның эшчәнлеген «саклау» фонунда бергәләп эш итүне формалаштырырга кирәк. Башта өлкән кешенең әйтеп жибәрүе буенча, э инде ике яшь тулганда, балалар мөстәкыйль рәвештә бер-берсенә ярдәм итәргә (күршесенә уенны давам итү өчен кирәкле предметны (шакмаклар, пирамида өчен түгәрәкләр, курчакка ябарга юрган) алып килү) сәләтле. Әнисенә яки тәрбиячегә охшатып, бер сабый икенчесен «ашатырга, чөчен тарарга» тырыша.

Музыка дәресләрендә сабыйларның парлашып катлаулы булмаган бию хәрәкәтләре башкарулары мөмкин.

Яшәешнең икенче елындагы төп казанышларның берсә итеп төп хәрәкәтләренә, бигрәк тә йөрүне камилләштерүне санарга мөмкин.

Баланың хәрәкәтчәнлегә кайчакта хәтта аңа тыныч дәресләрдә тупла-нырга комачаулык итә.

Баланың үз-үзен тотышында предметлы-уен халәтенең тиз һәм төрле планлы үсеш күзәтелә, нәтижәдә кече яшьтәгеләрнең икенче төркемдә булуларының ахырына балаларда барлык эшчәнлек төрләренен мөстәкыйльчә балачак чорына хас компонентлары формалаша.

Сөйләмнең барлык яклары һәм функцияләре тиз үсеш кичерә. Сөйләм сәләтенең элеккечә үк тирәлектәгеләрнең сөйләмен аңлау үсеш темпыннан калышуына карамастан, икенче ел ахырына инде актив сүзлек 200–300 сүздән тора. Сөйләм ярдәмендә баланы оештырырга мөмкин, э баланың үзенә сөйләмә өлкәннәр белән төп аралашу чарасына әверелә.

Бер яктан, тормышның барлык өлкэләрендә баланың мөстәкыйльлеге үсә, икенче яктан — ул төркемдә үз-үзен тоту кагыйдәләрен үзләштерә (башкаларга комачауламыйча янәшәдә уйнау, аңлашылса һәм кыен булма-са — булышу). Болар барысы да киләчәктә уртак уен эшчәнлеген үстерү өчен нигез булып тора.

Күнекмәләр. Балалар төрле уенчыклар (пирамидалар, матрешкалар һ.б.), төзелеш материаллары һәм сюжетлы уенчыклар (атрибутлы курчаклар һ.б.) белән эш итәләр. Бу гамәлләрне бала олылар күрсәткәннән соң да, кичектерелгән охшатып та чыгара. Әкрәнләп, аерым хәрәкәтләрдән «чылбырлар» төзелә, һәм бала предмет эшләрен нәтижәгә кадәр житкәрә: бөтен пирамиданы божралар белән тутыра, аларны төсә һәм зурлыгы буенча сайлап, төзелеш материалыннан койма, паровозлар, башня һәм башка катлаулы корылмалар үрнәгә буенча төзи. Балалар көнкүреш хәрәкәтләрен актив кабатлыйлар, өлкәннәргә охшарга тырышалар. Балалар өйрәнгән эшне бер уенчык (курчак) белән икенчеләренә күчәрә башлыйлар (аюлар, куянар һәм башка йомшак уенчыклар); алар эшне тәмамлау өчен кирәкле әйберне (курчакны йокларга яткыру өчен одеялы; аюны ашату өчен миски) актив эзлиләр.

Коммуникативлык һәм социальләшү. Өлкәннәр белән ситуатив-эшлекле аралашу формалаша, аның төп характеристикалары: үз эшчәнлегенә игътибарны жәлеп итү омтылышы; үз уңышларыңны бәяләү; уңышсызлыкка очраган очракта ярдәм сорап мөрәжәгать итү; «чиста» иркәләүдән баш тарту, әмма аны үз казанышларыңны бүлүгә буларак кабул итү. Өлкәннәр үрнәгенә йөз тоткан баланың позициясе, олыларның уңай абруен тану, үрнәк һәм хезмәттәшлек позициясе принципияль мөһим булып тора. Хис-кичерешләренә формалаштыру: бәйләлекне индивидуальләштерү; сепарация тревогасын киметү. Күбесенчә йоктыру тибында барлыкка килә торган беренче социаль хис-кичерешләр - теләктәшлек, дуслык. Икенче елда балаларда өлкәннәренә юнәлешендә эшлөгәндә яшәтәшләре белән аралашу күнекмәләре формалаша: янәшәдә уен барлыкка килә; балалар мөстәкыйль рәвештә бер-берсе белән элек олы уеннар ярдәмендә өйрәтелгән («Качышлы», «Куышлы») уеннарында уйнарга мөмкин. Әмма коммуникатив күнекмәләренә камил булмавы аралушы авырайта. Бала еларга, хәтта кызганучы кешегә сугарга да мөмкин. Ул үз уенына тыкшынуга актив каршы чыга. Уенчы икенчесе кулында, янәшәсендәгегә караганда, сабий өчен күпкә кызыграк. Аны күршесеннән алып, әмма алга таба ни эшләргә белмичә, малай аны ташлап китә. Балаларның көн дәвамында аралашуы, кагыйдә буларак, предмет-уен эшчәнлегә һәм режимлы мизгелләр барышында барлыкка килә, ә предмет-уен гамәлләре һәм үз-үзгә хезмәт күрсәтү бары тик формалаша гына, мөстәкыйльлек, аларны үтәү белән кызыксынуны һәръяклап сакларга кирәк. Балаларны «ераклык дисциплинасын» сакларга өйрәтәләр, һәм алар, бер-берсенә комачауламыйча, янәшә уйнау осталыгын үзләштерәләр, үзләрен төркемдә тиешенчә тотарга: күршесенә тәлинкәсенә кермәскә, тагын бер бала утырырга, йокы бүлмәсендә шауламаска һ.б. Шулар ук вакытта алар гади сүзләр белән: «мә», «бир», «жибәр», «теләмим» һ. б. кулланалар.

Үзрегуляция. Үз-үзгә тотып торы тәртибенә ия булу. Үз-үзгә жайга салу нигезләрен формалаштыру. Сөйләмдә бәяләү фикерләре барлыкка килә: «начар, яхшы, матур». Бала мөстәкыйль рәвештә теләсә нинди төр азыкны ашый, юына һәм кулларын юа белә, пөхтәлек күнекмәләрен үзләштерә. Предмет-уен эшчәнлегендә һәм үз-үзгә хезмәт күрсәтүдә балаларның мөстәкыйльлеге камилләшә. Бер яктан, баланың тормышның барлык өлкэләрендә мөстәкыйльлеге арта, икенче яктан - ул төркемдә үз-үзен тоту кагыйдәләрен үзләштерә (башкаларга комачауламыйча, аларга ярдәм итәргә, әгәр дә бу аңлаешлы һәм катлаулы булмаса). Болар барысы да киләчәктә уртак уен эшчәнлеген үстерү өчен нигез булып тора.

Шәхес. Үзе турында күзаллаулар барлыкка килә, шулар исәптән кайсы женес вәкиле буларак. Ата-аналар белән идентификация процесслары ачык чагылыш таба. Нәтижәле предметлы гамәлләрне башкару аша үзгә алшартлары формалаша.

II. Эш программасының максат бүлеге

1.6. Эш программасын реализацияләүдән көтелгән нәтижеләр.

Өч яшькә кадәр планлаштырыла торган нәтижеләр:

баланың эре моторикасы үсеш алган, ул элек үзләштерелгән хәрәкәтләрне актив куллана, йөгөрешне, сикерүләрне үзләштерә башлый, өлкәннәр өчен гади имитация күнегүләрен кабатлый, өлкәннәрнең күрсәтмәләрен аңлай, күрү һәм тавыш ориентирлары буенча хәрәкәтләр башкара; теләк белән хәрәкәтчән уеннарда уйный;

бала элементар культура-гигиена күнекмәләрен күрсәтә, үз-үзенә хезмәт күрсәтүнең иң гади күнекмәләренә ия (киенү, чишенү, мөстәкыйль рәвештә ашый һ.б.);

бала олылар белән аралашуга омытыла, аларның кәефенә керә;

бала яштыгәшләренә карата кызыксыну белдерә;

аларның гамәлләрен күзәтеп тора һәм аларга иярә;

янәшәдә уйный;

бала олы кешенең гади йөкләмәләрен аңлай һәм үти;

бала көнкүреш һәм уен тәртибидә мөстәкыйльлек күрсәтергә омытыла;

бала үз гамәлләрен гади, мөстәкыйль куелган максатка ирешүгә юнәлдерергә сәләтле; нинди чаралар ярдәмдә һәм нинди эзлеклелектә алга баруны белә;

бала актив сөйләмгә ия, аралашуда сөйләмнең төрле өлешләрен, аралашканда 4 сүз кертелгән гади жөмлөләрне файдалана;

сораулар һәм үтенечләр белән мөрәжәгать итә ала;

бала шигырьләр, әкиятләр белән кызыксыну белдерә, аерым сүзләрне һәм өлкәннәр өчен фразаларны кабатлай;

бала рәсемнәрне карый, аларга сурәтләнгән әйберләрне күрсәтә һәм атый;

бала предметларның төп төсләрен, формаларын аера һәм атый, төп пространство һәм вакытлы мөнәсәбәтләрдә ориентлаша;

бала эзләү һәм тикшерү гамәлләрен гамәлгә ашыра;

бала кешенең тышкы кыяфәтен, аның эшчәнлегенең төп үзенчәлекләрен белә;

үз исемен, якыннарының исемен;

яши торган торак пункт турында (шәһәр, авыл һәм башкалар) беренчел күзаллауларны күрсәтә; бала якындагы әйләнә-тирәдәге тере һәм терек булмаган табигать объектлары һәм аларның үзенчәлекләре турында күзаллауга ия, табигать белән үзара хезмәттәшлеккә уңай мөнәсәбәт һәм кызыксыну күрсәтә, табигать күренешләрен күзәтә, тереклеккә зыян китермәскә тырыша;

бала рәхәтләнәп музыка тыңлай, жырлай, гади бию хәрәкәтләрен башкара;

бала табигать матурлыгына һәм сәнгать эсәренә эмоциональ жавап бирә;

бала рәсем эшчәнлегенә нигезләрен үзләштерә (кабартма, рәсем ясау) һәм конструкцияләү: инде шактый катлаулы төзелешләр (гараж, аңа юл, койма) башкара һәм алар белән уйный ала;

юллар, яңгыр, шарлар ясай;

таяклар, йөзекләр, күмәчләр ясай;

бала үзен әйләндереп алган предметлар белән актив эш итә, аның көндәлек кулланылышындагы күп кенә предметларның исемен, үзлекләрен һәм билгеләнешен белә;

бала уеннарда әйләнә-тирәдәгеләрнең гамәлләрен чагылдыра ("төшке аш эзерли", "авыруларны карый" һәм башкалар), аларның эзлеклелеген һәм үзара бәйләнешен генә түгел, ә социаль мөнәсәбәтләрен дә (курчак белән ягымлы мөгамәлә итә, аңа кисәтүләр ясай), алдан ук максатын билгели ("Мин курчакны дөвалаячакмын").

II. Эш программасының эчтәлек бүлеге

2.1 Социаль-коммуникатив үсеш өлкәсендә белем бирү эшчәнлегенең төп бурычлары түбәндәгеләр:

балалар бакчасына жайлашу чорында балаларның эмоциональ-уңай торышын саклап калу; баланың уен тәжрибәсен үстерергә, балаларга әйләнә-тирә чынбарлык турында күзаллау уенында чагылырга ярдәм итәргә;

балаларның үзара дустанә мөнәсәбәтләрен хушларга, ярдәмнең конкрет гамәлләренә, кайгыртуга, катнашуга жәлеп итү барышында эмоциональ ярдәмчеллекне үстерергә;

кешеләр (өлкәннәр, балалар), аларның тышкы кыяфәтләре, гамәлләре, киёмнәре, ачык беленеп

торган кайбер эмоциональ халәтләре (шатлык, сагыш), гаилә һәм МББО турында элементар күзаллаулар формалаштыру;

баланың үзе турында, үз яше, кыры, ата-аналары (законлы вәкилләре) һәм гаиләнең якын әгъзалары турында беренчел күзаллаулар формалаштыру.

Белем бирү эшчәнлегенең эчтәлегә.

Педагог балаларның яшьтәше белән танышырга, аның исемен белү теләген хуплый, кызыксындыру һәм хуплау алымнарын кулланып. Малайларның һәм кызларның тышкы кыяфәте үзенчәлекләрен, аларның киёмнәрен, прическаларын, уенчыкларны билгеләүдә балаларга ярдәм итә, балаларга ачыклаучы яки проблемалы характердагы сораулар бирә, күрсәтмә материал һәм көндәлек тормыш ситуацияләрен файдаланып, өлкәннәрнең һәм балаларның аерымлык билгеләрен аңлата. Балага гәүдәнең төп өлешләрен һәм кешенең йөзен, аның гамәлләрен күрсәтә һәм атый. Баланың өлкәннәрнең төп гамәлләрен атау һәм аеру теләген хуплай.

Педагог балаларны кешенең төп хис-кичерешләре һәм тойгылары белән таныштыра, аларны сүз белән аңлата, аларның чагылышын мимика, ишарәләр, тавыш интонациясе белән күрсәтә. Балаларга кешенең эмоциональ халәтен белдерә торган сүзләрен кабатларга тәкъдим итә, балаларга хис-кичерешләр турында күзаллауны ныгытырга ярдәм итә торган биремнәрне тәкъдим итә, шул исәптән рәсемнәрдә аларны тануын да.

Педагог балалар белән гаилә сурәте төшерелгән рәсемнәрне күзтә: Баланың үзе, эти-әниләренең милләте турындагы күзаллавын формалаштыра. Гаилә рәсемнәрен караганда, эти-әниләре белән охшаш чалымнары булуына игътибар ита. Фото- сурәттәге кешеләрнең эмоциональ халәтен билгеләргә, аларның кәефләрен гаилә тормышындагы билгеле бер вакыйга белән бәйләргә өйрәтә. Гаилә турында һәм үзенең шул гаилә әгъзасы булуы турында; гаиләнең барлык әгъзаларының һәм баланың үзенең бурычлары, мавыгулары, яллары турында; гаилә гореф-гадәтләре, йолалары, бәйрәмнәренең матурлыгы һәм әһәмияте турында күзаллаулар формалаштыру. Гаилә истәлекләренә сакчыл караш тәрбияли.

Педагог балаларның үз төркеменең киңлеген танып белергә, төркемгә керү юлын, аның ничәнче катта урнашуын, балалар белән эшләрчә педагогларны белергә теләүләрен хуплай. Балалар белән төркем пространствосын, һәр бинаның урынын, аның тулылыгын карый, балаларга төркем киңлегендә ориентлашырга булыша.

Педагог балаларның үз-үзләрен тотышының элементар кагыйдәләрен үтәү омтылышын хуплай ("мөмкин", "ярамый"). Аралашу кагыйдәләрен күрсәтеп тора: исәнләшә, сабуллаша, "рәхмәт", "зинһар" ди, балаларга өлкәннәр һәм яшьтәшләр белән аралашу процессында әлеге сүзләрдән файдалануның мөһимлеге турында искә төшерә, "әдәпле сүзләр" кулланганда баланың инициативасын һәм мөстәкыйльлеген хуплай.

Педагог балаларга аның сүзләренә һәм күрсәтмәләренә игътибар итәргә мөмкинлек бирә торган аралашу алымнарын куллана, баланың өлкәннәрнең күрсәтмәләрен үтәргә, аның үрнәгендә эш итәргә һәм күрсәтү теләген хуплай. Педагог балаларны хәрәкәтчән, музыкаль, сюжетлы һәм әйлән-бәйлән уеннарда катнашуга оештыра, аларның активлыгын хуплай.

Педагог балаларны үз киёмнәренең гади предметлары турында күзаллауны формалаштыра, һәр киём-салым предметы сүзләрен белдерә, балаларга киём-салым әйберләрен билгеләү, аларны куллану ысуллары (колготкалар, футболкалар кию һәм башкалар) турында сөйли.

2.2 Танып белү үсеше.

Белем бирүне танып белү үсеше өлкәсендә белем бирү эшчәнлегенең төп бурычлары түбәндәгеләр:

- 1) кабул итүнең төрле төрләрен: күрү, ишетү, тою, тәмле, ис сизү;
- 2) танып белү гамәли бурычларын хәл итү процессында ачык-мәгънәле фикерләүне үстерергә;
- 3) тикшеренү гамәлләрен камилләштерергә: предметларның аерым билгеләре буларак төсләр, формалар, зурлыклары аерып күрсәтелергә, предметларны шул билгеләре һәм саны буенча үзара чагыштыруны хупларга, бер предметны үрнәк сыйфатында, парлар, төркемнәр сайлап, кулланырга;
- 4) балаларда геометрик фигуралар, сизгер танып белү нигезендә предметларның зурлыгы һәм саны турында иң гади күзаллаулар формалаштырырга;
- 5) үзе һәм якын кешеләр турында беренчел күзаллауларны, гаилә әгъзаларына һәм якын тирәдәге кешеләргә карата эмоциональ-уңай мөнәсәбәтне, өлкәннәрнең эшчәнлегенә турында үстерү;
- 6) бала яши торган торақ пункт турындагы күзаллауларны киңәйтәргә, аның истәлекле урыннары, бәйрәмгә эмоциональ җавап бирергә

7) якындагы даирэдәге хайваннар һәм үсемлекләр, аларның исемнәре, төзелеше һәм аерымлык үзенчәлекләре, терек булмаган табигатьнең кайбер объектлары белән үзара хезмәттәшлекне оештырырга һәм аларны таныштырырга;

8) табигать күренешләрен күзәтү сәләтен үстерү, хайваннарга һәм үсемлекләргә карата сакчыл мөнәсәбәт тәрбияләү.

Белем бирү эшчәнлегенң эчтәлеге

1) Сенсор эталоннары һәм танып белү гамәлләре:

педагог балаларга күрсәтә һәм предметларны чагыштыру һәм аларның охшашлыгын ачыклау, бирелгән үрнәк буенча (төс, формасы, зурлыгы буенча) сайлап алу һәм төркемгә үз эченә ала. Әйберләргә алыштыруга, аларның урнашу ысулы, саны үзгәрүгә нигезләнгән иң гади хәрәкәтләргә үзләштерү, аларны күчүгә, янадан салуга дөртләндерә һәм дөртләндерә. Предмет-коралларны кулланып, уеннар-дәресләр үткәрә: махсус су салынган савытлардан яки сусыз шарчыклар, йөзә торган уенчыклар, бауда асылынып тора торган магнитлы таяклар белән аңа зур булмаган әйберләргә "тоталар". Хезмәт коралларын имитацияләүче уенчыклар белән гамәлләргә оештыра (верстачокка чүкчәк белән тутыру, агач яки пластмасса винтлар ярдәмендә каталок жыю) һәм шуңа охшашлы гамәлләргә, практик бурычларны хәл итү максатында, балалар предметлар-орудияләрдән мөстәкыйль уен һәм көнкүреш эшчәнлегендә файдалану өчен ситуацияләр тудыра;

педагог балаларның предметлар белән гамәлләргә хуплы, бер үк вакытта 2 - 3 үзлеккә йөз тотканда, бертөрле төстәге, ә аннан соң 4 - 5 һәм аннан да күбрәк божралардагы төрле пирамидаларны жыю, алар кечерәйгән зурлыкта урнаштыра; 2 - 3 геометрик формадагы башняның формасы һәм төсө буенча төрле; өч урынлы матрешканы сүтеп, аның кисәкләрендә рәсемне берләштерү, балаларга предметларның төрле күләмен, аларның төсөн һәм формасын билгеләүче сүзләргә аңлауны беркетү. Балалар белән дидактик күнегүләр һәм уеннар үткәрү барышында предметлар формасын гомумиләштерелгән тикшерү ысуллары формалаштыра - тоемлау, карау, чагыштыру, чагыштыру; танып белү гамәлләргә ирешүдә тырышлык барлыкка килүен хуплауны дәвам итә.

2) Математик күзаллаулар:

педагог балаларны, шар, түгәрәк, квадрат турында, үрнәк буенча предметлар һәм геометрик фигуралар сайлап алу, аерымлык һәм чагыштыру турындагы эталон күзаллаулардан файдаланып, әйләнә-тирә предметларның формасын аеруда иң гади күнекмәләргә үзләштерүгә китерә зур һәм кечкенә, озын һәм кыска, озын һәм түбән булса да, ике предмет арасынан сайлап алам. Балаларның предметларның төрле төркемнәргә микъдар ягына (күп һәм аз, күп һәм бер әйбер) кызыксынуы ярдәм итә..

3) Әйләнә-тирә мохит:

педагог балаларның әйләнә-тирә дөнья турында күзаллауларын кинәйтә, аларны ижтимагый тормыш күренешләре, олылар эшчәнлегә белән таныштыра (пешекче ботка пешерә, шофер машина йөртә, доктор дәвалай); үзе турында (үз исеме, якын туганнарының исемнәре турында), кешенең тышкы кыяфәте, физик үзенчәлекләре турында (һәркемнең башы, куллары, аяклары, йөзә бар; йөзәндә - күзләре, борыны, авызы һ.б.), аның физик һәм эмоциональ торышы турында күзаллауларны үстерә (йөткергән - тамагы туйган, арыган - ял иткән; чылаткан - сөрткән - елаган); баланың якын кешеләре турында; "Әби борынын бәйли"; "Сенләсе ясыи"; "Бабай газета укый"; "Абый гараж төзи"; "Эти компьютер артында эшли" һәм шуның ише нәрсәләр); предметлар, алар белән эш итү һәм аларның билгеләнеше турында: йорт кирәк-яраклары (савыт-саба, мебель, киём-салым), уенчыклар, хезмәт кораллары (себерке, себерке, көрәк, чиләк, лейка) һәм башкалар.

4) Табигать: Табигать белән танышу процессында педагог үзара хезмәттәшлекне оештыра һәм балаларның игътибарын терек һәм терек булмаган табигать объектларына, табигый күренешләргә юнәлтә. Йорт һәм кыргый хайваннар һәм аларның балалары турында күзаллаулар формалаштыра (тышкы кыяфәт үзенчәлекләре, тәннең өлешләре, туклану, хәрәкәт итү ысуллары), якын тирәдәге үсемлекләр (агачлар, яшелчәләр, жиләк-жимешләр һәм башкалар), аларның характерлы билгеләре (төс, төзелеш, өслек, тәм), игътибарны жәлеп итә һәм терек булмаган табигать объектларына (кояш, күк, болыт, ком, су), табигатьнең кайбер күренешләргә (кар, яңгыр, салават, жил) карата кызыксыну уята, хайваннар һәм үсемлекләргә сакчыл мөнәсәбәт тәрбияли.

2.3 Сөйләм үсеше өлкәсендә белем бирү эшчәнлегенң төп бурычлары түбәндәгеләр:

1) Сүзлек формалаштыру: сөйләмне аңлауны үстерергә һәм сүзлекне активлаштырырга. Балаларда педагогның сүз күрсәтмәләре буенча предметларны таба белү, аларның урынын аеру, кешеләргә гамәлләргә һәм хайваннарның хәрәкәтен имитацияләү. Балаларның сүзлеген исем,

фигыль, сыйфат, рәвеш белән баегу һәм әлеге сүзләргә сөйләмдә куллану осталыгын формалаштыру.

2) Аваз культурасы: балаларны сузыклар һәм тартыкларның дәрәс әйтелешендә, аваз ияртүләрдә, кунакханә сүзләрендә өйрәтергә. Төрле темпта, тавышка иярүче сүзләргә дәрәс әйтелешен төрлечә итеп формалаштырырга.

3) сөйләмнең грамматик төзелеше: балаларда фигыльләр белән исем һәм алмашлыкларны килештерә белү, 3 - 4 сүздән жөмлөләр төзү.

4) Бәйләнешле сөйләм: балаларда педагогның сөйләмен аңлай белү, сорауларга җавап бирү; әйләнә-тирәдәгеләр турында 2 - 4 жөмлөдә сөйләү.

5) матур әдәбият әсәрләре белән кызыксыну:

балаларда зур булмаган күләмдәге мәзәкләр, әкиятләр һәм күрсәтмәләр белән (һәм аннан башка) кабул итә белүне формалаштырырга;

балага билгеле булган шигырьләр һәм җырларны әйтә, дүрт юллыны әйтәргә, уен хәрәкәтләрен, персонажларның хәрәкәтләрен торгызырга өйрәтәргә;

шигырьләргә ритмына һәм көйлеләнгән, җавап бирергә;

әсәрне уку процессында тавыш хәрәкәтләрен кабатлай белүне формалаштырырга;

әдәби материал эчтәлегенә бәйлә аваз ияртемнәрен (мяу-мяу, тик-так, элли-бәлли, бак-бак һәм башкалар) үстерә белү, укылган әсәрләргә эчтәлеге буенча сорауларга җавап бирү; китапларны һәм иллюстрацияләргә укытучы белән бергә һәм мөстәкыйль карарга өйрәтү; сәнгать әсәренә сорау һәм өндәү интонацияләргә кабул итүне үстерергә.

Белем бирү эшчәнлегенә эчтәлеге

1) Сүзлек формалаштыру:

педагог сөйләмне аңлауны камилләштерә һәм сүзлеккә активлаштыра, сүз күрсәтмәләре буенча предметларны төсләргә, зурлыгы буенча ("кызыл кубик битлек") таба белү, аларның урнашу урынын аеру, кешеләргә гәмәлләргә һәм хайваннарның хәрәкәтләргә имитацияләү күнекмәләргә формалаштыра; балаларның сүзлеген активлаштыра: транспорт чараларының, автомобиль, үсемлек, җиләк-җимеш, яшелчә, йорт хайваннары һәм аларның балаларының исемнәргә билгеләүче, хезмәт хәрәкәтләргә (юарга, юарга), үзара мөнәсәбәтләргә (ярдәм итәргә) билгеләүче фигыльләр; зурлыкны, төснә, предметларның төмен билгеләүче сыйфатлар белән; хәзер, бик еракта). Педагог балаларда предметлар белән эш итү һәм эш-гәмәлләр атамаларын, предметларның кайбер үзенчәлекләргә, кайбер хезмәт гәмәлләргә һәм үз гәмәлләргә атамаларын; якин кешеләргә исемнәргә, төркемдәге балаларның исемнәргә; шәхеснең сыйфатларын, әйләнә-тирәдәге балаларның тышкы үзенчәлекләргә зурлар һәм яшәтешләр дип бүлә белә.

2) Сөйләмнең аваз культурасы:

педагог балаларда аңлаешлы итеп, ашыкмыйча, сузык һәм тартык авазларын дәрәс әйтә белү сәләтен формалаштыра. Авазлар әйтелешендә балалар өчен барлык тартыкларның диярлек физиологик йомшаруы хас. Сүз тәртибендә бала аның фикерен белдерү өчен кирәкле барлык сүзләргә әйтәргә тырыша. Педагог балаларны сүзнең төрле катлаулылыгы буенча кулланырга, сүз ритмын тергезергә, балаларның сүздә иҗекләргә төшереп калдырмакка, төрле вербаль һәм вербаль булмаган чаралар ярдәмендә сөйләшү предметына үз мөнәсәбәтен белдерергә өйрәтә. Балаларда сөйләмнең хисси булмаган тәэсирлеләргә күренә.

3) Сөйләмнең грамматик төзелеше:

педагог балаларга төп грамматик категорияләргә күпчеләнгән дәрәс куллана белү осталыгын үзләштерергә ярдәм итә: исем кушымчалары; кечерәйтү-назлау суффикслары; сүзтөзмәне хуплай, өч, дүрт сүзгә жөмлә ярдәмендә үз фикерләргә белдерә белү сәләтен формалаштыра.

4) Бәйләнешле сөйләм:

педагог балаларда картинада сурәтләнгән рәсем турында 2 - 4 жөмлө белән сөйлә, саф һавада күргәннәргә турында сөйлә, сөйләмне терәк белән һәм күрсәтмәләргә таянмыйча аңлау осталыгы үсешенә юнәлтелгән сөйләм мөнәсәбәтләргә актив керешә белү күнекмәләргә формалаштыра; балаларны өлкәннәр һәм яшәтешләр белән аралашуға, тирә-юньдәгеләр белән контактка керергә, үз фикерләргә, хисләргә, тәэсирләргә белдерергә, сөйләм чараларын һәм аралашуның элементар этикет формулаларын кулланып, аңлаешлы сөйләм чараларын кулланып мөрәҗәгатькә җавап бирергә, педагогның сөйләм яки гади сөйләм формасын кулланып, укытучының үз-үзенә мөнәсәбәтен белергә, педагогның үз төркемгә караган, балаларның эчтәлеген аңларга этәрә; педагог балаларда инициатив сөйләмне аралашу һәм әйләнә-тирә дөньяны танып белү чарасы буларак куллана белү, сөйләмдә объектларның бәйләнешен һәм бәйлеләнгән чагылдыра торган төрле типтагы тәҗдимиәргә куллана белү сәләтен үстерә.

2.4. Сэнгаты-эстетик үсеш.

Сэнгаты-эстетик үсеш өлкөсөндө белем бирү эшчәнлегенөң төп бурычлары түбөндөгелөр:

1) сэнгатыкө жәлеп итү: музыкаль, рәсем сэнгате, табигаты эсәрләре белән танышу процессында балаларда сэнгати кабул итүне (карауны, тыңлауны һәм шатлык хисен) үстерү; кызыксыну, игътибар, кызыксыну, балаларның аерым эстетик үзлекләргә һәм предметларның сыйфатына һәм әйләнә-тирә чынбарлык күренешләренә эмоциональ жавап бирүгә омытылышы; сэнгаты эсәрләрен аңлауда ярдәмчеллекне, музыкага кызыксынуны (классик һәм халык музыкасын тыңлау процессында), рәсем сэнгатенә (матурлыкны иллюстрацияләренә, рәсемнәрне, декоратив-гамәли сэнгаты эшләнмәләрен карау һәм кабул итү процессында) үстерү; балаларны халык уенчыклары (дымка, богород, матрешка һәм башкалар) белән таныштырырга; фольклорның кече формалары (юаткычлар, такмаklar, такмазалар) белән кызыксынуны хушларга;

балаларның сэнгаты эсәрләрен аңлау яисә табигаты күренешләрен күзәтү өчен мөмкин булган хис-кичерешләренә эмоциональ эчтәлекле кабул итү нигезендә үз хисләрен һәм тәэсирләрен белдерүгә омытылышын хушларга;

2) рәсемләү эшчәнлегә:

рәсем ясау эшчәнлегенә (рәсем ясау, әвәләү) кызыксынуны олылар һәм мөстәкыйль рәвештә тәрбияләргә;

ясарга, әвәләргә тәкъдим итүгә уңай хис-кичерешләренә үстерергә;

карандашны, пумаланы дөрес тотарга өйрәтергә;

рәсем эшчәнлегенөң сенсор нигезләрен үстерергә: төрле формадагы, төстөгә предметны үзләштерү (калма-каршы төслөрдән башлап);

форма белән танышканда кулның предмет буенча хәрәкәтен аңлатырга;

балчыкның, пластилинның, пластик массаның үзлекләре белән таныштырырга; уенчыкларны, табигаты объектларын, көнкүрөш предметларын, сэнгаты эсәрләрен карау процессында балаларның аерым эстетик сыйфатларына һәм предметларның сыйфатына эмоциональ кайтавазын үстерергә;

3) конструктив эшчәнлек:

балаларны детальләр белән таныштырырга (кубик, кирпеч, өч кырлы призма, пластина, цилиндр), яссылыкта төзү материалларының урнашу вариантлары белән танышу;

конструктив эшчәнлек белән кызыксынуны үстерергә, балаларның мөстәкыйль төзөргә теләүләрен хушларга;

4) музыка эшчәнлегә: музыкага кызыксыну тәрбияләү, музыка тыңлау, жырлау, иң гади бую хәрәкәтләрен башкару теләгә; беренче кагыйдәләренә үтәп, музыканы кабул итүгә күнектерергә; күршеңә музыкаль эсәрне тыңларга комачауламаска һәм аңа эмоциональ рәвештә жавап бирергә;

5) театраль эшчәнлек: персонаж белән аралашуның беренче тәжрибәсә ярдәмендә театральләштерелгән уенга кызыксыну уятырга (Катя курчагы концерт күрсәтә), өлкәннәр белән элементләренә киңәйтү (әби авыл ишек алдына чакыра);

балаларны авазлар (тере һәм терек булмаган табигаты) белән эш-гамәлләргә, хайваннарның һәм кошларның музыкага, яңгыравыклы сүзгә (кече фольклор формалары эсәрләрендә) охшатырга мәжбүр итәргә;

мөстәкыйльлек күрсәтү, уенчык персонажлар белән уенда активлык күрсәтү;

үзе йөри торган уенчыклар, әкият геройлары гамәлләрен күзәтеп тора белү, аларга адекват жавап бирә белү;

әкият геройлары образына әверелү күнекмәсен формалаштыруга ярдәм итәргә;

педагогик театрының (өлкәннәрнең) театральләштерелгән чыгышларын системалы рәвештә кабул итү өчен шартлар тудырырга.

б) мәдәни-ял итү эшчәнлегә:

төркемдә һәм ДООда эмоциональ-уңай климат булдыру, балаларда уңайлылык, уңайлылык һәм якланганлык хисләрен тәмин итү;

балаларның сэнгаты материаллары белән мөстәкыйль эшли белүен формалаштыру;

уеннарда, театральләштерелгән тамашаларда, күнел ачуларда һәм бәйрәмнәрдә катнашуга балаларны жәлеп итәргә;

уенчыкларның, әкият геройларының гамәлләрен күзәтеп тора, аларга адекват жавап бирә белү; балаларны әкият геройлары образына күчерү күнекмәсен формалаштыру.

үзе йөри торган уенчыклар, әкият геройлары гамәлләрен күзәтеп бару, аларга адекват жавап бирү осталыгын үстерү; әкият геройлары образына әверелү күнекмәсен формалаштыруга ярдәм итәргә

Белем бирү эшчәнлегенә эчтәлеге.

2.4.1 Сэнгаткә жәлеп итү.

Педагог балаларда сэнгаткәчә кабул итүне үстерә; балаларда рәсем сэнгатә эсәрләрен аңлауга карата эмоциональ ярдәмчеллек тәрбияли. Балаларның яшенә туры килгән халык уенчыклары: дымка, богород, матрешка, ванька-встанька һ.б. белән таныштыра. Педагог балаларның игътибарын уенчыклар характерына (күчелле, кызык һәм башкалар), аларның формасына, төсле бизәлешенә юнәлтә. Педагог табигаткә кызыксыну һәм күзәлләуларны (тәэсирләренә) һәркем файдалана алырлык рәсем һәм музыка эшчәнлегендә чагылдыра.

2.4.2. Сынлы сэнгатә эшчәнлеге.

1) Рәсемләү:

педагог балаларда сэнгаткәчә кабул итүне үстерүен дәвам итә; предметлар формасын аерып алу, аларны контурда бер-бер артлы карау юлы белән сенсор тәҗрибәсен баеуга булыша; балаларны таныш предметлар сурәтләвенә этәрә, аларны сайлау ирегән тәкъдим итә;

педагог карандаш (пумала, фломастер) карандаш очы белән карандашның (фломастер, пумала) үткән очы белән ясап, кәгазьдә эз калдыруга балаларның игътибарын юнәлтә; карандаш хәрәкәтен кәгазь буенча күзәтергә өйрәтә;

педагог балаларның игътибарын кәгазьдә алар сурәтләгән төрле сызыкларга, конфигурацияләргә жәлеп итә; алар нәрсә эшләгәннән, шуңа охшашлыгын күрсәтеп, уйланырга мәҗбүр итә; үзләре ясаган штрихлар һәм сызыклардан шатлык хисен тудырырга;

педагог балаларны үзенчәлекле детальләр белән ясалган сурәтләренә өстәүгә, элегрәк килеп чыккан штрихлар, сызыклар, таплар, формаларның аңлы рәвештә кабатлануына этәрә; Педагог балаларда тирә-юндәгеләренә эстетик кабул итүне үстерә, балаларны карандаш, фломастерларның төсләрен аерырга, аларны дәрәҗә атарга өйрәтә; төрле сызыклар (озын, кыска, вертикаль, горизонталь, авыш) ясарга, аларны предметларга: тасмаларга, яулыкларга, юлларга, инешләргә, боз сөңгеләренә, коймага һәм башкаларга охшатып күчерергә; балаларны түгәрәк формадагы предметларны ясауга китерә;

рәсем ясаганда, педагог баланың дәрәҗә утыруын (кәгазь бите өстенә түбән иелмичә утыру) формалаштыра, ирекле кул ясыя торган кәгазь битен тотып тора; педагог карандаш һәм пумаланы ирекле тотарга өйрәтә: карандашны - өч бармак белән очыннан югарырак, пумаланы- тимер өлешеннән берәз югарырак; чуқ белән буяу алырга, аны бөтен пумала белән буяуга манып буярга, банка кырыена ябыштыып, артык буяу төшерү күнекмәләре формалаштыра.

2) Әвәләү:

педагог балаларда әвәләү белән кызыксыну уята; пластик материаллар: балчык, пластилин, пластик масса (балчыкка өстенлек биреп) белән таныштыра; материаллардан сак файдаланырга өйрәтә; педагог балаларны зур кисәктән кечкенә кисәкләр сындырырга; таяк һәм колбаскалар ясарга, үч төпләре арасында туры хәрәкәтләр ясап, таяк очларын бер-берсенә тыгызлап беркетергә (божра, клиндер, тәгәрмәч һәм башкалар);

педагог балчыктан түгәрәк формадагы предметлар (шар, алма, жиләк) сурәте өчен түгәрәк хәрәкәтләр белән тәгәрәтергә өйрәтә; үч төпләре арасында жәеп(күмәч, прәнник)ясарга, жәелгән йомрының уртасына бармаклар белән уем ясарга (миске, тәлинкә) өйрәтә. Педагог әвәләнгән ике форманы бер предметка: таяк һәм шарны (погремушка яки гөмбә), ике шарны (невалышка) һәм башка шундый әйберләренә кушарга өйрәтә. Педагог балаларны балчык һәм ябыштырылган предметларны тактага яки алдан әзерләнгән махсус клеенкага салырга өйрәтә.

Конструктив эшчәнлек.

Өстәл һәм төзелеш материаллары белән уен барышында педагог балаларны детальләр белән таныштыруны дәвам итә (кубик, кирпеч, өч кырлы призма, пластина, цилиндр), төзелеш формаларын яссылыкта урнаштыру вариантлары белән таныштыра. Педагог балаларда үрнәк буенча элементар корылмалар төзи белү сәләтен формалаштыруын дәвам итә, мөстәкыйль рәвештә нәрсәдер төзү теләген хуплай; пространство нисбәтләрен аңларга ярдәм итә. Педагог балаларны өстәмә сюжетлы уенчыклар, төзелешләренә төрле масштабларында кулланырга өйрәтә (кечкенә гаражлар өчен кечкенә машиналар һәм башкалар). Уен тәмамлангач, барысын да урынга җыярга өйрәтә. Иң гади пластмасса конструкторлар белән таныштыра.. Өлкәннәр белән берлектә манаралар, йортлар, машиналар төзүне өйрәтә. Жәй көне педагог балаларда табигый материал (ком, су, имән чикләвеге, ташлар, һ.б.) кулланып төзелеш уеннары белән кызыксынуны үстерә.

Музыкаль эшчәнлек

1) Тыңлау: педагог балаларны төрле характердагы тыныч һәм күтәренке жырларны, төрле характердагы музыкаль пьесаларны игътибар белән тыңларга, эчтәлектә нәрсә (кем турында) әйтелгәннен аңларга өйрәтә; балаларны биеклеп буенча авазлар аерырга өйрәтә (кыңгырау, фортепьяно, металлофонның югары һәм түбән яңгырашы).

2) Жырлау: педагог кушылып жырлаганда һәм жырлаганда балаларның активлығын уята; жырда (педагог белән берлектә) фразаларны жырлый белү сәләтен үстерә; ялгыз жырлауны хуплай.

3) Музыкаль-ритмик хәрәкәтләр: педагог балаларда музыка хәрәкәте аша кабул итүнең эмоциональлеген һәм образлылығын үстерә; балаларда өлкәннәргә күрсәтелә торган хәрәкәтләрне кабул итү һәм кабул итү сәләтен формалаштыруны дәвам итә (кул чаба, аяк тибә, ярым чүгәләп куя, кул чукалары борылышларын ясый һәм башкалар); балаларны музыка башлангач хәрәкәтләнә башларга һәм аны тәмамлап бетерергә өйрәтә; образларны тапшырырга (кош оча, куян сикерә, аю бара); педагог йөри һәм йөгәрә белү (аяк очында, экран, аякларны югары һәм түбән күтәрә) камилләшә. түгәрәктә һәм чәчеләп бию хәрәкәтләрен башкару, музыка яисә жыр эчтәлеген үзгәртү белән хәрәкәтләрне үзгәртү.

Театральләшәтерлгән эшчәнлек.

Педагог балаларда театральләшәтерелгән уенга кызыксыну уята, аны үткәрү өчен шартлар тудыра. Өлкәннәр һәм өлкән балалар көчә белән тудырылган уен-драма һәм курчак спектакльләрендә хәрәкәтнең үсүен күзәтә белү осталыгы формалаштыра. Педагог балаларны персонажларның характерлы гамәлләрен имитацияләргә өйрәтә (кошлар оча, кәжә бәтиләре чабып йөри), кешенең эмоциональ халәтен (мимика, поза, ишарә, хәрәкәт) бирергә өйрәтә. Өстәл курчакларын йөртү алымнары белән балаларны таныштыра. Гади жыр белән хәрәкәтләнәргә өйрәтә. Педагог балаларда костюм элементлары (башлыклар, якалар һәм башкалар) һәм рольнең тышкы символлары буларак атрибутлар белән эш итү теләген хуплай.

Мәдәни-ял эшчәнлеге. Педагог төркемдә һәм ДООда балаларда уңайлык һәм якланганлык хисләрен тәэмин итү өчен эмоциональ-уңай климат тудыра; балаларда сәнгать материаллары белән мөстәкыйль эшләрү күнекмәләрен формалаштыра. Балаларны жырлы уеннарда, театральләшәтерелгән тамашаларда көчләннән килгәнчә катнашуга жәлеп итә (курчак театры). рус халык әкиятләрен сәхнәләштерү, күнел ачу, тематик, спорт һәм бәйрәмнәр үткәрү. Уенчыкларның, әкият геройларының гамәлләрен күзәтеп тору, аларга адекват жавап бирү осталыгын үстерә. Балаларны әкият геройлары образына әверелдерү күнекмәсен формалаштыра.

2.5 Физик үсеш.

2.8 Физик үсеш өлкәсендә белем бирү эшчәнлегенең төп бурычлары: төп гимнастика күнегүләрен үзләштерергә ярдәм итеп, балаларның хәрәкәтләнү тәжрибәсен баептырга: төп хәрәкәтләр (ыргыту, шуышу, үрмәләү, тотып алу, йөрү, йөгәрү, сикерү), гомумүстерү һәм музыкаль-ритмик күнегүләр;

психофизик сыйфатларны, тигезлекне һәм пространствода ориентлашуны үстерергә;

балаларда зур булмаган төркемнәрдә педагог белән бергә хәрәкәтле уеннарда уйнарга теләк тудыру; физик күнегүләрне үтәүгә, уртак хәрәкәт итү гамәлләренә кызыксыну һәм уңай мөнәсәбәт формалаштыру;

балаларның сәламәтлеген физик тәрбия чаралары белән ныгытырга, сәламәт яшәү рәвешә алып бара торган мәдәни-гигиена күнекмәләрен һәм үз-үзләрен хезмәт күрсәтү күнекмәләрен формалаштырырга.

Белем бирү эшчәнлегенең эчтәлеге.

Педагог физкультура-сәламәтләнәдерү эшенең төрле формаларында (иртәнге гимнастика, физкультура эшчәнлекләре) төп хәрәкәтләрне, гомуми үсеш һәм музыкаль-ритмик күнегүләрне башкару осталыгын формалаштыра.;

хәрәкәтле уеннар, хәрәкәтләрне үстерү буенча шәхси эш һәм башкалар), психофизик сыйфатларны, координацияне, тигезлекне һәм пространствода ориентлашуны үстерә. Педагог балаларны бергә хәрәкәтле уеннар уйнарга, килешеп эшләргә, сигналга жавап бирергә этәрә. Хәрәкәт эшчәнлеген оптимальләштерә, талчыгуны кисәтә, ярдәм һәм иминиятләштерүне гамәлгә ашыра, баланың шәхси гигиена кагыйдәләрен үтәргә һәм культура-гигиена күнекмәләрен күрсәтергә омтылуын хуплай.

1) Төп гимнастика (төп хәрәкәтләр, гомумүстерү күнегүләре).

Төп хәрәкәтләр

ыргыту, шудыру, тотып алу: авыш тактада туп тәгәрәтү; педагогга туп ташлау һәм бер-берсенә ике куллап басып һәм утырган килеш (50 - 100 см ераклык), дуга астына, капка астыннан шуышу; бер-

берсенә тупны бирү; тупны бер-берсенә тапшыру; күкрәктән ике куллап, астан, баш артыннан ыргыту; предметны горизонталь юнәлешкә ташлау һәм бер кул белән еракка ату; 1 - 1,5 м ераклыктан бала бие биеклеге тартылган челтәр аша туп ыргыту; 1,5 м ераклыктан педагог белән бер ераклыктан икенче урынга ыргыту;

үрмәләү: корсагында шуышу, дүрт аякланып, чик буена (флажокка) кадәр (флажокка) 3 - 4 м (аны алып торып, тураерга), идәндә яткан такта буенча, бер башы 20 - 30 см га күтәргән авыш такта буенча; гимнастик эскәмия буенча; дуга астына шуышу (30 - 40 см); баскычка менү һәм аннан ирекле ысул белән төшү;

Йөрү: сызык, таяк, кублар аша атлап, педагог артыннан күмәкләп атлау; аяк очларында йөрү; йөгөрүгә күчү; бер урында урында; алга таба, бер читкә, артка; кулдагы эйберләр (флажок, яулык, тасма һ. б.), бирелгән юнәлештә дә; предметлар арасында; бер-берсеннән һәм парлап, кулга-кул тотынышып;

йөгөрү: бирелгән юнәлештә һәм төрле юнәлешләрдә төркем артыннан йөгөрү; сызыклар арасында (сызыклар арасындагы ераклык 40 - 30 см); тәгәрәп барган туп артыннан; йөрүгә кире кайту; өзлексез 20 - 30 - 40 секунд эчендә; 40 - 80 м ераклыкта акрын йөгөрү;

сикерүләр: урында ике аяклап сикерү (10 - 15 тапкыр); алга китеп, 1 - 2 параллель сызыклар (ара 10 - 20 см); урыннан мөмкин кадәр ераклыкка, 2 параллель линия аша (20 - 30 см); өстә, баланың күтәрелгән кулларыннан югарырак булган эйбергә кагылып, 10 - 15 см га;

Тигезлек күнегүләре: сукмак буйлап йөрү (киңлеге 20 см, озынлыгы 2 - 3 м); бер башы 20 см га күтәрелгән авыш такта буенча; гимнастик эскәмия буенча; сызыклар һәм предметлар аркылы чыгу (10 - 15 см биеклегә); бормалы сукмак буйлап йөрү (2 - 3 м), сызыклар арасында йөрү; кулдан килгәнчә, кул белән ярдәм итмичә, эскәмиягә күтәрелү; урында йөрү.

Төп хәрәкәтләргә өйрәтү процессында педагог балаларны бергәләп хәрәкәт итәргә, бер-берсенә бәрелмичә хәрәкәт итәргә, хәрәкәтнең билгеле бер юнәлешендә, төрле күнегүләр тәкъдим итә.

Гомуми белем бирү күнегүләре:

кул чуқлары өчен күнегүләр, жылкы поясының ныгуы: кулларны алга таба һәм югарыга күтәрү, ике якка аеру, артка жибәрү, арка артына жибәрү, бөгү һәм бөгелү, кулларның белән үз алдында, баш өстендә махлар ясау; кулларның белән өскә-өскә, артка таба селтәп;

умыртка баганасының һәм арка мускулларының сыгылмалылыгын үстерү һәм ныгыту өчен күнегүләр: уңга-сулга борылу, янәшәндә утырган балага тапшыру, башлангыч торыштан алга таба авышу; утырган килеш һәм яткан килеш, аякларның бер үк вакытта бөгүе һәм сыгылып төшүе, беренчел торыштан кулларны һәм аякларны чиратлап күтәрү;

корсак прессының мускулларын үстерү һәм ныгыту өчен күнегүләр, умыртка сөягенең сыгылмалылыгы: сыгылып төшү һәм аякларны бөкләү, терәккә тотынып, чүгәләү, аяк очына күтәрелгән килеш үрелү һәм башкалар;

Музыкаль дәрәсләрдә өйрәтелгән музыкаль-ритмик күнегүләр хәрәкәтле уеннар һәм уен күнегүләре эчтәлегенә кертелә; педагог балаларга күрсәтә һәм алар белән бергә кулларын музыка астында чәбәкләп башкара.

бер үк вакытта тыпырдау, "пружинка", аякларны алга-артка атлатып, бармак очында бөтерелү, имитацион күнегүләр.

Педагог үрнәк күрсәтә һәм балалар белән бергә предметлар: погремушкалар, яулыктар, кечкенә обручлар, кубиклар, флажоклар һәм башкалар белән күнегүләр башкара, шул исәптән урындыкта яки эскәмиядә утырып.

2) Хәрәкәтле уеннар: педагог балаларда гади эчтәлекле, текстлы, музыкаль-ритмик күнегүләр кертелгән хәрәкәтле уеннар уйнау теләген үстерә һәм хуплый. имитация күнегүләрендә һәм сюжетлы уеннарда хәрәкәтләрне үстерү өчен шартлар тудыра, кайбер персонажларның иң гади гамәлләрен мөстәкыйль рәвештә тапшырырга ярдәм итә (куян кебек сикерергә, кош кебек канат жылфердәтергә, ат кебек йөрергә, чебеш кебек бөртекләр чүпләргә һ.б.).

3) Сәламәт яшәү рәвеше нигезләрен формалаштыру: педагог балаларда ризык кабул иткәндә, үз-үзенә хезмәт күрсәткәндә файдалы гадәتلәр һәм элементар культура-гигиена күнекмәләрен формалаштыра (ашар алдыннан дәрәс итеп кулларны юу, саф һавадан кергәннән соң һәм бәдрәфкә барганнан соң кулларны юу, теш чистарту шәхси гигиена предметларыннан файдалана белү); гигиена кагыйдәләрен бозуларны сизү, үз тышкы кыяфәтеңне бәяләү, киёмне тәртипкә китерү күнекмәләрен хуплай; физик күнегүләр башкаруга һәм гигиена процедураларына уңай мөнәсәбәт формалаштырырга ярдәм итә.

2.6 Төрле культура тәҗрибэләрнең белем бирү эшчәнлеге үзенчәлекләре.

2.6.1. Белем бирү эшчәнлегенә түбәндәгеләр керә: балалар эшчәнлегенә төрле төрләрән оештыру барышында гамәлгә ашырыла торган белем бирү эшчәнлеге;

режим процесслары барышында гамәлгә ашырыла торган белем бирү эшчәнлеге;

балаларның мөстәкыйль эшчәнлеге;

Мәктәпкәчә белем бирү белем бирү программасын гамәлгә ашыру буенча балалар гаиләләре белән үзара бәйләнеш.

2.6.2. Белем бирү эшчәнлеге педагог һәм балаларның уртак эшчәнлеге, балаларның мөстәкыйль эшчәнлеге буларак оештырыла. Хәлиткеч белем бирү бурычларына, балаларның теләкләренә, аларның белем алу ихтыяжларына карап, педагог уртак эшчәнлекнең бер яисә берничә вариантын сайларга мөмкин:

1) педагогның бала белән бергә эшләве, анда ул педагог функцияләрен үти: баланы нәрсәгәдер яңача укыта;

2) баланың педагог белән уртак эшчәнлеге, шул ук вакытта бала һәм педагог - тигез хокуклы партнерлар;

3) педагог житәкчелегендә балалар төркеменә уртак эшчәнлеге, ул эшчәнлекне башкаруның барлык этапларында (планлаштырудан алып ахырына кадәр) эшчәнлек алып бару хокукларында балалар төркеменә уртак эшчәнлегенә жибәрә;

4) балаларның яшәтешләре белән педагог катнашыннан башка, әмма аның йөкләмәсе буенча уртак эшчәнлеге. Бу вәзгыятьтә педагог эшчәнлектә катнашмый, әмма балалар төркеменә бурыч куючы оештыручы ролендә чыгыш ясый, шул рәвешле балаларның лидерлык ресурсларын актуальләштерә;

5) мөстәкыйль, кинәт барлыкка килә торган, балаларның педагог катнашыннан башка уртак эшчәнлеге. Бу балаларның мөстәкыйль уеннары (сюжетлы-рольле, режиссерлык, театраль уеннар, кагыйдәләр белән уеннар, музыка һәм башкалар), балаларны сайлау буенча мөстәкыйль сурәтләнү эшчәнлеге, танып белү-тикшеренү эшчәнлеге (тәҗрибәләр һәм башкалар) булырга мөмкин.

Төрле эшчәнлек төрләрен оештырып, педагог баланың тәҗрибәсен, аның субъект чагылышларын исәпкә ала (эшчәнлекнең эчтәлеген һәм аны тормышка ашыру ысулларын сайлаганда мөстәкыйльлек, ижат, балалар белән хезмәттәшлеккә омтылыш, эшчәнлекнең билгеле бер төре белән шөгыйльләнергә теләк). Бу мәгълүматны педагог педагогик диагностика үткөрү барышында балаларның эшчәнлеген күзәтү процессында алырга мөмкин. Алынган нәтиҗәләр нигезендә балаларның яшенә туры килә торган төрле эшчәнлек төрләре оештырыла. Аларны оештыру процессында педагог балаларның эшчәнлеген, жиһазларын, уртак эшчәнлектә катнашучыларны ирекле сайлау, балалар тарафыннан карарлар кабул итү, үз хисләрен һәм фикерләрен белдерү өчен шартлар тудыра, балалар инициативасын һәм мөстәкыйльлеген хуплый, балаларның үзара хезмәттәшлеге кагыйдәләрен билгели. Педагог балаларны тәрбияләү, укыту һәм үстерү бурычларын хәл итү өчен һәр төр эшчәнлекнең белем бирү потенциалын куллана.

Эшчәнлекнең барлык төрләре үзара бәйләнгән, аларның бер өлеше эшчәнлекнең башка төрләренә органик рәвештә кушыла (мәсәлән, коммуникатив, танып белү-тикшеренү). Бу аларның белем бирү эшчәнлеге процессында интеграцияләнү мөмкинлеген тәэмин итә. Уен бала тормышында үзек урынны алып тора, аның мөстәкыйль эшчәнлеге өстенлек итә. Уенда бала шәхесенә нигез салына, психик процесслар үсә, кешеләр арасындагы мөнәсәбәтләрдә ориентация, кооперациянең башлангыч күнекмәләре формалаша. Бергә уйнаганда, балалар үзара мөнәсәбәтләрен төзиләр, аралашырга өйрәнәләр, активлык һәм инициатива күрсәтәләр. Уеннан башка һәм уеннан тыш балачак мөмкин түгел. Педагогика процессында уен төрле функцияләр башкара: белем бирү, танып белү, үстерү, тәрбия, социомәдәни, коммуникатив, эмоциоген, күңел ачу, диагностика, психотерапевтик һәм башкалар.

Белем бирү процессында уен балаларның тормышын һәм эшчәнлеген оештыру формасы буларак чыгыш ясаганда аерым урын алып тора, шәхеснең төрле яклап үсү чарасы; белем бирү методы яисә алымы; үз-үзенә камилләштерү, үз-үзенә тәрбияләү, үз-үзенә жайга салу, үз-үзенә жайга салу чарасы. Бала тормышында уенның булмавы яки житмәве, барыннан да элек, балаларның социаль үсешендә житди проблемаларга китерә. Уенның потенциалын исәпкә алып, баланың һәрьяклап үсеше һәм шәхесенә формалашуы өчен, педагог аны ДО да куллануның барлык вариантларын мөмкин кадәр күбрәк куллана. Режим процессларында белем бирү эшчәнлеге үзенчәлекле һәм баланы тәрбияләүнең, укытуның һәм үстерүнең гамәлгә ашырыла торган бурычларына туры китереп эшләүнең махсус рәвешләреннән файдалануны күздә тотта. Иртәнге вакытта педагогның төп бурычы балаларны гомуми

тормыш ритмына кертү, аларда күтәренке кәеф булдыру.

Вақытның иртәнге өлешендә гамәлгә ашырыла торган белем бирү эшчәнлегә түбәндәгеләрне үз эченә алырга мөмкин:

уен ситуацияләре, индивидуаль уеннар һәм кечкенә ярдәмче төркемнәр (сюжетлы-рольле, режиссер, дидактик, хәрәкәтле, музыкаль һәм башкалар); балалар белән аларның мәнфәгатьләре буенча әңгәмәләр,

педагогның балалар белән аралашуын үстерә торган әңгәмәләр (шул исәптән иртәнге һәм кичке түгәрәк формасында), картиналарны, иллюстрацияләренә карау;

гамәли, проблемалы хәлләр, күнегүләр (культура- гигиена күнекмәләрен һәм сәламәтлек культурасын үзләштерү, үз-үзенне тоту кагыйдәләре һәм нормалары һәм башкалар);

объектларны һәм табигать күренешләрен, өлкәннәренң хезмәтен күзәтү; хезмәт йөкләмәләре һәм кизү тору (ризык кабул итүгә өстәл сервировкасы, бүлмә үсемлекләрен карау һәм башкалар);

төрле белем бирү өлкәләре бурычлары нигезендә балалар белән индивидуаль эш; балалар мәнфәгатьләре буенча балаларның продуктив эшчәнлегә (рәсем ясау, конструкцияләү, әвәләү һәм башкалар);

сәламәтләндерү һәм чыныктыру процедуралары, сәламәтлекне саклаучы чаралар, хәрәкәт эшчәнлегә (хәрәкәтле уеннар, гимнастика һәм башкалар).

СанПин таләпләренә ярашлы рәвештә, 1.2.3685-21 көн режимында дәресләр уздыру вақыты каралган.

2.6.3 Эшчәнлек балаларны үстерүче мавыктыргыч һәм кызыклы эш буларак карала; бер яисә берничә белем бирү өлкәсен балалар үзләштерүгә юнәлдерелгән эшчәнлек яисә аларның, педагогларга үзләре сайлап алына торган төрле эш формаларын һәм методларын кулланып, интеграцияләнгән буларак карала. Эшчәнлек экскурсияләр, дидактик уеннар, уен-сәяхәтләр һәм башкалар белән беррәттән белем бирүне оештыру формасы булып тора. Ул белем бирү ситуацияләре, тематик вакыйгалар, проект эшчәнлегә, проблемалы-белем бирү ситуацияләре, белем бирү өлкәләре эчтәлеген, ижади һәм тикшеренү проектлары рәвешендә һәм башкалар рәвешендә үткәрелергә мөмкин. Үзенә билгеләнгән вақыт кысаларында педагог, балаларның мәнфәгатьләрен, теләкләрен, белем бирү ихтыяжларын исәпкә алып, белем бирү эшчәнлеген оештыра ала, шул исәптән, мәктәпкәчә яшьтәге балаларны да ижат итү процессына, ярдәм итә.

Педагог шөгыйльләренә оештырганда, формалашкан алымнар кысаларында белем бирү эшчәнлеген уздырганда тупланган тәҗрибәдән файдалана. Шөгыйльләр үткәрү вақыты, аларның дәвамлылыгы, тәнәфесләренң озынлыгы, мәктәпкәчә яшьтәге балалар өчен суммар белем бирү йөкләнеше СанПин 1.2.3685-21 билгеләнә. "Шөгыйль" терминын кертү процессның регламентациясен аңлатмый. Термин белем бирү эшчәнлеген оештыру формасын терки. Шөгыйльләренә үткәрүнең эчтәлеген һәм педагогик нигезләнгән методикасын педагог мөстәкыйль рәвештә сайларга мөмкин.

2.6.4 Саф һавада йөргәндә башкарыла торган белем бирү эшчәнлегә түбәндәгеләрне үз эченә ала:

табигатьтә төрле элементләр һәм бәйләлекләр урнаштыруга, аңа карата мөнәсәбәт тәрбияләүгә юнәлдерелгән объектлар һәм табигать күренешләрен күзәтү;

хәрәкәт активлыгы режимын оптимальләштерүгә һәм балаларның сәламәтлеген ныгытуга юнәлдерелгән хәрәкәтле уеннар һәм спорт күнегүләре;

терек булмаган табигать объектлары белән экспериментлаштыру;

сюжетлы-рольле һәм конструктив уеннар (ком, кар, табигый материаллар белән)

участокта элементар хезмәт күнекмәләре;

педагогның балалар белән ирекле аралашуы, аерым эш;

спорт бәйрәмнәре үткәрү (кирәк булганда)

2.6.5 Көннең икенче яртысында тормышка ашырыла торган белем бирү эшчәнлегә түбәндәгеләрне үз эченә алырга мөмкин:

балаларның гап-гади хезмәт эшчәнлегә (төркем бүлмәсен жыештыру; китаплар ремонтлау, өстәмә-басма уеннар; курчак керләрен юу; нәниләр уеннары өчен уенчык-үзешчән эшләнмәләр эзерләү);

тамашалы чаралар, күңел ачулар, бәйрәмнәр үткәрү (курчак, өстәл, күлгә театрлары, драматизация уеннары; концертлар; спорт, музыка һәм әдәби эшләр һәм башкалар);

уен ситуацияләре, индивидуаль уеннар һәм кечкенә ярдәмче төркемнәр (сюжет-роль, режиссер, дидактик, хәрәкәтчән, музыкаль һәм башкалар); тәҗрибәләр, гамәли юнәлешле проектлар, коллекцияләү һәм башкалар;

матур әдәбият уку, иң яхшы уку үрнәкләренң аудиоязмаларын тыңлау, иллюстрацияләренә карау,

мультифильмнар карау һәм башкалар;

музыкаль эсэрләрне тыңлау һәм башкару, музыкаль-ритмик хәрәкәтләр, музыкаль уеннар һәм импровизацияләр;

балалар ижаты, рәсем сәнгате, остаханәләр күргәзмәләрен оештыру һәм (яисә) карау;

классиклар һәм заманча рәссамнар картиналарының репродукцияләрен карау;

эшчәнлекнең барлык төрләре һәм мәгариф өлкәләре буенча индивидуаль эш; ата-аналар (законлы вәкилләр) белән эшләр.

Балалар төркемдә мөстәкыйль эшчәнлек оештыру өчен төрле активлык үзәкләре (уен, әдәби, спорт, ижат, танып белү һәм башкалар) төзелә. Мөстәкыйль эшчәнлек баланың аның этәлеген, вакытын, партнерларын мөстәкыйль сайлавын күздә тотат. Педагог балаларның ирекле мөстәкыйль эшчәнлеген жибәрергә һәм аңа ярдәм итәргә (проблемалы-уен ситуацияләре, аралашу ситуацияләре тудырырга, балаларның танып белү мәнфәгатләрен кайгыртырга, предметлы-үсеш мөхитен үзгәртәргә һ.б.) мөмкин. Көннең икенче яртысында педагог мәдәни тәҗрибәләр оештыра ала. Алар беләм бирү этәлегенә социаль һәм гамәли компонентларын киңәйтә, балаларда өлкәннәр һәм мөстәкыйль эшчәнлек алып барганда мәдәни беләм формалаштыруга ярдәм итә. Мәдәни практикаларның кыйммәте шунда ки, алар балаларның мөстәкыйльлеген һәм ижатын, эшчәнлекнең төрле төрләрендә активлыгын һәм инициативаларын күрсәтүгә йөз тоталар, аларның продуктивлыгын тәмин итәләр.

2.6.7 Мәдәни практикаларга уен, продуктив, танып белү-тикшеренү, коммуникатив практика, матур әдәбият уку керә.

Мәдәни тәҗрибәләр балага төрле яктан үз субъектларын күрсәтергә мөмкинлек бирә, бу, үз чиратында, балалар инициативаларының төрле төрләрен барлыкка китерүгә ярдәм итә:

уен практикасында бала үзен ижади субъект (ижади инициатива) буларак күрсәтә;

продуктив - барлыкка килә торган һәм ихтыярий субъект (максат кую инициативасы);

танып белү-тикшеренү практикасында - тикшеренү субъекты буларак (танып белү инициативасы); коммуникатив практикада - үзара эшчәнлек буенча партнер һәм әңгәмәдәш буларак (коммуникатив инициатива);

матур әдәбияты уку мәктәпкәчә яшәткә балаларның башка мәдәни тәҗрибәләренә (уен, танып белү, продуктив эшчәнлек) мөмкинлекләрен арттыра.

Мәдәни практикаларның тематикасын педагогка балалар сораулары, әйләнә-тирә чынбарлык күренешләре яки предметлар белән кызыксыну, әһәмиятле вакыйгалар, көтелмәгән күренешләр, нәфис әдәбият һәм башкалар билгеләргә ярдәм итә. Мәдәни практикалар процессында педагог сайлау, ижади алмашу һәм үз-үзен күрсәтү, өлкәннәр һәм балалар хезмәттәшлеге атмосферасын тудыра. Мәдәни тәҗрибәләргә оештыру балаларны төркемнәргә якын берләштерүне күздә тотат.

2.7.8 Балалар инициативасына ярдәм итү өчен педагог түбәндәге шартларны исәпкә алырга тиеш:

1) әйләнә-тирә дөньяга балалар кызыксынуын үстерүгә игътибар итәргә, баланың яңа беләм һәм күнекмәләр алырга, үз мәнфәгатләренә туры китереп, эшәп карарга, танып белү сораулары бирергә теләвен хупларга;

2) эшчәнлекнең балаларга эшчәнлек ысулларын сайлаганда беләм, күнекмәләр кулланырга этәрә торган эшчәнлегендә баланың шәхси тәҗрибәсен активлаштыруга ярдәм итә торган ситуацияләргә оештырырга;

3) бала мөстәкыйль хәл итәргә сәләтле һәм мөстәкыйль рәвештә хәл итәргә теләгән мәсьәләләргә киңәйтәргә һәм аларның үсеш мөмкинлекләре һәм үзгәрешләре нигезендә катлауландырырга, баланың ижатын активлаштыруга, яңа алымнар эзләүгә ярдәм итә торган бурычларга игътибар бирергә;

4) бала ДООда булганда, ярдәм, хуплау, мактау алымнарын кулланып, балалар инициативасы күренешен хупларга;

5) эшчәнлектә иреклелекне үстерү өчен шартлар тудыру, ихтыярий көчләргә тренировкага юнәлдерелгән уеннарны һәм күнегүләргә кулланып, баланың кыенлыкларын жеңергә әзерлегенә һәм теләгенә ярдәм итү, эшчәнлекне нәтижәгә житкерү;

6) балаларның эшчәнлек нәтижәсен хупларга һәм аларга ярдәм итәргә, сыйфатлы нәтижәгә омтылуның мөһимлегенә игътибар итәргә, игътибарсызлык һәм нәтижәгә битарафлык күрсәтүче балага әйтеп бирергә, эшенә ахырына кадәр житкерергә, үз нәтижәнен сыйфатын тикшерү өчен нинди алымнарны кулланырга мөмкин;

7) балаларның мөстәкыйль эшчәнлегенә процессын игътибар белән күзәтергә, кирәк булса, балаларга ярдәм күрсәтергә, әмма аны дозировкаларга омтылырга. Әгәр дә бала үзенә таныш

бурычларны хэл иткэндэ катлаулылык кичерэ икэн, шартларның яисэ эшчэнлекнең башка шартлары үзгәргәндә, барлыкка килгән сорауларның алымнарын куллану, баланың үз активлыгын һәм зирәклеген активлаштыру, аның шундый очракта ничек эшлэгәннен искә төшерергә киңәш итү максатка ярашлы була;

8) балаларда уңышлы мөстәкыйль гамәлләрдән горурылык һәм шатлык хисен хупларга, һәр баланың мөмкинлекләренә һәм казанышларының үсешен ассызыкларга, инициатива чагылышына этәргә һәм

2.8.8. Балалар инициативасына ярдәм итү өчен педагогга берничә ысулны һәм алымны кулланарга тәкъдим ителә.

1) Әгәр дә ул мәсьәләне чишү кыенлыкларын кичерә икэн, балага шундук ярдәм итәргә кирәкми, аны мөстәкыйль карарга этәргә, карар табу омтылышларын хупларга кирәк. Балага ярдәм күрсәтү кирәк булган очракта, педагог башта аны минимальләштерүгә омтыла: киңәш бирергә, өстәмә сораулар бирергә, балада булган тәжрибәне активлаштырырга.

2) баланың һәрвакытта да куелган бурычларны мөстәкыйль хэл итү мөмкинлеге булырга тиеш. Шулай ук вакытта педагог балаларга бер бурычны хэл итүнең төрле вариантларын эзләргә ярдәм итә, балаларның эзләнүдә активлыгын хуплай, бурычларны хэл итү белән бәйлә теләсә нинди фаразларны кабул итә, инициативаны һәм ижади чишелешләргә хуплай, шулай ук балаларның игътибарын нәтижәгә, аларның казанышларына юнәлтә, нәтижәне хуплай һәм мактый, уңышлы мөстәкыйль, инициативалы гамәлләрдән аларның шатлыгын һәм горурыгын уята.

3) Педагог жиде яшьлек кризисы чорында бала белән аралашуға аерым игътибар бирә: баланың үз-үзен тотышында һәм эшчәнлегендә характерлы үзгәрешләр бала белән аралашу стилин үзгәртү өчен сәбәп була. Балага игътибар итәргә, аның мәнфәгатләрен, омтылышларын, инициативаларын хөрмәт итәргә, мөстәкыйльлеккә омтылышны актив үстерергә кирәк. Жиденче яшендә балалар олылар фикеренә бик сизгер. Аларда олыгаю хисен сакларга, үз көчләренә ышаныч белдерергә кирәк.

4) Педагог игътибарны баланың үз эшчәнлеген оештыруның универсаль күнекмәләрен үзләштерүенә һәм аның максаты формалашуына юнәлтә ала: максатны кую (яки аны педагогтан кабул итү), аның казанышлары ысулларын уйлау, үз уйларын тормышка ашыру, алынган нәтижәне максаттан чыгып бәяләү. Әлеге күнекмәләргә үстерү бурычы төрле эшчәнлек төрләрендә педагог тарафыннан куела. Педагог балаларга планлы рәвештә һәм мөстәкыйль рәвештә үз ниятен тормышка ашырырга ярдәм итә торган чараларны куллана: терәк схемалар, күрсәтмә модельләр, карталар.

5) уен, музыка, рәсем эшчәнлегә һәм театральләштерүдә, кул хезмәтендә ижади вәзгыять тудыру шулай ук балаларда мөстәкыйльлек үсешенә ярдәм итә. Кызыклы ижади эшчәнлекне һәм бурычларны хэл итү кирәклеген һәм проблеманы санау баланы жәлеп итә, аның ниятен, ысулларын һәм формаларын мөстәкыйль билгеләү теләген активлаштыра.

6) Педагог бала инициативалыгын тәмин итүгә РППСны баепуга аерым игътибар бирә. Төркем киңлегендә балаларны интеллектуаль активлык чагылышына этәрүче предметлар барлыкка килә. Бу яна уеннар һәм материаллар, таныш булмаган жайланмаларның детальләре, төзәтүгә мохтаж сынган уенчыклар, шифрланган язмалар, посылкалар, хатлар-схемалар, яңа серле китаплар һәм башкалар булырга мөмкин. Мондый предметларда төзәлгән табышмакларны чишәп, балалар фикер йөртәргә, анализларга, үз карашларын яктарга, фаразлар төзәргә өйрәнәләр, ачылу һәм танып белү шатлыгы кичерәләр.

2.7. Тәрбиянең эш программасы.

Аңлатма язуы.

1) Тәрбия программасы белем бирүнең югары максаты, кеше турында әхлакый (идеаль) күзаллау буларак аңлашыла торган милли тәрбия идеалын гәүдәләндерүгә нигезләнгән.

2) Тәрбия дигәндә кеше, гаилә, жәмгыять һәм дәүләт мәнфәгатләрендә кеше, жәмгыять һәм дәүләт мәнфәгатләрендә тәртип һәм нормалары нигезендә белем алучыларны шәхес үсешенә, үзбилгеләнү һәм социальләштерү өчен шартлар тудыруға юнәлдерелгән эшчәнлек аңлашыла, укучыларда патриотизм, гражданлык, Ватанны саклаучылар истәлегенә һәм батырлыкларга хөрмәт хисләре, Ватан Геройлары хәтеренә хөрмәт, закон һәм хокук тәртибе, хезмәт кешесе һәм өлкән буынга, үзара хөрмәт, Россия Федерациясә күпмилләтле халкы мәдәни мирасына һәм традицияләренә сакчыл мөнәсәбәт, табигать һәм әйләнә-тирә мохиткә сакчыл мөнәсәбәт булдыру <9>.

<9>Пункт 2 статьи 2 Федерального закона от 29 декабря 2012 г. N 273-ФЗ "Об образовании в

3) Барлык дәрәжәләрдә тәрбия нигезен, мәктәпкәчә белем бирүдән башлап, Россия жәмгыятеңең традицион кыйммәтләре тәшкил итә. Традицион кыйммәтләр - Россия гражданның дөнъяга карашын формалаштыручы, буыннан буынга тапшырыла торган, гомумроссия гражданлык тәңгәллеге һәм илнең бердәм мәдәни пространствосы нигезендә ятучы, гражданлык бердәмлеген ныгытучы, Россиянең күпмилләтле халкының рухи, тарихи һәм мәдәни үсешендә үзенә уникаль, үзенчәлекле чагылышын тапкан әхлакый ориентирлар ул. <10>.

<10>Пункт 4 Основ государственной политики по сохранению и укреплению традиционных российских духовнонравственных ценностей, утвержденных Указом Президента Российской Федерации от 9 ноября 2022 г. N 809 (Собрание законодательства Российской Федерации, 2022, N 46, ст. 7977).

4) Тәрбия программасы балаларны Россия жәмгыятеңең традицион кыйммәтләренә - кешенең тормышы, абруе, хокуклары һәм ирекләре, ватанпәрвәрлек, гражданлык хезмәте, Ватанга хезмәт итү һәм аның язмышы өчен җаваплылык, югары әхлакый идеаллар, ныклы гаилә, иҗади хезмәт, рухи тәрбия, матди, гуманизм, шәфкатьлелек, гаделлек, коллективлык, үзара ярдәм һәм үзара хөрмәт, буыннарның тарихи хәтере һәм дәвамчанлыгы, Россия халыклары бердәмлеге турында. <11>.

<10>Пункт 5 Основ государственной политики по сохранению и укреплению традиционных российских духовнонравственных ценностей, утвержденных Указом Президента Российской Федерации от 9 ноября 2022 г. N 809 (Собрание законодательства Российской Федерации, 2022, N 46, ст. 7977).

5) Россия халкы кыйммәтләренә бөтен системасы, балаларның яш үзенчәлекләре нигезендә, ДОО тәрбия эше эчтәлегендә чагылыш таба.

6) Ватаныбыз һәм табигать кыйммәтләре тәрбиянең патриотик юнәлеше нигезендә ята.

7) Шәфкатьлелек, тормыш, яхшылык кыйммәтләре тәрбиянең рухи-әхлакый юнәлеше нигезендә ята.

8) Кеше кыйммәтләре, гаилә, дуслык, хезмәтгәшлек тәрбияләүнең социаль юнәлеше нигезендә ята.

9) Танып белү тәрбиянең танып белү юнәлеше нигезендә ята.

10) Тормышның кыйммәте тәрбиянең физик һәм савыктыру юнәлешендә ята.

11) Хезмәтнең кыйммәте тәрбиянең хезмәт юнәлеше нигезендә ята.

12) Мәдәният һәм матурлык кыйммәтләре тәрбиянең эстетик юнәлеше нигезендә ята.

13) Тәрбиянең максатчан юнәлешләрен баланың ихтимал казанышларына яше буенча характеристикалары дип карарга кирәк, аларны ДОО чыгарылыш сыйныф укучысы портреты һәм Россия жәмгыятеңең традицион кыйммәтләре белән корреляциялиләр.

14) Бала тәрбияләнгән торган социомәдәни мохит үзенчәлекләрен исәпкә алып, тәрбия программасында барлык тәрбия мөнәсәбәтләре субъектларының үзара хезмәтгәшлеге чагылыш таба. Тәрбия программасын гамәлгә ашыру белем бирү һәм мәдәниятнең башка учреждениеләре (музейлар, театрлар, китапханәләр һ.б.) белән, шул исәптән балаларга өстәмә белем бирү системасы белән социаль партнерлыкны күздә тоту.

15) Тәрбия программасы структурасы өч бүлектән тора: максатчан, эчтәлекле һәм оештыру.

16) Аңлатма язуы ДООда тәрбия программасының бер өлеше булып тормый.

2.8. Тәрбия программасының максат бүлеге.

2.8.1 Тәрбиянең максатлары һәм бурычлары. ДООда тәрбияләнгән гомуми максаты - һәр баланың шәхси үсеше, аның индивидуальлеген исәпкә алып һәм Россия жәмгыятеңең традицион кыйммәтләре нигезендә балаларны уңай социальләштерү өчен шартлар тудыру, бу түбәндәгеләрне күздә тоту:

1) Россия халкының традицион кыйммәтләре турында, социаль кабул ителә торган нормалар һәм үз-үзенә тоту кагыйдәләре турында беренчел күзаллаулар формалаштыру;

2) әйләнә-тирә дөнъяга (табигый һәм социомәдәни), башка кешеләргә, үз-үзенә кыйммәтле

мөнәсәбәт формалаштыру;

3) жәмгыятьтә нормалар һәм кагыйдәләр нигезендә кабул ителгән традицион кыйммәтләр нигезендә эшчәнлекнең һәм үз-үзеңне тотуның беренчел тәҗрибәсен булдыру.

в обществе нормами и правилами.

2.8.1 Балалар бакчасында тәрбиянең гомуми бурычлары:

1) яхшылык һәм явызлык турында жәмгыятьтә кабул ителгән күзаллауларга нигезләнгән, тиешле һәм ярамаган шәхес үсешенә ярдәм итү;

2) Ватаныбызның рухи традицияләренә нигезләнгән әхлакылык барлыкка килүгә, шәхеснең эчке куелышына үз вәжданың нигезендә керергә ярдәм итү;

3) баланың шәхси потенциалын үстерү һәм гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру, аның ижади үз-үзен камилләштерүгә һәм үз-үзен тәрбияләүгә әзерлеге;

4) тәрбияви мохитне проектлау һәм кабул итү, тәрбияләүче бергәлекләр булдыру юлы белән баланы уңай социальләштерүгә ярдәм итәргә.

2.8.2 Тәрбияләү юнәлешләре.

2.8.3.Тәрбия тәрбияләнүнең патриотик юнәлеше.

1) тәрбиянең патриотик юнәлешенә максаты - баланың үз иленең киләчәгә өчен җаваплы традиция һәм мәдәният варисы, Ватанны саклаучы һәм иҗатчы (иҗатчы) шәхес позициясен формалаштыруга ярдәм итү.

2) Кыйммәтләр - Ватан һәм табигать тәрбиянең патриотик юнәлеше нигезендә ята. Патриотлык хисе балада әхлакый сыйфатлар, кызыксыну, үз иленә - Россиягә, үз краена, кече ватанына, үз халкына һәм тулаем Россия халкына (гражданлык патриотлыгы), җаваплылыгына, үз халкына тәңгәлек тойгысына бәйле рәвештә барлыкка килә.

3) Тәрбиянең патриотлык юнәлеше кеше яшәеше культурасыннан, тормыш рәвеше үзенчәлекләреннән һәм аның торышыннан, халык һәм гаилә традицияләреннән үсеп килүче патриотизм идеясенә нигезләнә.

4) Патриотик тәрбия бирү эше түбәндәгеләрне күз алдында тоту: ата-бабалары мирасы өчен горурлык хисләре кичерә торган «варис ватанпәрвәрлеге» формалашу (балаларны халкыбызның тарихына, мәдәниятенә һәм горейф-гадәтләренә: хезмәткә, гаиләгә, илгә һәм дингә мөнәсәбәтен) якынайтуны күздә тоту; Бу мирасны саклап калырга омтылучы "сакчы патриотлыгы" (балаларда кыенлыкларны жиңеп чыгарга әзерлекне үстерүне күздә тоту)

2.8.4 Тәрбиянең рухи-әхлакый юнәлеше.

1) Тәрбиянең рухи-әхлакый юнәлешенә максаты - рухи үсешкә, әхлакый камиллеккә, индивидуаль-җаваплы үз-үзеңне тотышка сәләт формалаштыру.

2) Кыйммәтләр - тормыш, шәфкатьлелек, яхшылык тәрбиянең рухи-әхлакый юнәлеше нигезендә ята.

3) рухи-әхлакый тәрбия балалар-өлкәннәр бергәлегендә ижади багланышлар нигезендә мәктәпкәчә яшәтәге балаларның кыйммәт йөртүче өлкәсен үстерүгә юнәлтелгән, аның эчтәлеген аның мәдәни-тарихи һәм шәхес аспектында социомәдәни тәҗрибәне үзләштерү булып тора. 2.8.5 Тәрбиянең социаль юнәлеше.

1) тәрбиянең социаль юнәлеше максаты - балаларның гаиләгә, башка кешегә карата кыйммәт мөнәсәбәтләрен формалаштыру, дуслыкны үстерү, башка кешеләр белән уртак тел таба белү.

2) Кыйммәтләр - гаилә, дуслык, кеше һәм хезмәттәшлек тәрбиянең социаль юнәлеше нигезендә ята.

3) Мәктәпкәчә балачакта бала социаль мөнәсәбәтләренә һәм социаль рольләренә күптөрле үзләштерә башлый. Ул бергәләп эшләргә, кагыйдәләргә буйсынырга, үз гамәлләре өчен җаваплылык тотарга, башка кешеләр мәнфәгатьләрендә эш итәргә өйрәнә. Баланың социаль даирәгә кыйммәт-мәгънәви мөнәсәбәтен формалаштыру дәрәҗәсез төзелгән тәрбия процессынан башка мөмкин түгел, анда баланың балалар-олылар һәм балалар уртаклыгында шәхси социаль инициативасы чагыла.

4) балага әхлакый кыйммәтләр үзләштерү, аның әхлакый сыйфатларын һәм идеалларын булдыру, әхлакый принциплар һәм нормалар нигезендә яшәү сәләте социаль тәрбиянең мөһим өлеше булып тора. Үз нигезендә үз-үзеңне тоту культурасы тирән социаль әхлакый хис - кешегә, кеше жәмгыяте законнарына хөрмәт. Үз-үзеңне тоту мәдәнияте турында конкрет күзаллаулар бала үз-үзен тоту тәҗрибәсе, әхлакый күзаллаулар, формалар туплау белән бергә үзләштерелә.

2.8.6 Тәрбиянең танып белү юнәлеше.

1) Тәрбиянең танып белү юнәлешенә максаты - танып белү кыйммәтләрен булдыру.

2) Бәяләү - танып белү тәрбиянең танып белү юнәлеше нигезендә ята.

3) Балаларда тәрбия бирү проблемасы тәрбия процессының барлык якларын үз эченә ала һәм шәхеснең акыл сыйфатларын, мөстәкыйльлек һәм баланың инициативалылыгын формалаштыруның мәжбүри шарты булып тора. Гыйльми белеме һәм яхшылыкны белмәү баланың шәхси үсешен чикли һәм камилләштерә.

4) Балада хакыйкәткә омтылу тәрбияләү, бөтенлекле дөнья картинасын булдыру мөһим, анда дөньяга, кешеләргә, табигатькә, кеше эшчәнлегенә карата кыйммәтләр, эмоциональ яктан буялган мөнәсәбәт интеграцияләнган.

2.8.7 Тәрбиянең физик һәм савыктыру юнәлеше

1) Физик һәм савыктыру тәрбиясенә максаты - балаларның сәламәт яшәү рәвешенә карата кыйммәт мөнәсәбәтләрен булдыру, элементар гигиена күнекмәләренә һәм куркынычсызлык кагыйдәләренә ия булу.

2) Кыйммәтләр - тормыш һәм сәламәтлек тәрбияләүнең физик һәм савыктыру юнәлеше нигезендә ята.

3) Тәрбиянең физик һәм савыктыру юнәлеше балаларның сәламәтлеген саклау һәм ныгыту, кешенең физик, рухи һәм социаль иминлеге бердәмлеге буларак тормышка карата нигезле кыйммәт һәм сәламәтлеккә аңлы мөнәсәбәт булдыру идеясенә нигезләнган.

2.8.8 Хезмәт тәрбиясе юнәлеше.

1) Хезмәт тәрбиясенә максаты - балаларның хезмәткә карата кыйммәт мөнәсәбәтләрен, хезмәт сөючәнлеген булдыру һәм баланы хезмәткә жәлеп итү.

2) Кыйммәт - хезмәт тәрбиянең хезмәт юнәлеше нигезендә ята.

3) Тәрбиянең хезмәт юнәлеше хезмәт киеренкелегенә, хезмәт бурычын хәл итү өчен физик, акыл һәм эхлак көчләренә һәркем өчен мөмкин булган киеренкелегенә юнәлгән.

2.8.9 Тәрбиянең эстетик юнәлеше.

1) Тәрбиянең эстетик юнәлешенә максаты - баланың гүзәллеккә карата кыйммәт мөнәсәбәтен барлыкка китерүгә ярдәм итү.

2) Кыйммәтләр - мәдәният, матурлык, тәрбиянең эстетик юнәлешенә нигезләнәп яталар.

3) Эстетик тәрбия әйләнә-тирә мохиттә гүзәллеккә, табигатьтә, сәнгатьтә, мөнәсәбәтләрдә, балаларда теләк һәм ижат итү сәләтен үстерүгә юнәлтелгән. Хислә тәҗрибәне баету һәм шәхеснең эмоциональ өлкәсен үстерү аша эстетик тәрбия баланың эчке дөньясының эхлакый һәм рухи өлешен формалаштыруга йогынты ясый. Сәнгать баланы ярдәмчелрәк, игелеклерәк итә, рухи дөньяны баета, хыял, хисләр тәрбиялүгә ярдәм итә. Матур һәм уңайлы шартлар, бинаның чисталыгы, балаларның һәм өлкәннәрнең чиста кыяфәте сәнгать зәвыгы тәрбиялүгә ярдәм итә.

2.8.10. Үсешнең максатчан ориентирлары.

1) Тәрбияченә эшчәнлеге шәхес барлыкка килү һәм бала үсеше перспективаларына юнәлдерелгән. Шуңа күрә планлаштырылган нәтижеләр максатчан рәвештә тәкъдим ителде

2.8.11 Балалар тәрбияләүнең максатчан юнәлешләре (өч яшькә).

Тәрбияләү юнәлеше	Кыйммәтләр	Максат юнәлешләре
Патриотик	Ватан, табигать	Якын кешеләргә бәйлелек, тереклеккә сакчыл мөнәсәбәт күрсәтүче
Рухи-эхлакый	Тормыш, шәфкатьлелек, яхшылык	"Яхшы" һәм "начар" икәннен аңларга һәм кабул итәргә сәләтле. Ярдәм, шәфкатьлелек күрсәтүче.
Социаль	Кеше, гаилә, хезмәттәшлек, дуслык	Өлкәннәр тарафыннан хуплау очрагында ләззәт хисе һәм олылар хупламаган очракта кәефсезлек хисе кичерә. Башка балалар белән кызыксынуаһәм алар белән янәшә конфликтсыз уйнарга сәләтле. "Мин үзем!" позициясен күрсәтүче. Аралашуда

		мөстәкыйль (ирекле) актив хәрәкәтләргә сәләтле. Әйләнә-тирә дөньяга кызыксыну уята. Кызыксынучан, үз-үзен тотышында һәм эшчәнлегендә актив.
Танып белү	Танып белү	Әйләнә-тирә дөньяга кызыксыну уята. Кызыксынучан, үз-үзен тотышында һәм эшчәнлегендә актив
Физик һәм саләмәтләндрү	Сәләмәтлек, тормыш	Әйләнә-тирә дөньяга кызыксыну уята. Кызыксынучан, үз-үзен тотышында һәм эшчәнлегендә актив. Сәләмәтлекне ныгытуның төп ысулларын - физик культура, чыныгу, иртәнге гимнастика, шәхси гигиена, үз-үзен куркынычсыз тоту һәм башкаларны; үз сәләмәтлеген һәм сәләмәтлеген саклауга һәм ныгытуга омтылучы. Физик күнегүләр һәм хәрәкәтле уеннар белән кызыксыну, шәхси һәм команда жиңүенә омтылыш, әхлакый һәм ихтыярий сыйфатлар күрсәтүче.
Хезмәт	Хезмәт	Әйләнә-тирәдә элементар тәртип саклаучы. Көчәннән килгәнчә хезмәт гамәлләрендә өлкәннәргә ярдәм итәргә тырышу. Нәтижәлелеккә, мөстәкыйльлеккә, үз-үзенә хезмәт күрсәтүдә, көнкүрештә, уен һәм башка эшчәнлек төрләрендә (кору, әвәләү, сәнгать хезмәте, балалар дизайны һәм башкалар) омтылучан. Әйләнә-тирә дөньяда һәм сәнгатьтә матурлыкка эмоциональ ярдәмчеллек күрсәтүче. Ижади эшчәнлеккә сәләтле (рәсем ясау, декоратив-бизәү, музыка, сүз сәнгате, театральләштерелгән һәм башкалар).
Эстетик	Культура һәм матурлык	Әйләнә-тирә дөньяда һәм сәнгатьтә матурлыкка эмоциональ кызыксыну күрсәтүче. Ижади эшчәнлеккә сәләтле (рәсем ясау, декоратив-бизәү, музыка, сүз сәнгате, театральләштерелгән һәм башкалар).

2.8.12 Белем бирү өлкәләрендә тәрбия бурычлары.

1) Тәрбия эшенең этәлеген проектлау өчен тәрбия бирү юнәлешләрен һәм белем бирү өлкәләрен чагыштырырга кирәк.

2) Тәрбия Программасының этәлеген балаларга өстәмә белем бирү федераль дәрәжә белем бирү учреждениесендә билгеләнгән барлык мәгариф өлкәләренең мәктәпкәчә яшьтәге балаларын үзләштерү барышында гамәлгә ашырыла:

«Социаль-коммуникатив үсеш» белем бирү өлкәсе тәрбиянең патриотик, рухи-әхлакый, социаль һәм хезмәт юнәлешләренә туры килә;

«Танып белү үсеше» белем бирү өлкәсе тәрбиянең танып белү һәм патриотик юнәлешләре белән туры килә;

«Сөйләм үсеше» белем бирү өлкәсе тәрбияләнүнең социаль һәм эстетик юнәлешләре белән туры килә;

«Сәнгать-эстетик үсеш» мәгариф өлкәсе тәрбияләнүнең эстетик юнәлешенә туры килә;

"Физик үсеш" белем бирү өлкәсе тәрбиянең физик һәм савыктыру юнәлешләре белән туры килә.

3) "Социаль-коммуникатив үсеш" белем бирү өлкәсе кысаларында тәрбия бирү мәсьәләләрен хәл

итү балаларны "ватан", "Табигать", "Гаилә", "Кеше", "Тормыш", "Шәфкатьлелек", "Мәрхәмәт", "Дуслык", "Хезмәттәшлек", "Хезмәт" кыйммәтләренә жәлеп итүгә юнәлдерелгән. Бу тәрбиянең берничә юнәлешендәге бурычларны хәл итүне күздә тоту:

үз гаиләсенә, үзенең торак пункттына, туган төбәгенә, үз иленә мөхәббәт тәрбияләү;

яшьтәшләренә, ата-аналарына (законлы вәкилләренә), күршеләренә, башка кешеләргә хөрмәт белән карау, аларның этник мөнәсәбәтләренә карамастан;

үз халкының мәдәни мирасына, Россиянең әхлакый һәм мәдәни традицияләренә кыйммәт мөнәсәбәт тәрбияләү;

яхшылык һәм яманлык, гүзәл һәм ямьсез, дәрәс һәм ялган турындагы күзаллауларга нигезләнгән дөньяның бербөтен картинасын аякка бастыруга ярдәм итү;

социаль хисләр һәм күнекмәләр тәрбияләү: үзара ярдәмләшү, аралашу, дуслык, хезмәттәшлек итү, кагыйдәләренә, актив шәхси позицияне үтәү сәләте.

4) "Танып белү үсеше" беләм бирү өлкәсе кысаларында тәрбия бирү мәсьәләләрен хәл итү балаларны "Кеше", "Гаилә", "танып белү", "Ватан" һәм "Табигать" кыйммәтләренә өйрәтүгә юнәлтелгән, бу түбәндәгеләрне күздә тоту:

беләмгә мөнәсәбәтне кыйммәт буларак тәрбияләү, кеше, жәмгыять, ил өчен беләм бирүнең әһәмиятен аңлау;

ватан традицияләренә һәм бәйрәмнәренә, туган ил тарихына һәм казанышларына, Россия халыкларының мәдәни мирасына күнектөрү;

этик карашларына бәйсез рәвештә, кешеләргә - Россиянең төрле халыклары вәкилләренә хөрмәт тәрбияләү;

илнең дәүләт символларына ихтирамлы мөнәсәбәт тәрбияләү (флагка, гербга, гимнга);

туган як табигатенә, туган ил табигатенә сакчыл һәм җаваплы караш тәрбияләү, табигатьне саклау гамәлләренә беренче тәҗрибәсен туплау

5) "Сөйләм үсеше" беләм бирү өлкәсе кысаларында тәрбия бирү мәсьәләләрен хәл итү балаларны "Мәдәният", "Гүзәллек" кыйммәтләренә жәлеп итүгә юнәлдерелгән, бу түбәндәгеләрне күздә тоту:

жәмгыятьтә кабул ителгән мәдәни тәртип кагыйдәләрен һәм нормаларын чагылдыра торган сөйләм этикеты формаларына ия булу;

туган телгә мөнәсәбәтне кыйммәт буларак тәрбияләү, тел матурлыгын тоя белү, матур итеп сөйләргә омтылу (дәрәс, бай, образлы телдә).

6) "Сәнгать-эстетик үсеш" беләм бирү өлкәсе кысаларында тәрбия бирү мәсьәләләрен хәл итү балаларны "Матурлык", "Мәдәният", "Кеше", "Табигать" кыйммәтләренә жәлеп итүгә юнәлдерелгән, бу түбәндәгеләрне күздә тоту:

эстетик хисләр (гажәпләнү, шатлык, соклану, мөхәббәт) тәрбияләү, әйләнә-тирә дөньяның төрле объектларына һәм күренешләренә (табигый, көнкүреш, социомәдәни), сәнгатьнең төрле төрләре, жанрлары һәм стильләренә (яшь үзгәртеп алучыларга нигезендә);

Россия халкының традицияләренә һәм бөек мәдәни мирасына, дөньякүләм сәнгать шедеврына жәлеп итү

баланың тышкы дөньясын һәм эчке дөньясын гармонизацияләү өчен әйләнә-тирә дөньяга эстетик, эмоциональ-кыйммәт мөнәсәбәтне булдыру;

балаларны үзләштерүнең интеллектуаль һәм эмоциональ-образлы ысулларын интеграцияләү нигезендә дөньяның бербөтен картинасын формалаштыру;

индивидуаль булуын исәпкә алып, һәр баланың ижади потенциалын ачыклау, үстерү һәм гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру, аның ижади үз-үзен тормышка ашыруга һәм башка кешеләр (балалар һәм өлкәннәр) белән ижади хезмәттәшлеккә эзәр булуына ярдәм итү.

7) "Физик үсеш" беләм бирү өлкәсе кысаларында тәрбия бирү мәсьәләләрен хәл итү балаларны "Тормыш", "Сәламәтлек" кыйммәтләренә жәлеп итүгә юнәлдерелгән, бу түбәндәгеләрне күздә тоту:

баланың тормышы, сәламәтлеге һәм физик культурасы турында төрле яшьтәге күзаллауларын формалаштыру;

сәламәт яшәү рәвешенә карата эмоциональ-кыйммәт мөнәсәбәтләренә булдыру, физик күнегүләр белән кызыксыну, хәрәкәтчән уеннар, организмны чыныктыру, гигиена нормаларын һәм кагыйдәләрен үзләштерүгә; активлык, мөстәкыйльлек тәрбияләү,

2.8.13 Беләм бирү оешмасында уртак эшчәнлек рәвешләре.

2.8.14 Ата-аналар (законлы вәкилләр) белән эш. Мәктәпкәчә яшьтәге балаларның ата-аналары (законлы вәкилләре) белән эшләү ДОО социомәдәни даирәсендәге барлык субъектларның кыйммәт бердәмлеге һәм хезмәттәшлеге принциптарында төзелергә тиеш.

Эш программасында эшлөүче педагоглар һәм ата-аналарның (законлы вәкилләрнең) тәрбия эше процессында кулланыла торган эшчәнлеге төрлөрә һәм рәвешләре исәпкә алынырга һәм тасвирланырга тиеш (гомуми белем бирү оешмасында булган яисә планлаштырылган конкрет позицияләр күрсәтелә):

- ата-ана жылышы;
- педагогик лекторияләр;
- ата-ана конференцияләре;
- түгәрәк өстәлләр;
- ата-аналар клублары, ял көне клублары;
- мастер-класслар;
- үзара хезмәттәшлекнең ДООда булган башка рәвешләре.

Ата-аналар (законлы вәкилләр) белән хезмәттәшлекнең күрсәтелгән рәвешләре үрнәк булып тора. Житештерүчеләр ДОО өчен теләсә нинди башка актуаль формаларны күрсәтә ала. 2.8.15 Белем бирү оешмасының вакыйгалары. Вакыйга баланың һәм өлкәннәрнең активлыгы баланың теге яки бу кыйммәтне кичерү тәжрибәсен үзләштерүгә китерә торган үзара бәйләнешен күздә тотта. Вакыйгалар оештырылган чара гына түгел, барлыкка килгән өзгичтә тә, һәм теләсә-кем дә булырга мөмкин.

Вакыйгаларны проектлау Россия жәмгыятенең традицион кыйммәтләре нигезендә бербөтен еллык методик эш циклын төзөргә мөмкинлек бирә. Бу һәр педагогга төркем, балалар төркемнәре, һәр бала белән эшне проектларга ярдәм итәчәк. Тәрбия программасын эшлөүчеләргә түбәндәгеләрне тасвирларга кирәк:

- тәрбияви юнәлешле проектлар;
- бәйрәмнәр;
- уртак эшләр;
- тормыш ритмнары (иртәнге һәм кичке түгәрәк, йөрөп кайту);
- режим моментлары (азык кабул итү, йокыга эзерлек һәм башкалар);
- ирекле уен;
- балаларның ирекле эшчәнлеге.

Күрсәтелгән вакыйгалар үрнәк булып тора. Житештерүчеләр башка төрле тәрбия вакыйгаларын күрсәтә ала.

2.8.16 Белем бирү ситуацияләрендә уртак эшчәнлек.

Белем бирү ситуацияләрендә уртак эшчәнлек өлкән һәм баланың гомумбелем бирү оешмасын үзләштерү буенча уртак эшчәнлеген оештыруның төп формасы булып тора, аның кысаларында тәрбияләнүнең конкрет бурычларын хәл итәргә мөмкин.

Белем бирү эшчәнлегендә тәрбия баланың ДООда булу вакыты дэвамьнда гамәлгә ашырыла. Тәрбия программасын эшлөүчеләргә уртак эшчәнлекнең төп төрләрэн тасвирларга һәм тәрбияви потенциал буларак билгеләргә кирәк. ДООда белем бирү ситуацияләрендә уртак эшчәнлекнең төп төрләрэнә түбәндәгеләрне кертергә мөмкин (ДООда яки планлаштырылган конкрет позицияләр күрсәтелә):

- ситуатив әңгәмә, хикәя, киңәш, сораулар;
- социаль модельләштерү, тәрбияви (проблемалы) өзгичтә, шәхси тәжрибәдән хикәяләр төзү;
- фикер алышу һәм нәтижәләре белән матур әдәбият уку, хикәяләр, тарихлар, әкиятләр язучу, ятлау һәм шигырьләр уку;
- жырларны ятлау һәм башкару, театрализация, драматизация, этюд-инсценировка; картиналарны һәм китап иллюстрацияләрен карау һәм тикшерү, видеороликлар, презентацияләр, мультфильмнар карау;
- күргәзмәләр оештыру (китаплар, картиналар репродукцияләре, тематик яки авторлык әйберләре, балалар эшләнмәләре һәм башкалар), экскурсияләр (музейга, гомуми белем бирү оешмасына һәм башкаларга), спектакльләргә, күргәзмәләргә бару;
- уен ысуллары (уен роле, уен өзгичтә, уен тәэсире һәм башкалар);

Педагог тарафыннан үз әхлакый позициясен күрсәтү, педагогның шәхси үрнәге, әдәпле аралашуга күнегү, кызыксындыру (хуплау, тактиль контакт, мактау, хуплаучы караш). Уртак эшчәнлекнең күрсәтелгән формалары үрнәк булып тора. Житештерүчеләр белем бирү ситуацияләрендә уртак эшчәнлекне оештыруның теләсә нинди актуаль формаларын күрсәтә ала.

2.8.17 Предметлы-пространство мохитен оештыру.

Предметлы-пространство мохитенең тәрбияви потенциалын гамәлгә ашыру педагогларның,

укучыларның, белем бирү мөнәсәбәтләрендә катнашучы башка катнашучыларның аны булдыру, аңа ярдәм итү, тәрбия процессында куллану буенча уртак эшчәнлеген күздә тоту ала (ДООда яки планлаштырылган конкрет позицияләр күрсәтелә):

дәүләт, төбәк, торақ пункт һәм ДОО билгеләре һәм символлары;

тирәлек компонентлары, ДОО урнашкан ижтимагый шартларның региональ, этнографик һәм башка үзенчәлекләрен чагылдыра;

әйләнә-тирә мохитнең экологик үзенчәлеген, табигатьнең яраклылыгын һәм иминлеген чагылдыра торган компонентлары;

балаларга аралашу, уеннар һәм уртак эшчәнлек мөмкинлеген тәмин итүче мохит компонентлары;

гаилә, төрле буын кешеләренең кыйммәтен, гаилә белән аралашу шатлыгын чагылдыра торган мохит компонентлары; балага белем матурлыгын ача торган яңа технологияләр үзләштерү, танып белү үсеше, экспериментлау, үзләштерү мөмкинлеген тәмин итүче мохит компонентлары.

балага көчәннән килгәнчә хезмәт итү мөмкинлеген тәмин итүче, шулай ук кеше һәм дәүләт тормышында хезмәт кыйммәтләрен чагылдыручы мохит компонентлары;

сәламәт яшәү рәвешенә, физик культураның һәм спортның мәгънәсен ача торган сәламәтлекне ныгыту мөмкинлекләрен тәмин итүче мохит компонентлары;

балага Россия мәдәниятенә чуму мөмкинлеге бирә торган мохит компонентлары, күпмилләтле Россия халкының горел-гадәтләре үзенчәлекләре белән танышу.

ДОО ның бөтен мохите гармонияле һәм эстетик яктан жәлеп итүчән булырга тиеш. ППС өчен материаллар һәм уенчылар сайлаганда үзбездә һәм территорияль житештерүчеләр продукциясенә юнәлеш тотарга кирәк. Уенчылар, материаллар һәм жиһазлар мәктәпкәчә яшәтгә балаларны тәрбияләүнең яшә бурычларына туры килергә һәм куркынычсызлык таләпләренә туры килүен раслый торган документларга ия булырга тиеш.

3. Федераль программаның оештыру бүлеге

3.1. Эш программасын гамәлгә ашыру өчен әдәби, музыкаль, нәфис, анимацион эсәрләр исемлеге.

3.1.1. Матур әдәбият исемлеге.

Кече фольклор формалары. "А баиньки-баиньки", "Бежала лесочком лиса с кузовочком...", "Большие ноги", "Водичка, водичка", "Вот и люди спят", "Дождик, дождик, полно лить...", "Заяц Егорка...", "Идет коза рогатая", "Из-за леса, из-за гор...", "Катя, Катя...", "Кисонька-мурысонька...", "Наша Маша маленька...", "Наши уточки с утра", "Огуречик, огуречик...", "Ой ду-ду, ду-ду, ду-ду! Сидит ворон на дубу", "Поехали, поехали", "Пошел котик на Торжок...", "Тили-бом!...", "Уж ты, радуга-дуга", "Улитка, улитка...", "Чики, чики, кички...".

Рус халык әкиятләре. "Заюшкина избушка" (обработ. О. Капицы), "Как коза избушку построила" (обработ. М.А. Булатова), "Кот, петух и лиса" (обработ. М. Боголюбовской), "Лиса и заяц" (обработ. В. Даля), "Маша и медведь" (обработ. М.А. Булатова), "Снегурушка и лиса" (обработ. А.Н. Толстого).

Дөнья халыклары фольклоры "В гостях у королевы", "Разговор", англ. нар. песенки (пер. и обработ. С. Маршака); "Ой ты заюшка-пострел...", пер. с молд. И. Токмаковой; "Снегирек", пер. с нем. В. Викторова, "Три веселых братца", пер. с нем. Л. Яхнина; "Ты, собачка, не лай...", пер. с молд. И. Токмаковой; "У солнышка в гостях", словацк. нар. сказка (пер. и обработ. С. Могилевской и Л. Зориной).

Россия язучылары һәм шагыйрләре эсәрләре.

Поэзия. Аким Я.Л. "Мама"; Александрова З.Н. "Гули-гули", "Арбуз"; Барто А., Барто П. "Девочка-ревушка"; Берестов В.Д. "Веселое лето", "Мишка, мишка, лежебока", "Котенок", "Воробушки"; Введенский А.И. "Мышка"; Лагздынь Г.Р. "Петушок"; Лермонтов М.Ю. "Спи, младенец..." (из стихотворения "Казачья колыбельная"); Маршак С.Я. "Сказка о глупом мышонке"; Мошкова Э.Э. "Приказ" (в сокр.), "Мчится поезд"; Пикулева Н.В. "Лисий хвостик", "Надувала кошка шар..."; Плещеев А.Н. "Травка зеленеет..."; Саконская Н.П. "Где мой пальчик?"; Сапгир Г.В. "Кошка"; Хармс Д.И. "Кораблик"; Чуковский К.И. "Путаница".

Проза. Бианки В.В. "Лис и мышонок"; Калинина Н.Д. "В лесу" (из книги "Летом"), "Про жука", "Как Саша и Алеша пришли в детский сад" (1 - 2 рассказа по выбору); Павлова Н.М. "Земляничка"; Симбирская Ю.С. "По тропинке, по дорожке"; Сутеев В.Г. "Кто сказал \"мяу?\", \"Под грибом\"; Тайц Я.М. "Кубик на кубик", "Впереди всех", "Волк" (рассказы по выбору); Толстой Л.Н. "Три медведя", "Косточка"; Ушинский К.Д. "Васька", "Петушок с семьей", "Уточка" (рассказы по выбору); Чурушин Е.И. "В лесу" (1 - 3 рассказа по выбору), "Волчишко"; Чуковский К.И. "Мойдодыр".

Төрле иллэрнең язучылары эсшрлэре. Биссет Д. "Га-га-га!", пер. с англ. Н. Шерешевской; Дональдсон Д. "Мишка-почтальон", пер. М. Бородицкой; Капутикян С.Б. "Все спят", "Маша обедает", пер. с арм. Т. Спендиаровой; Остервальдер М. "Приключения маленького Бобо. Истории в картинках для самых маленьких", пер. Т. Зборовская; Эрик К. "Очень голодная гусеница".

3.1.2. Музыкаль эсэрлэрнең якынча исемлеге.

Тыңлау. "Наша погремушка", муз. И. Арсеева, сл. И. Черницкой; "Весною", "Осенью", муз. С. Майкапара; "Цветики", муз. В. Карасевой, сл. Н. Френкель; "Вот как мы умеем", "Марш и бег", муз. Е. Тиличевой, сл. Н. Френкель; "Кошечка" (к игре "Кошка и котята"), муз. В. Витлина, сл. Н. Найденовой; "Микита", белорус, нар. мелодия, обраб. С. Полонского; "Пляска с платочком", муз. Е. Тиличевой, сл. И. Грантовской; "Полянка", рус. нар. мелодия, обраб. Г. Фрида; "Утро", муз. Г. Гриневича, сл. С. Прокофьевой.

Жырлау. "Баю" (колыбельная), муз. М. Раухвергера; "Белые гуси", муз. М. Красева, сл. М. Клоковой; "Дождик", рус. нар. мелодия, обраб. В. Фере; "Елочка", муз. Е. Тиличевой, сл. М. Булатова; "Кошечка", муз. В. Витлина, сл. Н. Найденовой; "Ладушки", рус. нар. мелодия; "Птичка", муз. М. Раухвергера, сл. А. Барто; "Собачка", муз. М. Раухвергера, сл. Н. Комиссаровой; "Цыплята", муз. А. Филиппенко, сл. Т. Волгиной; "Колокольчик", муз. И. Арсеева, сл. И. Черницкой.

Музыкаль-ритмик хэрэкэтлэр "Дождик", муз. и сл. Е. Макшанцевой; "Воробушки", "Погремушка, попляши", "Колокольчик", "Погуляем", муз. И. Арсеева, сл. И. Черницкой; "Вот как мы умеем", муз. Е. Тиличевой, сл. Н. Френкель.

Музыкаль иллюстрацияле хикэялэр. "Птички", муз. Г. Фрида; "Праздничная прогулка", муз. А. Александрова.

Жырлы уеннар. "Игра с мишкой", муз. Г. Финаровского; "Кто у нас хороший?", рус. нар. песня.

Музыкаль күнел ачулар. "Из-за леса, из-за гор", Т. Казакова; "Котик и козлик", муз. Ц. Кюи.

Жырларны сэхнэлэштерү. "Кошка и котенок", муз. М. Красева, сл. О. Высотской; "Неваляшки", муз. З. Левиной; Компанейца.

3.1.3. Сынлы сэнгатъ эсэрлэрнең якынча исемлеге.

Китапларга иллюстрациялэр: В.Г. Сутеев - "Кораблик", "Кто сказал мяу?", "Цыпленок и Утенок"; Ю.А. Васнецов "Колобок", "Теремок" китабына.

3.2 Белем бирү процессын һәм көн режимын оештыруның таләплэре һәм күрсәткечлэре.

Күрсәткеч	Яше	Норматив
Белем бирү процессын оештыруга таләплэр		
Шөгылльлэр башлау	Барлык яшьлэр	8.00
Шөгылльлэр тәмамлану	Барлык яшьлэр	17.00
Мәктәпкәчә яшьтәге балалар өчен шөгылльләнү дэвамлылығы шуннан артмый.	1,5 - 3 яшь	10 минут
	3-4 яшь	15 минут
	4-5 яшь	20 минут
	5-6 яшь	25 минут
	6-7 яшь	30 минут
Мәктәпкәчә яшьтәге балалар өчен көндөзгә суммар белем бирү йөкләнешенең дэвамлылығы шуннан артмый.	1,5 - 3 яшь	20 минут
	3-4 яшь	30 минут
	4-5 яшь	40 минут
	5-6 яшь	1 шөгылльне көндөзгә

	6-7 яшь	йокыдан соң оештырганда 50 минут яки 75 минут 90 минут
Шөгыльләр арасында тәнәфесләр озынлығы шуннан артмый	Барлык яшьләр	10 минут
Гимнастика өчен шөгыльләр вакытында тәнәфес шуннан артмый	Барлык яшьләр	2- минут
Көндәлек режимны оештыру күрсәткечләре		
Төнге йокының дәвамлылығы кимендә	1 - 3 яшь 4 - 7 яшь	12 сәгать 11 сәгать
Көндөзгә йокының дәвамлылығы кимендә	1 - 3 яшь 4 - 7 яшь	3 сәгать 2,5 сәгать
Саф һавада йөрүнең дәвамлылығы кимендә	7 яшькә кадәрле балалар	көнөнә 3 сәгать
Хәрәкәт активлығының суммар күләме, ким дигәндә	Барлык яшьләр	Көнөнә 1 сәгать
Иртәнге йокыдан тору кимендә	Барлык яшьләр	7 с 00 минут

3.3

(Оештырылган белем биру эшчэнлеге челтәре)

4 группа (2 группа раннего возраста) (2-3 года)

<i>День недели</i>	<i>Время</i>	<i>ООД</i>
<i>Понедельник</i>	08.50-09.00 – 1 подг./ /09.10-09.20 – 2 подг.	Речевое развитие (развитие речи)
	15.30-15.40 – 1подг./ /15.50-16.00 – 2 подг.	Физическое развитие (физкультура)
<i>Вторник</i>	09.20-09.30	Х-Э развитие (музыка)
	15.30-15.40 – 1 подг./ /15.50-16.00 – 2 подг.	Х-Э развитие (рисование)
<i>Среда</i>	10.40-10.50 – 1 подг./ /11.00- 11.10 – 2 подг.	Физическое развитие (физкультура на улице)
	15.30-15.40 – 1подг./ /15.50-16.00 – 2 подг.	Х-Э развитие (конструирование/лепка)
<i>Четверг</i>	08.50-09.00	Х-Э развитие (музыка)
	15.30-15.40 – 1 подг./ /15.50-16.00 – 2 подг.	Познавательное развитие (ребенок и окр.мир)
<i>Пятница</i>	08.50-09.00 – 1 подг./ /09.10-09.20 – 2 подг.	Физическое развитие (физкультура)
	15.30-15.40 – 1 подг./ /15.50-16.00 – 2 подг.	Познавательное развитие (ФЭМП)

7.50 – утренняя гимнастика в группе

В режимные моменты выносятся:

Старший воспитатель МАДОУ
“Детский сад комбинированного
вида № 60 “Иволга”

Е.Н. Ахатова

Тэрбия эшенең календарь планы

3.4.1 План ДОО өчен бердәм.

3.4.2. Балалар, План белән беррәттән, тәрбия программасы нигезендә, тәрбияләүнең һәм өстәмә белем бирүнең төп юнәлешләре буенча башка чаралар үткәрергә хокуклы.

3.4. Барлык чаралар Программа үзенчәлекләрен, шулай ук укучыларның яшь, физиологик һәм психоэмоциональ үзенчәлекләрен исәпкә алып үткәрелергә тиеш.

3.5 ДООда төп дүүләт һәм халык бәйрәмнәре, календарь планда тәрбия эшенең истәлекле даталары исемлеге.

Январь:

27 января: День снятия блокады Ленинграда; День освобождения Красной армией крупнейшего "лагеря смерти" Аушвиц-Биркенау (Освенцима) - День памяти жертв Холокоста (рекомендуется включать в план воспитательной работы с дошкольниками регионально и/или ситуативно).

Февраль:

2 февраля: День разгрома советскими войсками немецко-фашистских войск в Сталинградской битве (рекомендуется включать в план воспитательной работы с дошкольниками регионально и/или ситуативно);

8 февраля: День российской науки;

15 февраля: День памяти о россиянах, исполнявших служебный долг за пределами Отечества;

21 февраля: Международный день родного языка;

23 февраля: День защитника Отечества.

Март:

8 марта: Международный женский день;

18 марта: День воссоединения Крыма с Россией (рекомендуется включать в план воспитательной работы с дошкольниками регионально и/или ситуативно);

27 марта: Всемирный день театра.

Апрель:

12 апреля: День космонавтики;

Май:

1 мая: Праздник Весны и Труда;

9 мая: День Победы;

19 мая: День детских общественных организаций России;

24 мая: День славянской письменности и культуры.

Июнь:

1 июня: День защиты детей;

6 июня: День русского языка;

12 июня: День России;

22 июня: День памяти и скорби.

Июль:

8 июля: День семьи, любви и верности.

Август:

12 августа: День физкультурника;

22 августа: День Государственного флага Российской Федерации;

27 августа: День российского кино.

Сентябрь:

1 сентября: День знаний;

3 сентября: День окончания Второй мировой войны, День солидарности в борьбе с терроризмом;

8 сентября: Международный день распространения грамотности;

27 сентября: День воспитателя и всех дошкольных работников.

Октябрь:

1 октября: Международный день пожилых людей; Международный день музыки;

4 октября: День защиты животных;

5 октября: День учителя;

Третье воскресенье октября: День отца в России.

Ноябрь:

4 ноября: День народного единства;

8 ноября: День памяти погибших при исполнении служебных обязанностей сотрудников органов внутренних дел России;

Последнее воскресенье ноября: День матери в России;

30 ноября: День Государственного герба Российской Федерации.

Декабрь:

3 декабря: День неизвестного солдата; Международный день инвалидов (рекомендуется включать в план воспитательной работы с дошкольниками регионально и/или ситуативно);

5 декабря: День добровольца (волонтера) в России;

8 декабря: Международный день художника;

9 декабря: День Героев Отечества;

12 декабря: День Конституции Российской Федерации;

31 декабря: Новый год.

**Тормыш иминлеге нигезлэре буенча
Якынча перспектив планлаштыру.**

Кечкенэ кеше, олылар кебек үк, мөмкин булган куркыныч белэн очрашуга эзер булырга тиеш. Балада элементар тормыш компетентлыгы формалашуга аның төрле ситуацияләрдә үз-үзен тотышының адекватлыгы бәйле: ул тормыш эшчәнлегенә актив субъекты булчак, үз-үзен тотышының өлгергән (үз яшенә туры китереп) формасын күрсәтәчәк яки югалып калачак, куркыныч ситуациядә үзе генә түгел, ә куркыныч ситуациянең килеп чыгуына сәбәп була. Нәкъ менә шуңа күрә дә мәктәпкәчә учреждениеләрнең мөһим бурычы - балаларда үз тормышы һәм сәламәтлеге кыйммәтләрен аңлау, тормыш иминлеге кагыйдәләрен саклау.

<i>Кече яштәгеләр төркеме</i>	<i>Уртанчылар төркеме</i>	<i>Зурлар һәм мәктәпкә эзерлек төркеме</i>
Сентябрь		
Яшелчә һәм жиләк-жимеш ашаучы көчле була.		
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Сюжетлы-рольле уен «Яшелчә базары». ➤ Дидактик уен «Бакчадамы, түтәлдәме», «Тотып карап бел». ➤ Әвәләү «Тәмле алмалар» 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Педагогның яшелчә һәм жиләк-жимешләрнең файдасы һәм аларны куллану кагыйдәләре турында сөйләве ➤ . Дидактик уен «Тәмен бел». ➤ С. Михалковның «Яшелчә» уен-драматизациясе. ➤ Әвәләү. «Көз бүләкләре» күмәк эш. ➤ .Ризыкларның зыяны турында хикәя: чипсы, газировка, кыздырылган ризыклар һ.б. ➤ «Файдалы - зарарлы» уены. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Педагогның яшелчә һәм жиләк-жимешләрдә булган витаминнар турында сөйләве. ➤ Әңгәмә «Дару үләннәре» ➤ «Вершки и корешки», «Бу жимеш Кайсы агачтан» дидактик уеннары. ➤ «Витаминлы кухня» сюжетлы-рольле уены (яшелчәләрдән һәм файдалы ризыклар - салатлар, соклар, компоталар һ.б. эзерләү). ➤ Участокта эшләү (яшелчә культуралары утырту, аларны карау, уңыш жыю). ➤ «Кәбестә түтигә кунакка» күңел ачу.
Октябрь		
Ашамлыклар – сәламәтлек һәм яшәү өчен энергия чыганагы		
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Педагог сөйләве «Ризыклар кайдан килә». ➤ Дидактик уен «Тәмен бел». ➤ Сюжетлы-ролле уен «Магазин». ➤ Әвәләү «Печенье», «Бөккәннәр». 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Рәсемнәр буенча ашамлыкларның төркемнәре турында педагог сөйләве (сөт, ит, камыр ризыклары). ➤ Дидактик уеннар «Файдалы-зарарлы», «Ашарга яраклы - яраксыз». ➤ Сюжетлы-ролле уен «Пешекчеләр». ➤ Рәсем ясау «Яраткан ризыгым». 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Дәрәс туклану һәм төрле ашамлыкларны дәрәс куллану турында педагог сөйләве ➤ И. Сечевикның «Ипи яки хәлвәме?» хикәясенә эчтәлегә буенча әңгәмә ➤ Дидактик уен «Нәрсәдән ясалганын бел». ➤ Сюжетлы-ролле уен «Балалар кафесы».
Ноябрь		
Сәламәт тәндә-сәламәт акыл		

<ul style="list-style-type: none"> ➤ Педагог сөйлөвө «Кешенең ярдәмчеләре – күз, колак, борын». ➤ Дидактик уеннар: «Кайда кемнең борыны», «Кем тавышы», «Исе буенча таны». ➤ Көндөлөк тормышта бит һәм кул юу кагыйдэләр ебелән танышу. ➤ А. Тумаровскаяның «Богатырь» шигырен уку. ➤ Дидактик уен «Сүзне бел» (шигыр-табышмаклар) ➤ Сюжетлы-ролле уен «Табибта». ➤ Рәссем ясау «Курчак өчен куляулык». 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Әңгәмә «Кул юу нигә кирәк». В. Гомеховскийның «Нәрсә ул аппетит?» шигырен уку. ➤ Тешләрне чистартуның мөһимлеге турында сөйләү. Г. Чернобицкийның «Тешләрем авырта» шигырен уку. ➤ Табышмаклар (колаклар, борын, күзләр). ➤ Дидактик уен «Күзләрне йомып предметны таны». ➤ Хәрәкәтле уен «Тыелган хәрәкәт». ➤ Сюжетлы-ролле уен «Шифаханә». 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Педагог сөйлөвө: «Без дөняны ничек таныйбыз», «Кешегә йөрәк нәрсәгә». ➤ Әңгәмә «Микроблар-зарар салучылар». ➤ К. Чуковскийның «Мойдодыр», «Айболит» эсәрләрен уку. ➤ Сәламәтлек турында мәкал һәм әйтем өйрәнү. ➤ Сюжетлы-ролле уен «Спорткомплекс». ➤ «Авырмас өчен нишләргә кирәк» күмәк эш. ➤ Күңел ачу «Чисталык Феясында кунакта».
--	---	---

Декабрь

Өйдәге предметлар куркыныч була

<ul style="list-style-type: none"> ➤ Рассказ педагога «Ни өчен балаларга электр приборларын кулланырга ярамый». ➤ Гади үрнәкләрне карау: утюг, электрочайник, фен. ➤ Дидактик уен «Ярый, ярамый». ➤ Сюжетлы-ролле уен «Аш бүлмәсендә». 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Педагог сөйлөвө «Тыелган предметлар», «Электр приборлары – кешенең ярдәмчеләре». ➤ Дидактик уеннар «Рәсемнәрне тоташтыр», «Тасвирлау буенча таны» (төрле приборларның нәрсә өчен кирәклеген ныгыту). ➤ Сюжетлы-ролле уен «Әтиңең инструментлары», «Техномаркет». ➤ Апликация «Төсле тасмалар» 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Әңгәмә «Сак булыгыз – ватык савыт-саба». ➤ А. Гайдарның «Зәңгәр чынаяк» хикәясен уку һәм фикер алышу. ➤ Педагог сөйлөвө «Электр приборларын куллану кагыйдэләре». ➤ Дидактик уен «Куркыныч-куркыныч түгел». ➤ Сюжетлы-ролле уен «Электр приборларын төзәтү буенча остаханә». ➤ Сюжетлы рәсемнәр буенча проблемалы хәлләрне чишү «Кем дөрес төзәтми?».
--	--	--

Январь

Әйберләр урынында булса – өйдә тәртип һәм куркынычсызлык була

<ul style="list-style-type: none"> ➤ Төркемне һәм үз бүлмәңне тәртиптә тотуның әһәмияте турында педагог сөйлөвө. ➤ Дидактик уен «Нәрсә житми?». 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Беседа «Фатирдагы тәртип матурлык өчен генә түгел, ә куркынычсызлык өчен дә кирәк». ➤ Сюжетлы-ролле уен «Бүлмәне 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ К. Чуковскийның «Федорино горе» эсәре буенча әңгәмә ➤ Педагог сөйлөвө «Бүлмәдәге тәртипсезлек аркасында килеп чыккан имгәнүләр», «Пычрак–
---	---	--

<ul style="list-style-type: none"> ➤ Аерым эш кушулар «Тэртип урнаштыр», «Уенчыкны урынына куй». 	<p>жыештырабыз».</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Дидактик уеннар «Ярый-ярамый», «Киштэдэге тэртипсезлек». 	<p>микробларның яраткан урыны».</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Сюжетлы-ролле уен «Тиз жыештыру хезмэте». ➤ Дидактик уен «Кайда урнашканын сөйлэу буенча предметны таны».
Февраль		
Сак булыгыз– ут!		
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Мультфильм карау «Кошкин дом». ➤ Эңгэмэ «Ни өчен ут белэн уйнарга ярамый». ➤ Тематик иллюстрациялэр буенча аерым эңгэмэлэр «Ут белэн уйнама». ➤ Эвэлэу «Тылсымлы шэм». 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Бакчадагы янғын куркынычсызлыгы почмагынаэкскурсия. ➤ Дидактик уен «Янғын сүндөрүчегэ нэрсэ кирэк» (Янғын сүндөрүгэ каршы инвентарь белэн танышу). ➤ К. Чуковскийның «Путаница»эсэрен уку. ➤ Сюжетлы-ролле уен «Янғын сүндөрүчелэр». Янғын сүндөрү машиналары төшерелгэн буягычларны буяу. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Эңгэмэ «Ут – дус һәм ут - дошман». ➤ Коткару хезмэтлэре турында педагог сөйлэве. ➤ Янғын сүндөрү хезмэткэрлэре белэн очрашу ➤ Л. Толстойның «Янғын сүндөрүче этлэр» эсэрен уку һәм фикер алышу ➤ Кору-төзелеш уены «Янғын сүндөрү бүлэге ➤ Спорт күнел ачуы «Кечкенэ коткаручылар ярдэмгэ ашыга».
Март		
Үзеңне үсемлеклэр һәм хайваннар белэн ничек тотарга?		
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Үсемлеклэрне төрле ел фасылында күзэтү. ➤ Рэсемнэр буенча табигатьтэ үсемлеклэрнең тоткан урыны турында сөйлэу. Саф һавада йөргәндэ кошларны күзэтү, аларны ашату. ➤ Бүлмэ гөллэрен карау буенча сөйлэу. ➤ Дидактик уен «Йорт хайваннары һәм кыргый хайваннар». ➤ Сюжетлы-ролле уен «Бакчачы». 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Табигаттэ үзеңне тоту кагыйдэлэре турында педагог сөйлэве. ➤ Паркка, скверга экскурсиялэр ➤ Эңгэмэ «Сак булыгыз, таныш булмаган үлэн», «Сукбай хайваннар». ➤ Йорт хайваннарын тэрбиялэу турында сөйлэу. ➤ Сюжетлы-ролле уен «Хайваннар өчен хастаханэ». ➤ Дидактик уен « Бу нэрсэ, кайда яши?». ➤ Рэсем ясау. Коллектив эш «Мин – табигать дусты». 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Педагог сөйлэве «Гөмбэлэр – ашарга яраклы һәм яраксыз», «Бөжэклэр – куркыныч һәм куркыныч булмаган». ➤ Дидактик уеннар «Игътибарлы бул!», «Экологик лото». ➤ Эңгэмэ «Без барыбыз да табигатт дустлары». ➤ Балалар белэн булган ситуация турында фикер алышу « Бу хэл булмас иде». ➤ Бүлмэ гөллэрен карау буенча йөклэмэлэр. ➤ Күнел ачу «Яшел сукмак буенча сэхэт».
Апрель		
Кояш, су һәм һава һэрчак безгэ дустармы?		
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Эңгэмэ «Ел 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Беседа «Чиста су – 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Эңгэмэ «Планетада чиста

<p>фасыллары һәм киёмнәр».</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Дидактик уен «Курчакны урамга чыгарга киендер», «Кайсы ел фасылы». ➤ һава һәм су белән уеннар ➤ Рәсем ясау «Шаян яңгыр». 	<p>сәламәт тормыш».</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Су һәм һава белән тәҗрибәләр ➤ Кояшның зарары һәм файдасы турында педагог сөйләве. ➤ Рәсемнәр буенча хикәя төзү «Жәйге ял». ➤ Дидактик уен «Һавада, суда һәм корыда». ➤ Рәсем «Язгы гөрләвек». 	<p>һаваны ничек сакларга?».</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Педагог сөйләве: «Кар – шатлык һәм куркынычсызлык», «Сак булыгыз – яшен», «Давыл куркынычлары». ➤ Рәсемнәр карау «Жәй көне сулыкларда куркынычсыз су коену». ➤ Уен күнегүләре «Көчле яңгыр вакытында үзеңне ничек тотарга?». ➤ Дидактик уен «Бу кайчак була?». ➤ Хәрәкәтле уен «Игътибар, куркыныч бар!» ➤ Рәсем ясау «Усал жыл».
---	--	--

Май

Юлда йөрү кагыйдәләре белән танышабыз

<ul style="list-style-type: none"> ➤ Транспорт һәм кешеләр хәрәкәтен күзәтү. ➤ Урамда үз-үзеңне тоту кагыйдәләре турында сөйләшү «Юлда – бары тик өлкәннәргә кулны биреп кенә», «Жәяүлеләр өчен юл кисеше». ➤ С. Маршакның «Туп» шигырен уку. ➤ Сюжетлы-рольле уен «Машина йөртүчеләр». ➤ Дидактик уен «Безнең дустаныбыз – светофор». ➤ Апликация «Нәрсә зебрага охшаган?» 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Светофор сигналы буенча урам аша үтү турында педагог сөйләве.. ➤ Беседа «уен һәм юл – дуслар түгел». ➤ Сюжетлы-рольле уен «Безнең урам». ➤ С. Михалковның «Светофор» шигырен уку. ➤ Дидактик уен «Светофорның төсен тап». ➤ Рәсем ясау «Акыллы светофор». 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Юл билгеләре турында педагог сөйләве. ➤ Әңгәмә «Минем дустаны – житез велосипед». ➤ Сюжетлы-рольле уен «Юл автоинспекциясе». ➤ Дидактик уен «Кирәкле билгене тап», «Керпегә өенә куркынычларга юлыкмыйча кайтырга ярдәм ит». ➤ Макет ясау «Безнең урам». ➤ Коллектив апликация «Жәяүлеләр өчен юл билгеләре». ➤ Күңел ачу «Светофор мәктәбе».
---	--	---

Июнь

Жәмәгать урыннарында үз-үзеңне тоту кагыйдәләре.

<ul style="list-style-type: none"> ➤ Кибеттә, шифаханәдә үз-үзеңне тоту күнегүләре турында педагог сөйләве. ➤ Сюжетлы-рольле уен «Әдәпле сатучылар һәм сатып алуучылар». ➤ Дидактик уен «Курчак югалган». 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Уеннар өчен куркыныч урыннар турында педагог сөйләве. ➤ Әңгәмә «Уен вакытында үзеңне кайгырт һәм башкаларны хөрмәт ит». ➤ Рәсемнәр сериясен 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Әңгәмә «Балалар майданчыгында хәвефсез уеннар», «Жәмәгат транспортында үзеңне ничек тотарга?». ➤ Дидактик уен «Балаларның қасы хәвефсез урында уйный», «Транспорт төрләре». ➤ Сюжетлы-рольле уен
--	---	--

<ul style="list-style-type: none"> ➤ Яковенконың «Мишка югалды» шигыре 	<p>карау «Кешеләр өчен транспорт».</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Дидактик уен «Әдәпле бала». ➤ Сюжетлы-рольле уен «Без автобуста барабыз». ➤ Иллюстрацияләр буенча әңгәмә «Хәвефсез кышкы күңел ачулар». 	<p>«Аэропорт», «Тимер юл вокзалы».</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Ижади хикәя төзү (ситуацияне модельләштерү) «Өгәр мин урамда югалсам».
<p>Июль</p>		
<p>Үз якыннарың һәм таныш булмаган кешеләр белән аралашу кагыйдәләре</p>		
<ul style="list-style-type: none"> ➤ «Йомры икмәк»әкиятен укып фикер алышу ➤ Дидактик уен «Песине кем бутаган?». ➤ Сюжетлы-ролле уен «Аюның туган көне». ➤ Аерым әңгәмә «Үзеңкеләр һәм читләр». ➤ Курчаклар күргәзмәсе «Өч дуңгыз баласы». 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Кешеләр белән аралашу әдәбе турында педагог сөйләве. ➤ Әңгәмә «Куркыныч очрашулар». ➤ М/ф карау «Кызыл калфак». ➤ «Бүре һәм жиде кәжә бәти» әкиятен уку. ➤ Сюжетлы-ролле уеннар «Телефон шалтырый», «Кем бар анда?». ➤ Апликация «Наф-Наф йорты». 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ «Кемнән ярдәм сорарга»Педагог сөйләве ➤ Әңгәмә ««ЮК!»- ип әйтә бел», «Үзең үзең ярдәм ит!». ➤ «Буратиноның күргәннәре». ➤ кинофильмыннан өзек карау ➤ Уен-драматизация «Песи һәм этәч». ➤ Ситуацион уен «Урамда көтелмәгән очрашу». ➤ Дидактик уеннар «Ышанам, ышанмыйм», «Кайсы ярдәм хезмәтенә шалтыратыр?».
<p>Август</p>		
<p>Баланың эмоциональ яктан комфортлыгы</p>		
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Рәсемнәр сериясе буенча әңгәмә «Без дус булып уйныйбыз». ➤ Бер-береңә ярдәм турында «Шалкан» әкиятен. ➤ Дидактик күнегүләр: «Төлке курка», «Кечкенә көйсез бала», «Саран кыз». ➤ Коллектив эш ясау «Дуслар өчен кояш». 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Әңгәмә «Чын дуслар». ➤ Н. Калининаның «Кем шулай уйный?» хикәяләрен уку. ➤ Н. Трубалинаның «Наталочка исемле кыз һәм көмешсу балык турында» әкиятен сәхнәләштерү. ➤ Сюжетлы-ролле уен «Тату гаилә». ➤ Дидактик күнегүләр «Иптәшең белән бүлеш», «Кыю куянар». ➤ Рәсем ясау «Минем хыялым». 	<p>Гаиләдәге мөнәсәбәтләр турында сөйләшү «Әни кебек игелекле һәм эти кебек көчле булайк».</p> <p>Т.Лсенконың «Талашу»шигырен уку. В.Маяковскийның «Нәрсә яхшы һәм нәрсә начар»әсәренә эчтәлегенә буенча әңгәмә.</p> <p>Казлар, аккошлар " әкиятен сәхнәләштерү —. «Мин үскәч нинди булырмын»дигән ижади хикәя төзү.</p>

--	--	--

ТӘРБИЯЛӘНҮЧЕЛӘРНЕҢ ГАИЛӘЛӘРЕ БЕЛӘН ДОО АРАСЫНДАГЫ БӘЙЛӘНЭШНЕ ОЕШТЫРУ ҮЗЕНЧӘЛЕКЛӘРЕ

Мәктәпкәчә белем бирү учреждениесенең гаиләләре белән уртақ эшен оештырганда, төп принциптар үтәлә:

Гаилә өчен балалар бакчасы ачыклығы (һәр ата-анага аның баласының ничек яшәвен һәм үсешен белү һәм күрү мөмкинлеге тәмин ителә); балаларны тәрбияләүдә педагогларның һәм ата-аналарның хезмәттәшлеге;

гаилә һәм балалар коллективында шәхес үсешенең бердәм алымнарын тәмин итүче актив үсеш мөхите булдыру;

Мәктәпкәчә учреждение педагогларының төп максаты - гаиләгә балаларны тәрбияләүдә профессиональ ярдәм итү, шул ук вакытта, аны алмаштырмыйча, аның тәрбия функцияләрен тулырак тормышка ашыруны тәмин итеп, өстәмә ярдәм итү:

бала мәнфәгатьләрен һәм ихтыяжларын үстерү;

балаларны тәрбияләүнең даими үзгәреш торучы очрақларында ата-аналар арасында вазыйфаларны һәм җаваплылыкны бүлү;

Гаилә тормышын булдыру, гаилә традицияләрен формалаштыру;

Баланың шәхси индивидуальлеген аңлау һәм кабул итү, аңа ышаныч һәм хөрмәт уникаль шәхес буларак мөнәсәбәттә чагыла.

Өлеге максат түбәндәге бурычлар аша гәмәлгә ашырыла:

Балалык чорына һәм ата-анага хөрмәт тәрбияләү;

гаилә микромохитен өйрәнү өчен ата-аналар белән үзара хезмәттәшлек;

гаиләнең гомуми мәдәниятен һәм ата-аналарның психологик-педагогик компетентлыгын арттыру һәм аңа ярдәм итү;

ата-аналар белән хезмәттәшлекнең һәм бергәләп иҗат итүнең төрле рәвешләреннән, гаиләләргә индивидуаль-дифференциацияләнгән якын килүдән чыгып файдалану.

Әти-әниләр өчен максат-ориентирлар (тәрбияләнүчеләрнең гаиләләре)

Шәһәр (авыл) шартларында туган табигать матурлыгын күрергә һәм аның улына/кызына күрсәтергә теләсә нинди мөмкинлек табарга. Табигатьтә гаиләнең актив ялын оештырырга, баланы табигатькә кыйммәт итеп ориентлаштырырга; улыбызда/кызыбызда ял вакытында үз-үзеңне тоту өчен имин күнекмәләр формалаштырырга. Баланың игътибарын табигатькә карата кешеләрнең уңай һәм тискәре мөнәсәбәтләре эзәнә юналту. Мондый күзәтүләр нәтиҗәләре буенча үз бәйләү фикерләрен әйтергә кирәк. Баланы туган ягыбызның, шәһәрнең, авылының, өлкәнең экологик-туган якны өйрәнү проблемалары турында фикер алышуга җәлеп итәргә; табигатьтә барган хәлләрне уртаклашу хисен тәрбияләргә. Табигатьне саклау эшчәнлегенә мисаллар күрсәтергә. Улымны табигатьтә хезмәткә актив җәлеп итәргә (шул исәптән бөтен гаилә белән хезмәткә дә). Бала белән уртақ туган якның табигый мирасын өйрәнү проектларына кушылырга; район, шәһәр һәм өлкә китапханәләрендә, Интернетта экологик-туган якны өйрәнү буенча мәгълүмат эзләүне гәмәлгә ашырырга; баланы энциклопедиядән файдаланырга .

Фәнни-туган якны өйрәнү тәрбиясе бурычларын хәл итүдә педагоглар белән хезмәттәшлек итәргә, бу хезмәттәшлекнең кирәклеге аңлап. Табигатьне саклау чараларында катнашырга. Балалар бакчасының предметлы-үстерү мөхитен саклауда кулдан килгәнчә ярдәм итәргә. Төбәкнең тарихын һәм мәдәниятен өйрәнергә. Улы/кызында туган якның мәдәни мирасын танып белү белән кызыксыну мәсьәләләрен хәл итү өчен гомуммәдәни компетенцияләр үсешенең әһәмиятен аңларга. Туган шәһәр (авыл) тарихы һәм мәдәнияте, аны алу ысуллары турында кызыклы һәм аңлаешлы мәгълүмат белән баланы таныштырырга. Улыбыз/кызында туган ягыбызның тарихы һәм мәдәнияте белән кызыксынуны саклап калырга, яраткан урыннарыбызга, туган шәһәребезгә (авылга) карата горурлык хисе тәрбияләргә. Гаилә язмышының туган як язмышы белән ничек бәйләнгән күрсәтергә.

Бала белән бергә йөрөп кайтырга, туган шәһәребез буйлап экскурсияләр уздырырга, улыбызга/кызыбызга танып белү ялы үрнәген күрсәтеп сәяхәт итәргә. Балага шәһәрнең (авылның) төп мәдәни һәм тарихи объектлары, атаклы кешеләр (шул исәптән Интернет ресурсларын файдаланып) турында мәгълүмат эзләүне гамәлгә ашырырга ярдәм итәргә. Шәһәрдә (авылда) узучы чараларда катнашырга, барган вакыйгалар белән кызыксынырга. Үзенең ишегалдыңны, районыңны төзекләндерүдә катнашырга, улыңны шушы бәйрәмгә катнаштырырга. Үзенең һөнәрен, шәһәр (авыл) өчен әһәмияте турында сөйләү; предприятиең белән горурлану. Балага сөйләм һәм сәнгать-продуктив эшчәнлектә алган тәэсирләрне чагылдырырга тәкъдим итәргә. Туган якның мәдәни-тарихи мирасына аңлы һәм сак караш тәрбияләү. Улы/кызы белән уртак сәфәрләр (тарихи һәм истәлекле урыннар белән танышу) оештыру буенча педагогларга ярдәм, ярдәм һәм киңәшләр сорап мөрәжәгать итәргә.

Шәһәр тарихы һәм мәдәниятен танып белүдә педагоглар һәм белгечләрнең ярдәмен кабул итәргә. Гаиләдә педагогның абруен, аның ярдәменә кыйммәт хөрмәт итәргә һәм хупларга. Шәһәр, авыл вакыйгаларына (музыкаль бәйрәмнәр, очрашулар, экскурсияләр) багышланган чаралар оештыруда балалар бакчасына ярдәм күрсәтү. Музейларда, шәһәрнең күргәзмә залларында тәкъдим ителгән жирле осталарның рәсем сәнгате эсәрләре жылышылары белән танышырга. Педагоглар һәм белгечләр ярдәмендә үз сәнгать-мәдәни компетентлыгыңны арттырырга. Балага сәнгать белеме биру бурычларын хәл итүдә аларга ярдәм итү. Мөгаллимнәр тәкъдиме буенча да рәсем сәнгате музеега, күргәзмә залларына, балалар сәнгать галереясенә мөстәкыйль рәвештә гаилә визитлары оештыру; улын/кызын төрле төр авторларның рәсем сәнгате эсәрләре (рәсем, графика, скульптура) һәм жанрларның (көнкүреш, тарихи һ.б.) белән таныштыру; бала белән сәнгать турында сөйләшү.

Өй шартларында баланы үзенә мөмкин булган тәэсирлелек чаралары белән аның өчен кызыклы һәм эмоциональ әһәмиятле эйбер итеп күрсәтергә. Төрле материаллар белән эшләрү өчен шартлар тудыру, мөктәпкәчә яшәтгә балаларны һөнәргә һәм кул эшләренә жәлеп итү. Гаилә күргәзмәләрен, баланың эш күргәзмәләрен оештырырга, туганнарны һәм танышларны гаилә (шулай ук балалар) ижатын баяләргә чакырып. Балада ижатчы позициясен ныгыту, аның үз-үзен күрсәтүен үстерүгә ярдәм итү, горурлык хисе һәм үз хезмәте нәтижәләрен канәгатьләндерү. Улым/кызым белән бергә туган якның сынлы сәнгатенә багышланган биремнәрне үтәргә, педагоглар гаилә календарыларында (һәм/яки рәсем эшчәнлегенә буенча альбомнарда) тәкъдим иткәннәр.

Гаиләләр белән үзара хезмәттәшлек формалары.

- Ата-аналар катнашында тематик күргәзмәләр оештыру: «Табигать бүләкләре», «Эйберләр тарихы», «Туган як», «Сөйгән шәһәр», «Әти-әниләр һөнәре», «Транспорт» һ.б. «Минем гаиләм», «Минем шәжәрәм», «Без ничек ял итәбез» һәм башка гаилә альбомнарын булдыру өстендә ата-аналарның бала белән уртак эше. Гаилә катнашында балалар китапларының тематик күргәзмәләрен булдыру. Экология юнәлешендәге «Кошлар», «Хайваннар», «Балыклар», «Чәчәкләр» тематик альбомнарын бергәләп төзү һ.б. Балалар һәм балалар-өлкәннәр эшчәнлегенә продуктларының күргәзмәләре (рәсемнәр, эшләнмәләр, хикәяләр, проектлар һ.б.) Ата-аналарның һәм педагогларның партнёр эшчәнлегенә нигезендә уртак күңел ачулар һәм чаралар үткәрү.
- Ата-аналар өчен балалар белән ачык чаралар.
- Ата-аналар белән берлектә шәһәрдә һәм аның тирәсендә йөрүләр һәм экскурсияләр оештыру, тематик альбомнар булдыру
- . Бала үсеше өчен предметлы мохит тудыру буенча ата-аналар белән үзара хезмәттәшлекнең индивидуаль программаларын эшләрү. фотокүргәзмәләр, “Мин һәм минем гаиләм”, “Минем шәжәрәм”, “Минем яраткан эшләрем”, “Минем кәефем”.
- Балалар сәнгать-эстетик тамашаларны баету максатыннан сәнгать эсәрләре күргәзмәләрен (декоратив-гамәли) уртак оештыру.
- Балалар ижаты конкурсларын һәм күргәзмәләрен оештыру һәм үткәрү.
- Балага сәнгати-эстетик тәрбиянең гаилә тәжрибәсен («Түгәрәк өстәл», массакүләм мәгълүмат чаралары, гаилә тәрбиясе альбомнары һ.б.) таратуга юнәлдерелгән чараларны оештыру.
- Ата-аналар белән «Сәнгать кунак бүлмәсе» ндә очрашулар.
- Театральләштерелгән эшчәнлектә ата-аналарның һәм балаларның катнашуы, спектакльләрен уртак куелышы, шартлар тудыру.
- Ата-аналарның һәм балаларның театральләштерелгән эшчәнлектә катнашуы, спектакльләрен уртак куелышы, шартлар тудыру, декорацияләр һәм костюмнар эшләү.
- Гаилә газеталары чыгару буенча балалар һәм өлкәннәрнең уртак эшчәнлеген оештыру.
- Ата-аналарны жәлеп итеп, бәйрәмнәр, ял итүләр, әдәби һәм музыкаль кичәләр үткәрү.

БЕРЕНЧЕ КЕЧКЕНЭЛЭР ТӨРКЕМЕНДЭ ПЕРСПЕКТИВ ПЛАНЛАШТЫРУ

АЙ ТЕМА	АТНА	ЭШ ФОРМАЛАРЫ	МАКСАТ	
«ГАИЛЭ» Сентябрь	III атна	Экскурсия «Безнең балалар бакчасы»	Балаларны гаилә әғзаларын атарга, аларга хөрмәт белән карарга өйрөтү. Халык авыз ижатына кызыксыну булдыруны дөвам итү	
	IV атна	Әңгәмә «Минем гаиләм»		
Октябрь	I атна	Уен «Матур итеп әйт»		
	II атна	Юаткыч өйрәнү «Чәбәкәй»		
	III атна	Фотолар карау «Минем гаиләм»		
	IV атна	Проект «Семь –Я»		
Ноябрь	I атна	ООД «Тылсымчы кыз»		
	II атна	Уен «Әбигә, бабайга барам».		
«ТУГАН ШӘҺӘРЕМ»	III атна	Якындагы урамны күзәтү		Балаларны үзләре яшәгән шәһәр белән таныштырыу, аны атарга өйрөтү. Балаларның туган шәһәре турындагы күзаллауларын кинәйтү.
	IV атна	Презентация карау «Безнең шәһәр»		
Декабрь	I атна	Рәсем ясау «Балалар бакчасына юл»		
	II атна	Урамнарның матурлыгына сокланып карау.		
«ТУГАН ЯК ТАБИГАТЕ»	III атна	Безнең шәһәрдәге куаклар һәм агачларның иллюстрацияләрен күзәтү	Балаларга табигатьтәге хәлләрнен сезонлы үзгәрешләрен күрергә ярдәм итү. Туган як табигатенә мөхәббәт тәрбияләү.	
	IV атна	«Шалкан» әкиятен уку.		
Январь	II атна	Рисование «Снегопад»		
	III атна	Беседа «Кто живет в лесу»		
	IV атна	Хайваннар турында табышмаклар чишү		
Февраль	I атна	Проект “Безгә озын колаклы куян килде»	Хайваннар турындагы күзаллауларны һәм аларга сакчыл караш кинәйтү	
	II атна	«Туган як табигате» слайдлар карау.		
	III атна	Юаткыч өйрәнү «Пескәем».		
«ТУГАН ЯК МӘДӘНИЯТЕ»	IV атна	Беседа «Вежливые слова»		
Март	I атна	Матрешканы күзәтү	Балаларны рус халык ижаты, гамәли сәнгать белән таныштыру. Халык авыз ижаты белән кызыксынуны үстерү	
	II атна	Курчак театры «Йомры икмәк»		
	III атна	Рәсем ясау «Матрешка кунакка килгән»		

	IV атна	ООД «Йомры икмэк белэн урамда йөрү»	
Апрель	I атна	Бармак гимнастикасы «Теремкэй»	
	II атна	Эйлэн-бэйлэн уены «Кэжэкэй»	
«ТУГАН ИЛЕМ»	III атна	Слайдлар карау «Яз килде»	Туган илгэ мэхэббэт тәрбиялэу. Балаларда бер-берсенэ дустанэ мөнэсэбэтлэр формалаштыру
	IV атна	Эңгэмэ «Мин һәм минем исемем»	
Май	I атна	Эвэлэу «Өнигэ прәннеклэр пешердем»	
	II атна	Юаткыч өйрәнү «Үчтеки»	

Экология буенча перспектив планлаштыру

Тема № Максат. Режим моментларында эшчәнлек

Сентябрь

1 Яшелчэлэр, жилэк-жимешлэр. Яшелчэ һәм жилэк-жимешлэрнең 2-3 төре һәм зурлығы, төсе, формасы буенча аера белергә өйрәтү. Эңгэмэ. Яшелчэлэрне, жилэк-жимешлэрне карау. «Шалкан» әкиятен уку. Дидактик уеннар: «Агачта нәрсә үсә, ә жирдә нәрсә үсә»; «Тәме буенча бел»; «Уңыш жыю». Рәсем: «Алма».

2. Чәчәкләр клумбасында. Балаларны чәчәкнең төзелеше белән таныштыру сабагы, яфрагы, чәчәкләре, тамырлары, исе бар. Үсемлекләргә сакчыл мөнәсәбәт тәрбиялэу. Дидактик уеннар: «Серле капчык»; "Исе буенча бел". Клумбага максатчан сәяхәт. «Тар юлдан» хәрәкәтле уены.

3. Йомшак үләннәр. Үләннәр белән балаларны таныштыру: үләннәр, бака яфрагы. Дидактик уеннар: «Могжизалы капчык»; "Исе буенча бел". Рәсем ясау: «Куяннарга яшел үлән». Балалар бакчасы территориясә буйлап максатчан йөрү.

4. Нурлы кояш. Жирдә яшәү өчен кояш кирәк дигән төшенчәне формалаштыру. Дидактик уен: «Кояш һәм болыт». «Кояшлы куян» уен күнегүе. "Кояш һәм яңгыр" хәрәкәтле уены.

Тема № Максат. Режим моментларында эшчәнлек

Октябрь

1 Агачларга кунака бару. Балаларны агачлар белән таныштыру (каен, миләш, чыршы, кайда үсәләр, ни өчен кирәк. Агач кәүсәсен, ботакларын, яфраklarын, тамырларын табу һәм атау. Экология сукмагы буйлап экскурсия. Агачларны күзәтү. Агачлар турында эңгэмэ. Н. Саконскаяның «В лесу» шигыре уку. Дидактик уеннар: «Урыны буенча агачны тап», «Нәрсә турында сөйлим, шуны тап». Табигатьтә хезмәт: көзгә яфраklarны жыю.

2. Табигать почмагында бүлмә гөлләре. Балаларның бүлмә гөлләре (фикус) турында күзаллауларын киңәйтү. Үсемлекне тасвирлый белү, яран гөле белән чагыштыру. Үсемлекләрне төрле ысуллар белән карау. Дидактик уеннар: «Мишкага табигатьнең почмагын күрсәтик», «Яфракла кайсы үсемлектән?». Өлкәннәрнең иң гади күрсәтмәләрен үтәү: үсемлекләргә су сибү.

3 Яңгыр яу, яу! Көзгә яңгыр төрле булырга мөмкин, табигать күренешләре арасында иң гади бәйләнешләрне ачыклау. "Сагышлы яңгыр" әсәрен тыңлау - муз. Д. Кабалевский. "Кояш һәм яңгыр" хәрәкәтле уены. «Яңгыр килә» рәсем ясау. "Яңгыр яу, яу, яу" эндәшен өйрәнү.

4. Яфрак бәйрәме. Саргайган яфраklar оча. Яфрак коелу төшенчәсен бирү. Яфраklarны төсе буенча аеру. Табигатькә эстетик мөнәсәбәт формалаштыру. Яфрак турындагы эңгэмэ. "Коелган яфраklar" хәрәкәтле уены. "Шур-шур-шур" уены. «Жилкэй» хәрәкәтле уены. Көзгә яфраklarны жыю.

Тема № Максат. Режим моментларында эшчәнлек

Ноябрь

1 Алтын көз. Үсемлекләрнең эйләнә-тирә табигать үзгәрешләрөнә жайлашуы турындагы белемнәрен киңәйтү. Һава торышын билгеләү һәм атау. Табигатьтәге сезонлы үзгәрешләрне күзәтү. «Алтын көз» картинасын карау. Көз турында әңгәмә.

2. Урманда яшәүчеләр. Кыргыз хайваннар (куян, аю, төлке, бүре) турында беренчел күзаллау бирү. Тышкы кыяфәтнең аермалы үзенчәлекләрән күрү һәм атау. Алар турында күбрәк белү теләген хуплау. Кыргыз хайваннар сурәте төшерелгән картиналарны карау. «Энә күпердән төлке килә» дигән шигырен уку. «Теремкәй» халык әкиятен уку. Эйлән-бәйлән уены "Ап-ак куян утырган". Дидактик уеннар: «Кем яши?», «Ягымлы итеп әйт», «Баласын тап».

3 Жил. Табигый күренешне күрсәтү - жил. Жилле Һава торышын билгеләү. А. С. Пушкинның «Жил, жил» шигыреннән өзек уку. Солтанчиклар, тасмалар, бөтерчәкләр белән уеннар.

4 Йорт хайваннары (эт) этнең тышкы кыяфәте, үз-үзен тотышы үзенчәлекләре белән таныштыру. Хайваннарга сакчыл мөнәсәбәт тәрбияләү. Этне күзәтү. Хәрәкәтле уен "Йонлач көчек"

Тема № Максат. Режим моментларында эшчәнлек

Декабрь

1. Минем пәси баласы. Йорт хайваннарын (сыер, кәжә, атның нәрсә белән тукланганнарын) башта күзаллау. Йорт хайваннарына карата яхшы хисләр уяту. Шигырьләр: «Пәси», «Безнең мәченеке кебек». Хәрәкәтле уен «Күңелле пәсиләр», «Мәче һәм тычканнар». Сутеевның «Кем Мияу дип әйтте?» әкиятен уку. Йорт хайваннары сурәте төшерелгән картиналарны карау. Д/и «Тавышыннан таны».

2. Кышкы урман мөгжизалар белән тулы. Кыргыз хайваннар турында, аларның эйләнә-тирә мохит үзгәрешләрөнә жайлашулары турында күзаллауларны белергә һәм киңәйтергә. Хайваннарга мөхәббәт һәм кайгырту тәрбияләргә. "Кышкы урман" картинасын карау. «Куянга башка тун нигә?» әсәрен уку. Өвәләү «Ап-ак куян утыра» Хайваннар турындагы табышмаклар. «Куяннар урманда» картинасын карау. Д/уен «Кышын кем нишли?», «Әйт әле, кем бу?». "Хайванны тасвирла" уен-имитациясе.

3 Йомшак су, йөгәрек су. Су үзлекләре турында элементар күзаллаулар бирергә. Балаларны бөтен тереклек өчен су кирәклегә турында нәтижәгә китерергә. Су эйләнеше процессы белән таныштырырга

Тема № Максат. Режим моментларында эшчәнлек.

Январь

1 Чуар тавык һәм аның күршеләре. Йорт кошлары турында күзаллау бирергә (тавык, үрдәк, каз, алар нинди, нәрсә белән тукланалар, нинди файда китерәләр, кошларның үз балаларыннан (кош балаларыннан) нәрсәсе белән аерылуларын. Дидактик уеннар: «Кош ишегалдында», «Нәрсә баласы?», «Кем ничек кычкыра?», «Ягымлы итеп әйт». «Этәч һәм кузаклы бөртек» әкият. «Бәләкәй үрдәк» хикәясә. Каралийчев А. Песенокның «Жили у бабуси», "Этәч" эндәшен уку.

2 Канатлы дуслар. Кышлаучы кошлар белән балаларны таныштырырга (чыпчык, карга, песнәк, күгәрчен). Кышын кошларның тормышы, аларның гадәтләре, туклануы турындагы белемнәрен киңәйтергә. Канатлы дусларыбызга карата балаларда шәфкатлеләк тәрбияләү. Хәрәкәтле уеннар: «Чыпчыклар һәм автомобиль», «Пәси һәм чыпчыклар». «Тавык һә чебешләр» уен-уены. Участокта кошлар артыннан күзәтү. "Птичка" жырын тыңлау - муз. Г. Фрида. Кошлар сурәте төшерелгән иллюстрацияләрне карау. "Парын тап" уены. «Кошларны ашатык» сюжетлы уены

Тема № Максат. Режим моментларында эшчәнлек

Февраль

1 Алтын балык кайда яши. Кайбер исемнәре булган балаларны таныштырырга. Балыкларны карау теләге. Балыклар турында әңгәмә. Балыклар белән иллюстрацияләрне карау. "Яхшы - начар" уены. "Где спит рыба" уку - Токмакова И.

2 Тылсымчы кыш. Балаларның табигатьнең кышкы күренешләре турындагы белемнәрен киңәйтергә. Табигать күренешләрөнә кызыксыну тәрбияләү. Воронков Л. «Кар килә». Берестов В. «Снегопад» шигыре. «Снежинка» рәсеме. «Снежинки ветер» хәрәкәтчән уены. Участокта Һава торышын күзәтү. «Кар бөртекләрөнә басым» ике күнегүе

3 Кар малай. Кар үзлеклөре турында күзаллау бирергә. Балаларны карның теләсә нинди жылылык чыганагы (яктылык) йогынтысыннан эрүен аңлауга юнәлтергә. Кышкы пейзаж белән картинаны карау. Кыш турында әңгәмә. "Кайчан була бу?" уены Кар белән тәжрибә. Участокта кар бабай төзү.

4 Суган утырту Суган турында күзаллау бирергә (сары, түгәрәк, шома, сабагы, тамыры бар). Суган утырту күнекмәсен формалаштырырга. Суган турындагы табышмаклар. Суганга буяу.

Тема № Максат. Режим моментларында эшчәнлек

Март

1 Яз килде. Язгы һава торышының үзенчәлекле үзенчәлекләре белән таныштырырга. Балаларның уянуы табиғаткә карата шатлыклы, кайгыртучан мөнәсәбәтен тәрбияләү. Клокованың М. «Кыш үтте», А. Плещеевның «Яз», А. Мошковның «Карлыгач примчалась», А. Толстойның «Кош оясы төзелде». "Озын һәм кыска боз сөңгеләре" рәсемен ясау. Дидактик уеннар: «Ел фасыллары», «Кайчан була?».

2 Мин - кеше. Кешенең тәне, аның төзелеше белән таныштырырга. Хис органнары, аларны саклау һәм билгеләү турында күзаллау бирергә. Төрле сизү органнарының сенсор сизгерлеген үстерергә. "Минем тәнем" китабын карау. Әңгәмә. Дидактик уеннар: «Кешенең төзелеше», «Исләр». Уеннар: «Мин кем?», «Тавышыңны бел». Күңелле кешеләр уйный», «Безнең ярдәмчеләр».

3 Тереклекне сакла. Кешеләрнең табиғаткә ничек ярдәм итүләре турында сөйләү. Алар аңа ничек ярдәм иткәннәрен искә төшерергә. Көчсез, яклаучысыз жан ияләренә ярдәм итү, табиғаткә сакчыл мөнәсәбәт тәрбияләү теләге. "Яхшы-начар" дидактик уен.. Аз хәрәкәтле уен «Аландагы чүпне жый». Моштакованың «Яшәгән, ди, дөньяда бер кеше» шигырен уку.

4.Ком нинди ком, балчык нинди. Ком, балчыкның үзлекләре һәм сыйфаты белән таныштырырга. Аларны ачыклау өчен шартлар тудырырга. Логик нәтижеләр ясарга өйрәтергә. Ком һәм балчык белән тәжрибә. Комлы уеннар. Бөккәннәр һәм печеньелар ясау. "Балчыктан ясалган ярма зур һәм кечкенә".

Тема № Максат.Режим моментларында эшчәнлек

Апрель

1.Экологик сукмак. Балаларның үсемлекләр турындагы белемнәрен киңәйтү. Язгы чорда агачлар белән барган үзгәрешләренә күрсәтү. Табиғаткә сакчыл мөнәсәбәт тәрбияләү. Экологик сукмак объектлары буйлап максатчан йөрү. Табиғат турында шигырьләр өйрәтү. "Яз" картинасын карау. Рәсем ясау «Яшел чирәмдә тузганак» . Александрованың «Тузганак» шигырен уку. Благининаның «Алмагач» шигырен уку.

2 Бөжәкләр - кечкенә ярдәмчеләр. Барлык бөжәкләрнең дә тере икәнлекләрен аңлау: алар сулылар, хәрәкәтләнеләр, тукланалар. Бөжәкләрнең аермалы үзенчәлекләрен күрсәтү. Аларны күзәтү теләген формалаштыру. Табиғат дөньясына яхшы мөнәсәбәт тәрбияләү. «Камка» эндәшен уку. Бөжәкләр сурәте төшерелгән иллюстрацияләрен карау. Плешаковның «Яшел битләр» китабынан «Пестрые крылья» хикәясен уку. Табышмаклар чишү.

3 Тәрәз төбөндә борчак, суган үстерү. Борчак, борчак орлыкларын күзалларга. Борчак утырту күнекмәләрен формалаштыру.Аны тәрбияләп үстерү теләге уяту.Дидактик уен "Көлгенә" Төрле орлыкларны аеру.

Тема № Максат. Режим моментларында эшчәнлек

Май

1 Табиғат безнең туган йортыбыз. Аңлаешлы формада табиғаткә ярдәм итәргә өйрәтү. Һава торышын билгеләү һәм атау. Кызыксынуны үстерү Табиғаткә мәхәббәт тәрбияләү. Тере һәм терек булмаган табиғат сурәтләнгән иллюстрацияләрен карау. Балалар бакчасы участогы буенча экскурсия. Күзәтү. «Табиғатне саклагыз» дидактик уены.

2.Кирәксез әйберләрдән кирәкле әйбер. Төрле әйберләр һәм предметлар эзерләү өчен чимал кирәк дигән төшенчә бирү. Балаларны логик фикер йөртәргә, дәрәс экологик нәтижеләр ясарга өйрәтү. Теге яки бу предметларны нинди ташландык материалдан ясарга мөмкин булуы белән кызыксыну һәм белү

теләге тәрбияләү. Уенчыкларны, предметларны карау. Ташландык материалдан һәм табигый материалдан ясалагн уенчыклар күргәзмәсе. Өңгәмә. "Нәрсәдән эшләнгән" дидактик уены.

3 Кәгазь һәм агачтан предметлар. Кәгазь һәм агачның үзлекләре һәм сыйфаты белән таныштыру. Кәгазь белән тәҗрибә. Агач белән тәҗрибә. Кәгазь һәм агач турында хикәя. Фәнни иллюстрацияләрен карау. Дидактик уен “Тап һәм күрсәт!”